

Psykisk helse hjå barn i barnehagen

Korleis fremme god psykisk helse hjå barn i barnehagen ved hjelp av gode relasjonar?

Astrid Reidun Berglid Bakken

Masteroppgåve i spesialpedagogikk
Institutt for spesialpedagogikk
Det utdanningsvitenskapelige fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2015

Det du trur om meg
Slik du er mot meg
Hvordan du ser på meg
Hva du gjør mot meg
Slik blir jeg

M. Jennes

© Astrid Reidun Berglid Bakken

2015

Psykisk helse hjå barn i barnehagen

Astrid Reidun Berglid Bakken

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Kontorsenteret AS, 6800 Førde

Sammendrag

Tittel

Psykisk helse hjå barn i barnehagen.

Bakgrunn og formål

Masteroppgåva handlar om korleis vaksne i barnehagen kan fremme god psykisk helse hjå barn i barnehagen ved hjelp av gode relasjonar. Tall frå Statistisk Sentralbyrå viser at ved utgangen av 2012 gikk vel 90 % av landet sine 1-5 åringar i barnehage. Det er då barn lett let seg påverke, og det er i denne alderen at mange av dei grunnleggande trekka i barn sin personlegdom og kompetanse formast (Kvelling et al., 2010). Drugli (2010) seier at personalet er barnehagen sin viktigaste ressurs, og peikar på at samspelet med barna er det som gjev barnehagen konkret innhald og kvalitet. Norsk og internasjonal forskning er heilt klar: Dei vaksne sin kompetanse og relasjon til barna er den avgjerande faktoren som skaper gode eller dårlege barnehagar (Brandtzeg, et al., 2013).

Problemstilling

Korleis fremme god psykisk helse hjå barn i barnehagen ved hjelp av gode relasjonar?

For å understøtte problemstillinga har eg valt fire forskingsspørsmål:

1. Kva meiner styrar og pedagogisk leiar ligg i omgrepet psykisk helse?
2. Er arbeidet med barn si psykiske helse nedfelt i årsplanen?
3. På kva måte jobbar barnehagepersonalet med relasjonar mellom barn og vaksne?
4. Har barnehagen ein reflekterande kultur i personalgruppa?

Metode

For å gje svar på spørsmåla var det naturleg å bruke ein kvalitativ metode. Fire førskulelærarar frå to barnehagar blei intervjuja, ein styrar og ein pedagogisk leiar i kvar

barnehage. Desse har frå 9 til 18 år med erfaring med arbeid i barnehage. Fire informantar er ei lita gruppe å hente informasjon ifrå og resultata er vanskelig å overføre til andre områder.

Intervjuguiden er utarbeida med utgangspunkt i problemstillinga og dei fire forskningsspørsmåla. Det vart nytta semistrukturert intervju sidan ein då står friare til å stille nye spørsmål og oppklara dersom noko var uklårt. Deretter vart intervjuet transkriberte. Innhaldsanalyse vart nytta for å forenkle data og skape oversikt. Intervjuet vart tematiserte ved å redusere tekst til eit sett tematiske einingar for deretter å lage kategoriar for å skape struktur i teksten. I intervjuguiden vart det laga ei grunnleggande kategorisering ved å ta utgangspunkt i forskningsspørsmåla, dette er ei form for før- kategorisering for å lette arbeidet (Jacobsen, 2010). Det vart brukt sitat frå intervjuet for å fylte kategoriane med innhald. Då fekk ein fram kva informantane la i dei ulike kategoriane. I drøftingsdelen blir informantane sine utsegn og erfaringar drøfta opp i mot relevant teori for å gi svar på problemstillinga i oppgåva.

Resultat

Informantane gjev uttrykk for at dei har lært lite om psykisk helse i si utdanning, og det er ikkje eit tema det blir jobba systematisk med i barnehagen. Funn viser at omgrepet psykisk helse ikkje er tema i barnehagen sin årsplan , rammeplan (2011) og det er heller ikkje næmt i Kunnskapsdepartementet sin strategiplan for framtidens barnehage 2014- 2020 eller i noko anna planverktøy.

Det kan det virke som ingen av styrarane har sett tema relasjonskvalitet på dagsorden. Positive og negative relasjonar blir diskutert i meir eller mindre grad, men det trengst å setjast meir fokus på. På spørsmål om barnehagen har ein reflekterande kultur, er inntrykket at det kanskje er lite målretta og systematisk. Ingen kunne seie at dei jobba systematisk med relasjonar mellom barn og personale, og at dei hadde ein reflekterande kultur på den måten at det var like naturleg å pirke bort i kvarandre sin måte å være på som å rose.

Brandtzæg et al. (2014) viser til at barnehagen er ein unik arena for psykisk helse. Dei viser til erfaringane ein gjer seg tidlig i livet er svært viktig for psykisk helse vidare i livet. Rammeplan (2011) seier at barnehagane skal ha ei helsefremjande og førebyggjande funksjon for å bidra med å jamne ut sosiale forskjellar. Då treng personalet kunnskap om korleis dei kan førebygge psykiske skadeverknadar.

Forord

Arbeidet med masteroppgåva har vore lærerikt for meg, både som fagperson og som menneske. Eg har lært mykje om relasjonar og har blitt meir bevisst mine egne relasjonar til andre menneske, og det vil nok følge meg i tankane vidare både som privatperson og som fagperson.

Masteroppgåva har og gitt meg mange utfordringar både positivt og negativt. Det har vore ein spennande og lærerik prosess, men utfordrande og tidkrevjande ved sidan av jobb og familie. Eg har jobba med noko eg brenn for nemleg; korleis vi som jobbar i barnehagen kan bidra med å gje barna ei god psykisk helse ved hjelp av gode relasjonar. Prosjektplan vart utarbeida og eg følgde den ganske nøyaktig. Lite viste eg kva utfordringar eg skulle treffe på, noko eg er svært glad for.

Jula var tid for familie og alle var samla. Flott vær og skiføre gjorde at alle la ut på ein fantastisk flott skitur. Dette enda katastrofalt, då eg ramla på ski og sleit av sittemuskelen. Det medførte problem med å sitje, og kva er vel verre enn å ikkje kunne sitje når ein veit at ein bør sitje godt for å konsentrere seg å skrive masteroppgåva.

Det er mange å takke, først og fremst mine informantar som stilte velvillig opp. Takk til mine gode arbeidskollegaer som har gjort ein framifrå jobb når eg ikkje har vore så mykje til stades. Takk til mine gode venner som har stått på å støtta meg i denne tida. Spesielt vil eg takke mi gode turvenninne Ann Iren Ulvedal som er førskulelærer, for mange fine turar der tema barn og psykisk helse har vore eit stort tema. Det er ikkje berre føtene som går, men vi skravla begge to i eit sett. Takk for all den erfaringa du har delt med meg.

Ei spesiell takk til Irene Sæterlid mi gode studievenninne for alle telefonsamtalane, der tankar og frustrasjonar har blitt lufta og diskutert. Takk til rettleiar Kirsten Flaten for god oppmuntring, hjelp og støtte i denne prosessen. Til slutt takk til min fantastiske familie som har støtta meg og bakka meg opp når det har storma som verst.

Astrid Reidun Berglid Bakken, 15. Mai. 2015.

Innholdsfortegnelse

1 Innleiing	1
1.1 Val av tema.....	1
1.2 Formålet med oppgåva	2
1.3 Problemstilling med avgrensing	4
1.4 Definisjon av omgrep	5
1.5 Vidare oppbygging	7
2 Teori	9
2.1 Rapport 2011:1 Betre føre var	9
2.2 St. meld. Nr. 41 Kvalitet i barnehagen	9
2.3 Rammeplan for barnehagen	11
2.4 Til barnas beste.....	12
2.5 Meld.st.24.....	13
2.6 Barnehagen som organisasjon	14
2.7 Reflekterande kultur	17
2.8 Relasjon	18
2.9 Anerkjennning	19
2.10 Relasjonskompetanse	20
2.11 Transaksjonsmodellen	22
2.12 Gode relasjonar viktig	23
2.13 Gode relasjonar	25
2.14 Tilknytning	26
2.15 Indre arbeidsmodellar	27
2.16 Mentalisering.....	27
2.17 Oppsummering	28
3 Personalet og psykiske helse	29
3.1 Primærkontakt	29
3.2 Element i relasjonsarbeidet	29
3.3 Vennskap	32
3.4 Førebyggjande arbeid	33
3.5 Oppsummering	34

4 Vitskapsteori og metode.....	35
4.1 Vitskapsteoretiske perspektiv.....	35
4.1.1 Fenomenologi og hermeneutikk.....	35
4.1.2 Førforståing og forståing.....	36
4.2 Val av metode.....	36
4.2.1 Bakgrunn for val av metode.....	37
4.2.2 Kvalitativ metode.....	37
4.2.3 Semistrukturert intervju.....	38
4.3 Førebuing til datainnsamling.....	38
4.3.2 Intervjuguiden.....	38
4.3.3 Val av informantar.....	39
4.3.4 Prøveintervjuet.....	39
4.4 Intervjuprosessen.....	39
4.5 Arbeid med datamaterialet.....	40
4.5.1 Transkribering.....	40
4.5.2 Analyseprosessen.....	40
4.6 Reliabilitet og validitet.....	42
4.6.1 Reliabilitet.....	42
4.6.2 Validitet.....	43
4.7 Etiske omsyn.....	44
Informert samtykke.....	44
5 Resultat.....	45
5.1 Bakgrunn og utdanning.....	45
5.2 Psykisk helse i barnehagen.....	47
5.2.1 Styrar sitt bidrag til psykisk helse.....	48
5.2.2 Pedagogisk leiar sitt bidrag til psykisk helse.....	49
5.2.3 Oppsummering.....	50
5.3 Helse i årsplan.....	50
5.3.1 Oppsummering.....	51
5.4 Personale barn relasjonar.....	51
5.4.1 Relasjonskvalitet.....	52
5.4.2 Primærkontakt.....	54
5.4.3 Å setje ord på.....	55

5.4.4 Har alle ein venn?.....	56
5.4.5 Oppsummering	56
5.5 Reflekterande kultur	58
5.5.1 Oppsummering	59
5.5.2 Anna bidrag	59
6 Drøfting	60
6.1 Psykisk helse i utdanninga	60
6.2 Omgrepet psykisk helse	62
6.2.1 Psykisk helse god eller dårlig.....	62
6.2.2 Trivsel og tryggleik	63
6.2.3 Korleis ein har det inni seg.....	63
6.2.4 Alle disse sjølv	63
6.2.5 Å setje ord på følelsar.....	64
6.2.6 Ei god psykisk helse	65
6.3 Helse i årsplan	68
6.4 Relasjonar mellom barn og vaksne	69
6.4.1 Relasjonskvalitet	69
6.4.2 Relasjonskvalitet på dagsorden	70
6.4.3 Primærkontakt og arbeidsoppgåver.....	72
6.5 Reflekterande kultur	73
7 Konklusjon	75
7.1 Min læringsprosess.....	77
7.2 Kritisk blick på eiga forskning.....	77
7.3 Vegen vidare	78
Litteraturliste	79
Vedlegg 1: Godkjenning frå NSD	85
Vedlegg 2: Informasjonsbrev til informantane	87
Vedlegg 3: Samtykkeerklæring.....	88
Vedlegg 4: Intervjuguide.....	89

1 Innleiing

I denne masteroppgåva ynskjer eg å setje søkjelyset på viktigheita av dei vaksne i barnehagen si rolle i arbeidet med å fremme barn si psykiske helse ved hjelp av gode relasjonar. Noko av det viktigaste som skjer gjennom barndomen, er at barnet lærer om seg sjølv, sin eigen verdi, kva følelsar det har, korleis det kan være saman med andre og korleis det kan arbeide for å meistre ting. Mykje av denne læringa skjer gjennom korleis barnet blir møtt og behandla av andre. Vidare blir det gjort greie for val av tema og formålet blir belyst. Problemstillinga vil bli presentert og viktige omgrep definert. Til slutt blir det sagt noko om vidare framdrift i oppgåva.

1.1 Val av tema

Tema for oppgåva er korleis ein kan fremme god psykisk helse i barnehagen. Eg har jobba som styrar i over 25 år. I løpet av denne tida har eg tatt diverse vidareutdanningar, og for ca. fire år sidan starta eg på ei vidareutdanning i «Psykososialt arbeid blant barn og unge». Under studiet kom eg over ein rapport som Folkehelseinstituttet (FHI) gav ut i 2011. «Betre føre var....» Denne rapporten inneheld helsefremmande og førebyggjande tiltak og anbefalingar som var utarbeida av FHI på oppdrag frå helse og omsorgsdepartementet og den peikar på kva tiltak dei ser på som dei viktigaste og nemner blant anna: «Barnehagar av høg kvalitet». Her blir det peika på barnehagar av høg kvalitet som viktige med tanke på førebygging når det gjeld barn si psykiske helse. Den seier at: *«Små barns psykiske helse formes av den daglige omgang de har med andre mennesker. Barnehager av høy kvalitet har en rekke psykisk helsefremmende effekter for de fleste barn»* (Major, 2011, s. 9).

Stortingsmelding nr.41 (2008 - 2009) Kvalitet i barnehagen seier: *«Forskning som foreligger, antyder at de viktigste faktorene for å fremme barns utvikling i et barnehagetilbud er følgende: Samspillet mellom voksne og barn er kjennetegnet av at de voksne er lyttende, omsorgsfulle og tilgjengelige... osv.»* (s.8).

Ved utgangen av 2012 gikk vel 90 % av landet sine 1-5 åringer i barnehage (statistisk sentralbyrå 24. 01. 2014). Det er då barn lett let seg påverke, og det er i denne alderen at mange av dei grunnleggjande trekka i barn sin personlegdom og kompetanse formast (Kvello et al., 2010b). God kvalitet hos tilsette i barnehagen kan redusere risikoen for at barn utvikla

åtferdsvanskar. Drugli (2010) seier at personalet er barnehagen sin viktigaste ressurs, og peikar på at samspelet med barna er det som gjev barnehagen konkret innhald og kvalitet. Norsk og internasjonal forskning er heilt klar: Dei vaksne sin kompetanse og relasjon til barna er den avgjerande faktoren som skapar gode eller dårlege barnehagar (Brandtzæg et al., 2013)

Brandtzæg et al., (2013) peikar på at den beste måten å sikre dette på er å skape ein bevisst og aktivt reflekterande kultur i barnehagen. Linder (2010) seier at når personalet blir meir opptatt av vanskelege relasjonar enn av vanskelege barn, tyder det på at dei ser på seg sjølve som ein del av både problemet og løysinga av dette. Dette opnar opp for eit heilt anna pedagogisk handlingsrom og andre intervensjonsmåtar enn når eit problem blir tillagt barnet åleine. Rammeplan for barnehagen (2011) peikar og på at det er viktig med refleksjonar over eigne verdiar og handlingar og at dette bør inngå i dei pedagogiske drøftingane til personalet. Lars Wichstrøm, professor i klinisk barnepsykologi ved psykologisk institutt ved NTNU. Han seier at allereie før barn byrja på skulen så sliter anslagsvis mellom 10 og 20 prosent med psykiske problem som angst, åtferdsproblem, konsentrasjonsvanskar og depresjon. Han peikar på at desse ikkje blir fanga opp fordi vi ikkje har gode nok system (Wichstrøm et al., 2011). Med denne bakgrunnsinformasjonen bestemte eg meg for at eg ville gjere ei kvalitativ undersøking om dette temaet i barnehagen. Intervju som metode gjer det mogeleg for meg å gå i djupna på denne problematikken.

1.2 Formålet med oppgåva

Vi veit at barnehagen har sterk påverknad av barn si utvikling, avhengig av antall timar pr. dag og kor mange år barna går i barnehagen. Dei fleste barn er i barnehage deler av barndomen (Kvelling et al., 2010b). God kvalitet hos dei tilsette i barnehagen kan redusere risikoen for at barn utvikla åtferdsvanskar. «*De ansatte må ha en solid innsikt i hvordan barn utvikler seg best i forhold til sitt potensiale, samt evne til å oppdage barn i risikozonen for uheldig utvikling i en tidlig fase og kunne iverksette bistand slik at barnet ikke utvikler disse vanskene*» (Kvelling, 2010a, s. 26.). Her blir det og peika på kor viktig det er med fagleg innsikt og kvaliteten på dei handlingane ein utføre som det viktige og avgjerande. Det blir og peika på kor viktig det er å holde seg fagleg oppdatert for å holde ein praksis i tråd med rådande kunnskap og forskning. Det har dei siste åra vore ei storstilt utbygging over heile landet der fokuset har vore mest på å få nok barnehageplassar. Den sterke merksemda kring kvantitet har

skugga for debatten om kvalitet i barnehagen. Det er derfor viktig å løfte innhaldet i barnehagen høgt og la det bli viktige tema i framtidas barnehagedebatt.

I ein kronikk i Dagbladet 17.08.2014 peika psykologane Brandtzæg, Torsteinson & Øiestad på at barnehagen er ein unik arena for psykisk helse. Her blir det peika på at erfaringa ein gjer seg tidlig i livet er svært viktig for psykisk helse vidare i livet. Vidare seier dei at barn si evne til å regulere eigne tilstandar og kjensler ikkje kan utviklast i eit tomrom eller i relasjon til kven som helst. Emosjonell utvikling skjer i relasjon til kjente og viktige vaksne, og det danna det viktige grunnlaget for psykisk helse. Dei viser til «den norske mor barn undersøkinga» som var publisert av Folkehelseinstituttet (FHI) i mars 2014. Denne viser at god relasjon mellom vaksne og barn i barnehagen ser ut til å vere forbundet med betre utvikling og mindre åtferdsproblem. Dette er viktige indikatorar på god psykisk helse. Dei seier også at sjokkerande nok er ordet psykisk helse ikkje næmt i Kunnskapsdepartementet sin strategiplan for framtidas barnehage 2014 - 2020, eller i noko anna planverktøy. I min eigen kommune opplevde eg at dei i september 2014 la ut kommunedelplan for oppvekst 2014- 2024 til høyring. I dette høyringsnotatet var ikkje arbeidet med barn si psykisk helse næmt, og det var då naturleg at eg som styrar signaliserte dette inn til kommunen.

Arne Holte, assisterande direktør i Nasjonalt folkehelseinstitutt, peika i Dagsavisa 8.03.2012 på at gode barnehagar lønner seg, for barnas psykiske helse og samfunnet. I same artikkelen tek han opp at samfunnskostnaden for psykiske lidingar i Norge er anslått til 60- 70 milliardar. Han seier at vi må satse på meir helsefremmande arbeid. Han seier og: *«De første leveårene. Som investeringsobjekt er barn bedre enn bank og børs. Nobelprisvinner i økonomi, James Heckman, viste det: Jo mindre barna er, desto større avkastning gir investering i mental kapital. Barnehagelærere er antakelig Statens mest lukrative investeringsobjekt»*. Det same perspektivet finn vi hos ein annan norsk økonom Rege (2012)

I masteroppgåva ynskjer eg å setje søkjelyset på dei vaksne si rolle i arbeid med å fremme barn si psykiske helse ved hjelp av gode relasjonar. Dette blir ikkje til av seg sjølv. Her er det viktig med fokus og refleksjon i kvar enkelt barnehage. Kva fremmar god psykisk helse hos oss? Kva får vi til og kvifor? Kva får vi ikkje til, og kva må til for at vi skal få det til. Eg ynskjer å belyse teori om relasjonskompetanse som tilsette i barnehagen treng å ha fokus på i høve til samspel med barn i barnehage. Samtidig ynskjer eg å få fram teori som ein må ha kjennskap til for å fremme god psykisk helse hos små barn. Det er viktig at personalet fokusere på det som er positivt. Positiv merksemd styrkjer sjølvkjensla.

1.3 Problemstilling med avgrensing

Under samfunnsmandatet i rammeplan (2011) står det:

Barnehagen skal sikre barn under opplæringspliktig alder eit oppvekstmiljø som både gir utfordringar som er tilpassa alderen og funksjonsnivået til barnet, og som vernar barnet mot fysiske og psykiske skadeverknader» Vidare står det: «Barnehagen skal ha ein helsefremjande og førebyggjande funksjon og bidra til å jamne ut sosiale skilnader. (Kunnskapsdepartementet, s.8).

Eg vil i denne oppgåva ha fokus på kor viktig det er å skape gode relasjonar mellom barn og vaksne når barna startar i barnehagen. Det grunnlaget som blir lagt i barnets første år vil få konsekvens for barnet sitt vidare opphald i barnehagen og utvikling. Ved å legge eit godt grunnlag vil personalet vidare kunne jobbe med å fremme god psykisk helse. Kvalitet i barnehagen er avhengig av rammevilkåra til barnehagen som tal vaksne, gruppestørrelse, økonomi osv. dette vil ikkje bli belyst i oppgåva. Når det gjeld samarbeid med foreldre og andre samarbeidspartnarar i hjelpeapparatet så blir det for omfattande å belyse i denne oppgåva. «Samarbeid med foreldrene forutsetter også relasjonskompetanse. Kvaliteten av den relasjonen barnehagepersonalet utvikler til foreldrene, har avgjørende betydning også for deres arbeid med barna» (Killen, 2012, s. 158).

Problemstilling

«Korleis fremme god psykisk helse hjå barn i barnehagen ved hjelp av gode relasjonar?».

For å understøtte problemstillinga har eg valt fire forskingsspørsmål:

1. Kva meiner styrar og pedagogisk leiar ligg i omgrepet psykisk helse?
2. Er arbeidet med barn si psykiske helse nedfelt i årsplanen?
3. På kva måte jobbar barnehagepersonalet med relasjonar mellom barn og vaksne?
4. Har barnehagen en reflekterande kultur i personalgruppa?

Helsedirektoratet (2007) peikar og på at skal det psykiske helsearbeidet for barn og unge få eit godt fotfeste i kommunen så er det avgjerande med ei tydeleg forankring på leiarnivå. Den seier vidare at barnehagen har eit ansvar for å skape eit godt grunnlag for barn si utvikling og helse, derfor bør barnehagepersonalet ha grunnleggande kompetanse og medvit om barn si psykiske helse.

1.4 Definisjon av omgrep

Personalet i barnehagen bør ha kunnskap om psykisk helse og vite kva som er psykiske vanskar hos barn. «*Barnehagen har et ansvar for å skape et godt grunnlag for barns utvikling og helse, derfor bør barnehagepersonalet ha grunnleggende kompetanse og bevissthet om barns psykiske helse*» (Helsedirektoratet, 2007, s. 31).

Psykisk helse

Psykisk helse er eit omgrep som famna heile menneske. Helsedirektoratet (2007) definerer psykisk helse slik:

Psykisk helse refererer til utvikling av og evne til å mestre tanker, følelser, atferd og hverdagens krav i forhold til ulike livsaspekter. Det handler om emosjonell utvikling, evne til velfungerende sosiale relasjonar og evne til fleksibilitet. Fravær av psykiske vansker eller lidelser er ikke ensbetydende med god psykisk helse (Helsedirektoratet, 2007, s. 8).

Når det gjelder yngre barn vil vi sjå at relasjonar er trekt tydelegare inn:

.... sped- og småbarns kapasitet til å oppleve, regulere, og uttrykke emosjoner, utvikle nære og trygge relasjonar, og utforske omgivelsene og lære. Disse kapasitetene gjennomføres best i en omsorgsfull kontekst som inkluderer familien, samfunnet, og kulturelle forventningar til små barn. Utvikling av disse kapasitetene er synonymt med en sunn sosial og emosjonell utvikling... (Braarud, 2012, s. 176)

Sjølve omgrepet psykisk helse er i seg sjølv nøytralt og det handlar om å være i harmoni med omgivnadane, i alle fall mesteparten av tida. Det å ha ei god psykisk helse kjenneteiknast ved at ein på ein god måte tåler nokre kjenslemessige utfordringar og det å kunne vere litt trist innimellom (Flatén, 2013).

Psykiske plager

«*Psykiske plager refererer til forekomst av symptomer som angst, fortvilelse, følelse av meningsløshet, søvnvansker, spiseproblemer, konsentrasjonsvansker, uro med mer*» (Mathiesen, 2007, s. 17). Vanskane vil, avhengig av type og omfang av symptom og i ulik grad påverke korleis ein fungera i det daglege i forhold til mestring, trivsel og relasjon til

andre menneske. Men sjukdomsbelastninga er ikkje her så stor at ein kan kalle det sjukdom og stille ein diagnose. Psykiske vanske er ofte normale reaksjon i forbindelse med en vanlig livssituasjon (Helsedirektoratet, 2007. s. 8). Psykiske vanskar er eit omgrep ein nyttar når barnet har vanskar som gjer nokon av oppgåvene i kvardagen vanskeleg (Flaten, 2013).

Psykiske lidingar

Psykiske lidingar blir referert til psykiske plager av ein slik type eller grad at dei kvalifisera til ein diagnose. Disse blir karakterisert med endringar i tenking, følelsar eller åtferd kombinert med ei oppleving av psykologisk smerte eller at ein fungera redusert. T.d. «spiseforstyrrelsar, personlighetsforstyrrelser, depresjoner og psykoser» (Mathiesen, 2007, s. 17).

Psykososial helse

Psykososial helse forbinder ein med oppleving av tryggleik, mestring, nærleik og livsglede. Omgrepet psykososial handlar meir om det å fungere saman med andre. Psykososiale faktorar som lav tillit til egen mestringsevne, følelse av å være makteslaus, lite sosial støtte, dårlig fysisk helse og negative livshendingar bidrar til å skape sosial ulikhet i psykisk helse, viser en ny studie frå Folkehelseinstituttet (FHI, 2015).

Psykososiale vanskar

Ikkje alle har ei god psykososial helse og då snakka vi om psykososiale vanskar som her blir definert som:

Følesesmessige, adferdsmessige og sosiale vansker. Det kan gi seg uttrykk i atferd som går utover andre som spark, slag, biting osv. eller gjenstander eller lek kan bli ødelagt. Noen barn kan bruke ord og uttrykksmåter som kan virke truende eller provoserende på andre. Av og til er barn alene om dette, mens andre ganger kan det vere flere som er sammen mot enkelte barn eller grupper av barn. Så har vi noen barn som kan virke engstelige og tilbaketrukne eller klengete i forhold til andre (Thorsen, 1999, s. 6)

Relasjon

Relasjon blir definert som: *«Relasjon betegner et innbyrdes forhold der begge betrakter hverandre som selvstendige individer og man er en del av en felles virkelighet» «Nære relasjoner er positive relasjoner mellom barn og personale som er preget av varme, deling av positive følelser, omsorg og en åpen kommunikasjon»* (Drugli, 2010, s. 85).

Relasjonskompetanse

Juul og Jensen (2003) seier at dei som jobbar i barnehagen stadig må utvikle sin kompetanse i å etablere, korrigere og utvikle relasjonane. Relasjonskompetanse er ikkje eit omgrep som blir nytta i barnehagen, men er blitt eit nytt omgrep i seinare tid. Relasjonskompetanse i profesjonelle relasjonar i vår tid inneber at yrkespersonen må arbeide med seg sjølv og eigne personlige føresetnadar for relasjonelt arbeid (Aubert & Bakke, 2008).

Helsefremmande

Barnehagen skal ha ein helsefremjande og førebyggjande funksjon (Kunnskapsdepartementet, 2011) Når det i problemstillinga blir nytta omgrepet «fremme» så støttar ein seg til Folkehelseinstituttet, (Major, 2011, s. 16) som seier: *«Når man betegner en intervensjon som helsefremmende, er målet for intervensjonen å bedre den psykiske helsen ved for eksempel å øke graden av velvære, sjølv-bilde, optimisme, positiv atferd, mestring og evne til å takle motgang og belastninger i livet»*

1.5 Vidare oppbygging

Kapitel 2 kjem inn på viktig bakgrunnsteori som oppgåva bygger på. Det blir vist til rapportar, stortingsmeldingar og rammeplan for barnehagen. Det hjelper ikkje berre med fine ord og intensjonar dersom dei ikkje blir sett ut i livet. Derfor vil det vere interessant å sjå på barnehagen som organisasjon. Kva seier rammeplanen om korleis desse menneska skal arbeide for å nå desse måla? Deretter vil det bli gjort greie for kva ein legg i relasjon, anerkjenning, relasjonskompetanse og kvifor det er viktig med gode relasjonar. Vidare vil ein seie noko om gode relasjonar mellom barn og vaksne. Tema tilknytning vil bli næmt, sjølv om det ikkje er vektlagt i denne oppgåva. Betydinga av indre arbeidsmodellar og mentalisering vil bli belyst. Heilt til slutt kjem ei kort oppsummering. Kapitel 3 kjem meir inn på oppgåva

sitt teoretiske grunnlag. Her vil ein belyse korleis personalet i barnehagen kan bidra til barna si psykiske helse. Det vil bli vist til kva forskning seier om førebyggjande arbeid i barnehagen og om det har noko verknad. Kapittel 4 er metodekapittelet der det blir gjort greie for forskingsprosessen, vurderingane og val som er gjort i dei forskjellige fasane i prosjektet. Det blir gjort greie for vitigskapsteoretiske perspektiv, grunngjeving for val av forskingsmetode, arbeidet og analyse av datamaterialet. Kapittel 5 viser resultata. Informantane blir presenterte, deretter blir det gjort greie for oppgåva sine funn med oppsummering. Her har ein nytta overskriftene i intervjuguiden for å få ein oversiktleg og god struktur på oppgåva. Desse overskriftene dekkjer dei fire forskningsspørsmåla. Overskriftene er: psykisk helse i barnehagen, personal- barn relasjon og reflekterande kultur i barnehagen. Kapittel 6 er avslutninga der funna blir drøfta oppimot teori. Kapittel 7 konklusjon og oppsummerande kommentarar.

2 Teori

2.1 Rapport 2011:1 Betre føre var...

Folkehelseinstituttet gav i 2011 ut ein rapport «Betre føre var...» I denne rapporten peika ein blant anna på at t.d. barnehagen som ein av dei viktigaste arenaene for å fremme psykisk helse og førebygge psykiske lidningar utanfor helsetenestene. *«Skal vi få til en forebyggingskultur, må vi kanskje først se utover helsevesenet. For i det forebyggende psykiske helsearbeidet kan tiltak knyttet til samfunnsøkonomi, arbeidsliv, boforhold, skoler, barnehager, familieliv og livsstil være vel så virkningsfull som tiltak i helsevesenet»* (Major, 2011, s. 6).

Denne rapporten inneheld helsefremmende og førebyggande tiltak og anbefalingar som er utarbeida av folkehelseinstituttet på oppdrag frå helse- og omsorgsdepartementet og peikar på kva tiltak dei ser på som viktigast og nemner blant anna:

Høykvalitetsbarnehager. Småbarn si psykiske helse formes av den daglige omgang de har med andre mennesker. Barnehager av høy kvalitet har en rekke psykisk helsefremmende effekter for de fleste barn. Alle førskolebarn bør ha tilbud om en lett tilgjengelig, økonomisk overkommelig barnehage av høy kvalitet (Major, 2011, s. 9).

Major (2011) viser vidare til at når dei gir uttrykk for ein intervensjon som **helsefremmande**, er målet for intervensjonen å betre den psykiske helsa ved til dømes å auke grada av velvære, sjølvbilde, optimisme, positiv åtferd, mestring og evne til å takle motgang og belastningar i livet (Major, 2011).

2.2 St. meld. Nr. 41 Kvalitet i barnehagen

Stortingsmeldinga «Kvalitet i barnehagen» (2008 - 2009) kom for å sikre regjeringa sine ambisjonar om høg kvalitet til alle. Den seier at ca. 97 % av barn i alderen eit til fem år, går i barnehage og at stadig fleire tilbringar meir tid der. Den peika på at barnehagen har ei viktig rolle og eit stort medansvar for at barna får ein trygg og god oppvekst. Meldinga viser til kor viktig det er med tidleg innsats med eit pedagogisk tilbod og førebygging av problem frå barna er små. Her blir det også nemnt kor viktig det er at alle barn får lik muligheit og at det er viktig å førebygge seinare vanskar og sosiale ulikskapar. Her peika ein og på at til yngre barna er, til større er sjansen for å bryte uheldige utviklingsmønster. Barnehagen skal vere til

barna sitt beste. Vidare set ein søkjelyset på at gode barnehagar formidlar verdiar, holdningar og ferdigheiter som gjev barna kunnskap og trening i å delta aktivt i eit fellesskap med andre barn og vaksne utanom familien. Det blir framheva at tryggleik og trivsel er viktige føresetnadar for barn sin livskvalitet og muligheit for å lære. Stortingsmelding 41(2008 - 2009) leggjer vekt på at dette henger saman med «*kvaliteten på relasjonane mellom ansatte og barna*» (s. 10).

Vidare vert det vist til at den nye formålsparagrafen i barnehagelova har gått vekk frå ordet oppdragning til danning som er eit vidare omgrep. «*Med danning menes det som skjer i barnets samspill med omgivelsene. Danning er en kontinuerlig prosess som forutsetter refleksjon og som foregår hele livet*» (Kunnskapsdepartementet, 2009, St.meld.nr. 41, s. 7).

Kvalitetsbarnehage

St. melding 41 (2008 - 2009) seier at gjennom barnehagelova og rammeplanen for barnehagens innhald og oppgåver er det lagt statlege føringar for å sikre kvalitet i barnehagetilbodet. Her viser ein til at kvalitet er vanskeleg å måle, men at det må bedømmast utifrå barnet sitt uttrykk for trivsel eller misnøye.

Det er godt dokumentert at kvaliteten på tilbudet som gis i barnehagen er avgjørende for de resultatene som oppnås. Forskning som foreligger, antyder at de viktigste faktorene for å fremme barns utvikling i et barnehagetilbud er følgende:

Samspillet mellom voksne og barn er kjennetegnet av at de voksne er lyttende, omsorgsfulle og tilgjengelige. Godt utdannet personalet som er engasjert i sitt arbeid med barn. Fasiliteter som er sikre, hygieniske og tilgjengelige for foreldre. Gruppestørrelser som gjør det mulig for de voksne å samhandle med barna på en god måte. Kontroll som sikrer konsistent behandling. Personalutvikling som sikrer kontinuitet, stabilitet og forbedringer. En utviklingsorientert læreplan. Tett og systematisk kontakt mellom foreldre og personalet i barnehagen er også viktig for å kunne vurdere å utvikle kvaliteten i barnehage (Kunnskapsdepartementet, 2009, St. melding 41, s. 8).

Ut frå dette kan vi slå fast at det er viktig at personalet har kunnskap og kompetanse om barn. Det er også viktig med gode leiarar som sikrar god personalutvikling der ein set fokus på at personalet er lyttande, omsorgsfulle og tilgjengelige i sitt arbeid med barna i barnehagen.

2.3 Rammeplan for barnehagen

Rammeplan for barnehagen (2011) er ei forskrift til lova. Rammeplan (2011) gjev barnehagen retningslinjer for verdigrunnlag, innhald og oppgåver i barnehagen, rammer som forpliktar personalet å jobbe utifrå. Vidare peikar den på kva barnehagen sitt innhald skal vere og stiller krav til personalet sin kunnskap og kompetanse. Personalet er rollemodellar og har eit ansvar for at verdigrunnlaget til barnehagen blir etterlevd i praksis. *«Personalet er barnehagens viktigste ressurs, og deres samspill med barna er det som gir barnehagen konkret innhold og kvalitet»* (Drugli, 2010, s.79). Vidare vil ein sjå på rammeplanen i lys av relasjonar til å belyse korleis barnehagen kan fremme god psykisk helse.

Rammeplan (2011) peikar på at veksling mellom leik, læring, konsentrasjon og utfolding er grunnleggande for fysisk og psykisk velvære. Det står vidare at vennskap og tilrettelegging for gode relasjonar i barnehagen er ein føresetnad for god læring og oppleving av glede og mestring. Barnehagane legg til rette for eit ute miljø som gjer det mogeleg for barn å delta i aktivitetar som skapar varierte fysiske utfordringar. Derimot er tilrettelegging av eit godt psykisk miljø ikkje så synleg. Omgivnadane er viktig for korleis barn si åtferd kjem til uttrykk. Utvikling av sunn sosial og emosjonell helse er ein relasjonell prosess (Braarud, 2012). I barnehagen vil personalet ha ei viktig rolle i dette.

Korleis barn opplever møte med andre, vil påverke korleis dei ser på seg sjølve. Derfor er det viktig å møte barn med tillit og respekt. *«Ein omsorgsfull relasjon er prega av vilje til å lytte, nærleik, innleving og evne og vilje til samspel»* (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 31). Den peikar vidare på at omsorg skal prege alle situasjonar i kvardagslivet og kome til uttrykk når barnet leikar og lærer, i stell, måltid og påkledning. Det vil seie at omsorg handlar om eit gjensidig samspel. Dette krev at den vaksne er seg ansvarsbevis, som nærverande og engasjert i trivselen og utviklinga til barnet. Rammeplan (2011) peikar på at barn som undrar seg må møtast på ein utfordrande og utforskande måte. Den viser kor viktig personalet er med tanke på korleis dei møter uttrykkja til barna gjennom kropp, språk, kjensler og sosiale relasjonar for at barna skal lære. *«At vaksne oppfattar og stadfester uttrykket til barnet og samtidig set ord på inntrykka og opplevingane, er avgjerande for korleis talespråket utviklar seg vidare. Språket er personleg og identitetsdannande og nært knytt til kjensler»* (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 35).

Rammeplanen (2011) peikar på vennskap og tilrettelegging for gode relasjonar i barnehagen som viktig føresetnad for god læring og ei oppleving av glede og mestring. Samtidig åtvarar den om at makt og utestenging i leiken hindre vennskap og gode relasjonar.

2.4 Til barnas beste

I 2012 kom det ein ny NOU 2012:1 *Til barnas beste. Ny lovgivning for barnehagane*.

Formålet til utvalet var å sikre at regjeringa sin politikk blir gjennomført innanfor barnehageområdet slik måte at ein sikra likeverdige tenestetilbod med høg kvalitet i alle barnehagar (Kunnskapsdepartementet, 2012, NOU 2012:1).

Utvalet har lagt til grunn at dei legg vekt på barnas beste og foreslår derfor at det må kome ei ny lov framfor endringslov. Det er med skuffelse å registrere at psykisk helse ikkje er næmt som tema i denne rapporten. Derimot foreslår utvalet at barna skal få ein lovfesta rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø i barnehagen. Psykososialt miljø då tenkjer vi på korleis barnet har det i lag med andre og i planen peikar dei på at det enkelte barnet skal oppleve respekt, tryggleik, omsorg og det å høyre til i ei barnegruppe. Psykisk helse omfamna heile barnet, det at barnet utvikla evne til å meistre tankar, følelsar og åtferd i kvardagen. Det blir viktig at det blir stilt krav til dei som jobbar med barn at dei kan hjelper barna med følelsar.

Lag på lag med sensitiv omsorg er grunnleggende både for at barnet skal få kontakt med og bli kjent med egne tilstander og følelser, og for barnets samspill med andre. Omsorg er altså grunnlaget for både selvregulering og sosial utvikling. Det å kjenne seg stabilisert følelsesmessig gir også det beste utgangspunktet for å ta til seg læring (Branddtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2014).

Vidare peikar dei på at barnehagen er ein arena der både pedagogikk og psykologi møtest. Dei viser til at utan psykisk helse perspektivet så manglar ein grunnmuren for det pedagogiske utviklingsstilaset. «*Kunnskapssamfunnet og den fremtidige psykiske helsen i Norge ivaretas best om begge disse faglige perspektivene forenes i planarbeid og den daglige omsorgen i barnehage*» (Branddtzæg, Torsteinson & Øiestad, 2014).

Utvalet viser til at det har herska brei einigheit om at personalet sin kompetanse er den enkeltfaktoren som har størst betyding for den pedagogiske kvaliteten i barnehagen. Dei viser og til at det er viktig med tidlig innsats både med omsyn til barnets trivsel i barnehagen og

fordi konsekvensane av at barn ikkje får den hjelp og støtte dei har behov for kan vere stor for vidare trivsel og utvikling. Her viser også utvalet til at dei har merka seg at det er store forskjellar i utdanningsinstitusjonar si vektlegging av kunnskap om alle aldersgrupper i barnehagen, og at det er serlig viktig å styrke utdanninga med vekt på kunnskap om barn under tre år.

«På bakgrunn av en metaanalyse fant Burchinal og Creyer (2003) at det er personalets evne til sensitiv og stimulerende omsorg som står frem som den mest sentrale faktoren, og som bidrar aller mest til barna si positive utvikling i barnehagen, se også Zachrisson m.fl. (2010)» ((Kunnskapsdepartementet, 2012, NOU, 2012:1, s. 57). Bae (2004) peikar på at det er evna til å etablere relasjonar som er prega av nærleik, omsorg og tilknytning som er viktige føresetnadar for å gjere ein god jobb.

2.5 Meld.st.24

Det var knytt stor spenning til Meld.st. 24 (2012 - 2013) *Framtidens barnehage*.

Barnehageforliket med hovudmål om lågare foreldrebetaling og full barnehagedekning var no for det meste innfridd, og ein var no spent på kva ein ville vektlegge av innhald og kvalitet i desse barnehagane. Barnehageløftet er ei av dei viktigaste velferdsnormene i Norge i moderne tid. Den gode barnehagen skal fylle mange roller. I tillegg til å vere ei fleksibel velferdsordning skal den også vere ein god barndomsarena og det første trinnet i utdanninga. Meldinga peikar på at norsk og internasjonal forskning viser at barnehagar med høg kvalitet virka positivt på barn si utvikling og virka heile livet ut. Den peikar og på at å bruke ressursar på eit godt utdanningssystem med gode barnehagar gjev høg avkastning både for barna og samfunnet, og er dermed ei av dei viktigaste investeringane vi kan gjere for framtida. Det blir og vist til at no som nesten alle barn går i barnehagen, så blir barnehagen ein endå viktigare arena for helsefremmande og førebyggjande arbeid.

Ved å søkje gjennom denne var det ein stor skuffelse å sjå at psykisk helse i barnehagen ikkje er næmt som eit eige tema. Under punkt samarbeid med helsesektoren står det at informasjon om og openheit rundt psykisk helse er ei føresetnad for at barn som har det vanskeleg får tidleg hjelp. Det blir ein annan plass i planen vist til Brenna- utvalet som viser til at det ser ut til at barnehagane i lita grad oppdagar og reagerer på psykiske problem hos barn. Dei viser til at desse problema blir i større grad oppdaga når barn byrja på skulen, og dei ikkje klarar å tilpasse seg skulesituasjonen. Her skulle ein ønskje at Brenna utvalet sa noko om kva tiltak

dei såg som viktige for at barnehagane skulle oppdage og reagere på barn si psykiske helse. Det blir i planen vist til OECD, som viser til at barn samarbeider betre i aktivitetar, og at relasjonane mellom barna er betre når det er få barn per voksen. Vidare seier den at ein god barnehage bidreg til at barna får venner, gode relasjonar til vaksne og andre barn, at barna utviklar seg og får tryggleik og glede, lærer, får omsorg og får god språkutvikling. Dei viser til at fleire vaksne pr. barn vil kunne sikre at dei vaksne fangar opp barn sine ulike behov for støtte og hjelp på eit tidlegare tidspunkt. Planen seier også at det er i vennskapsrelasjonar barnet får utvikle den sosiale kompetansen det trenger i sine relasjonar til andre menneske. Barnet får trene på å løyse konflikhtar og å handtere følelsar som lojalitet og svik. Høgt kvalifisert personale har betre relasjonar til barna og dei bidreg også til å heve kvaliteten på resten personalet. Brenna utvalet set og fokus på at det er behov for meir systematisk arbeid i barnehagen for å avdekke barna sine behov og sette i gang tidlig innsats. *«Barnehagen er en viktig arena for å sette inn forebyggende tiltak som skal fremme god helse, sosial inkludering og livslang læring»* (Kunnskapsdepartementet, 2013, Meld. St.24, s. 94). Det kan sjå ut som om meldinga har store forventningar til barnehagane som arena for å fremme ei god helse, men det er skuffande at det ikkje blir vektlagt meir kva som skal til for å styrke arbeidet med barn si psykiske helse i barnehagen. Det vil vidare i oppgåva bli sett søkelys på relasjonen si betyding for ei god psykisk helse.

2.6 Barnehagen som organisasjon

Kva seier rammeplan (2011) om barnehagen som organisasjon?

Som pedagogisk samfunnsinstitusjon må barnehagen vere i endring og utvikling. Barnehagen skal vere ein lærande organisasjon, slik at han er rusta til å møte nye krav og utfordringar. Kvalitetsutviklinga i barnehagen inneber ei stadig utvikling av kompetansen til personalet. (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 21).

I denne oppgåva er det viktig å sjå på barnehagen som organisasjon og peike på kva rammeplanen legg som føring for dei menneska som jobbar der. Jacobsen & Thorsvik (2013, s. 17) seier at *«Det som er bestemmende for om vi kaller en gruppe for en organisasjon, er om deltakerne har felles mål som knytter dem saman, og om det eksisterer prosedyrer eller retningslinjer som samordner arbeidet til deltakerne mot realisering av disse målene»*.

Grunnen til at dette er tatt med her er for å illustrere kor mykje av livet i ein organisasjon som

inneber relasjon til andre. Her ser vi at det blir vektlagt at for å realisere organisasjonen sine mål så er det nødvendig å samordne arbeidet til deltakarane. Dette inneber at deltakarane står i relasjon til kvarandre. Det er rammeplan (2011) som gir retningslinjer som er gjeldande for korleis dei skal nå målet som er samfunnsmandatet til barnehagen «*å tilby barn under opplæringspliktig alder eit omsorgs og læringsmiljø som er til beste for barna*» (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 8). Rammeplan (2011) peikar på at barnehagen skal være ein lærande organisasjon. «[.....] *Organisasjonar der deltakarane jamleg utviklar evna til å skape ønska resultat, der nye og ekspansive tankesett blir framelska, der kollektive ambisjonar får spelerom, og der menneska kontinuerleg lærer meir om korleis ein lærer saman*» (Roald, 2012, s. 93). Læring blir definert som: «*En prosess der mennesker og organisasjoner tilegner seg ny kunnskap, og endrer sin atferd på grunnlag av denne kunnskapen*» (Jacobsen & Thorsvik, 2013, s. 353). Melding St. 24 (2012-2013) peikar på at organisasjonsutvikling i barnehagen krev en kunnskapsorientert pedagogisk leiing som både har kunnskap om barnehagens eigenart som samfunnsinstitusjon og om kva det vil seie å leie endringsprosessar i ein lærande organisasjon. Det kan med andre ord sjå ut som at det i dei ulike føringar frå departementet blir lagt eit stort ansvar på kvar enkelt barnehage for å drive fram ny kunnskap og læring i barnehagen.

Rammeplan (2011) seier at systematisk vurderingsarbeid legg grunnlaget for barnehagen som lærande organisasjon. Vidare seier den at barnehagen som organisasjon ber på tradisjonar, samansett kompetanse, «innforståttheit» og taus kunnskap som det er viktig å setje ord på og reflektere over når ein skal leggje grunnlaget for den vidare kvalitetsutviklinga. Barnehagar kan sjåast på som ei litt større bedrift, og det vil og få konsekvensar for styrar av barnehagen og dei andre pedagogiske leiarane som jobba der.

Barnehagen er derfor store enheter som krever god leiing for at man skal jobbe effektivt og målrettet, utvikle en pedagogisk plattform, sørge for å integrere ny kunnskap samt sørge for at de ansatte holder nokså lik standarder for utøvelse av pedagogikken og hva de forventer av barna, og for hvordan barna støttes, utfordres og korrigeres (Kvelling, 2010a, s. 30).

Thorsen (1999) har i si hovudoppgåve i spesialpedagogikk sagt noko om kor viktig det er at personalet har ein felles plattform å jobbe utifrå. Ho meiner med det at ein bør ha ein felles målsetting i det arbeidet ein skal utføre. Ho peikar på at i barnehagen jobbar folk med ulik kompetanse og ulike erfaringar. Førskulelærarar med høgskuleutdanning og assistentar utan

utdanning. Dette krev at styrar i lag med resten av personalet diskutera seg fram til ein felles plattform, då tenkjer ein kunnskap, forståing, ferdigheiter, arbeidsreiskapar, tradisjonar, omgrepsapparat og opplevingar som gruppa har felles. *«Praktisk teoretisk plattform omfattes her som et felles ståsted hvor teori og praksis blir knyttet sammen»* (Thorsen, 1999, s. 31). Det vil seie at kunnskap og kompetanse må diskuterast for å finne ut kva som gjeld hos oss. Barnehagen er ei verksemd som krev profesjonelle vaksne som jobbar mot felles mål med felles metodar. Thorsen (1999) konkludera i si hovudoppgåve at det vil vere sentralt at kvaliteten er høy på samspelet mellom vaksne og barn i barnehagen. *«Når personalet har god kompetanse i å bygge opp nære og positive relasjoner, og legge til rette for konstruktiv samspill, kan det bidra til å forebygge fremtidige vansker»* (Thorsen, 1999, s. 127). Thorsen la og vekt på felles refleksjon fordi det viste seg at det gav moglegheiter for fleire handlingsalternativ og for felles forståing. Å oppnå en felles plattform handlar om å arbeide seg fram til kollektive tankar og felles repertoar (Thorsen, 1999, s. 128).

Det er viktig at ein har handlings kompetanse. Det vil seie kunnskap og ferdigheiter som set deg i stand til å gjere noko med den andre eller for den andre. Handlingskompetanse og relasjonskompetanse utgjør til saman yrkeskompetanse. Skal ein forstå ein annan person, så må ein ha innblikk i korleis den andre forstår verda. Vi forstår andre med vår for – forståing, dvs. vi har med oss nokre erfaringar, følelsar og tankar frå den kulturen vi er ein del av. Ein må vere bevist på at det er fleire måtar/perspektiv eller situasjonar ein kan forstå utifrå. Det vil vere min verden, din verden, vår verden eller metaperspektivet. Disse perspektiva er grunnleggande i all kommunikasjon og samhandling (Røkenes & Hanssen, 2011).

Abrahamsen (2004) peika på refleksjon som viktige føresetnad for å kunne sette seg inn i barnets sted. Dette kan ein gjere ved å systematisk observere små barn sine kvardagslege samspel. Ein barnehage må heile tida vere i endring og det er viktig å reflektere i lag om kva ein ser. Det er også viktig at personalet er seg bevist kva rollemodellar dei er. Personale som ser, lyttar, beskyttar og utfordrar ved behov. Viktig å ta barnet på alvor. Måten den vaksne reagera på barna sine signal på vil vere avgjerande for om barnet utvikla tryggleik og ein nær relasjon til omsorgsgivaren i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2011). *«Blir barnet forstått eller misforstått, sett eller oversett, høyrte eller overhøyrte, respektert eller møtt med likesæle, møtt med glede, ømheit og varme eller av rutine og effektivitet»* (Abrahamsen, 2004).

2.7 Reflekterande kultur

Brandtzæg et al. (2013) viser til at det er viktig å ha ein bevist og aktivt reflekterande kultur i barnehagen. «*Det må rett og slett være vanlig at dere, i tillegg til å rose hverandre, pirker litt borti hverandres måte å være på, med det formål å gi hvert enkelt barn den omsorgen det trenger*» (s.112). Dette må gå føre seg i trygge rammer med omsorg og varme, slik at en opplever det som gjensidig kollegial støtte og ikkje som kritikk. Dette er heilt klart eit leiaransvar. Dei vaksne i barnehagen har eit ansvar for å utvikle ein positiv relasjon til alle barna og prøve å like dei. Brandtzæg et al. (2013) seier at i staden for å snakke om vanskelige barn, så må vi snakke om vanskelige relasjonar. Dei seier også at vi kan ikkje forvente av barna at dei skal forandre seg og ta ansvar for å skape ein meir positiv relasjon til oss. Det å kunne være en del av en reflekterande kultur på jobb vil kunne bidra til aha opplevingar, og personlig utvikling for kvar enkelt tilsett, då både for dei med barnefaglig utdanning og dei ufaglærte. Det vil derfor vere å anbefale å ha ein reflekterande kultur i barnehagen der ein tenkje over praksis og kva ein gjer i det daglige arbeidet. Det å evaluere å sjå på kva som fungera og kva som ikkje fungera.

Brandtzæg et al. (2013) seier at det er viktig å bygge vidare på det som er til stades, og gjære refleksjonen til ein systematisk del av kvardagen på jobb. Vidare seier dei at når personalgruppa blir vant til å snakke opent i lag og reflektere over både gode og negative samspel, så vil ein etter kvart føle det stadig mindre som kritikk og stadig meir som ein spennande del av kvardagen på jobb. I punktet om barnehagen som organisasjon (pkt. 2.6) vart det peika på at kvalitetsutviklinga i barnehagen inneber ei stadig utvikling av kompetansen til personalet og at dette krev at styrar i lag med resten av personalet diskutera seg fram til ein felles plattform. Madland (2013) viser til at for å kunne handle «betre» i framtida, bør vi analysere det som har skjedd. Det er det refleksjon dreiar seg om. Kva skjedde? Kva gjorde eg? Kvifor handla eg på den måten? Kva minner dette meg om (tidligere erfaringar)? Dersom eg kunne gjære dette om igjen, kva ville eg gjære då? Refleksjon gjer at vi må vere ærlige overfor oss sjølve og det kan være smertefult og vi risikera å få ubehagelege møter med oss sjølve. Dette krev at dei tilsette kan føle seg trygge og at dei opplever at det er eit raust miljø som er støttande, oppmuntrande og anerkjennande. Det å reflektere over egne haldningar, over eigen kunnskap og over egne ferdigheiter i mellommenneskelege samspel er den viktigaste refleksjonen du kan drive med i barnehagen (Gärtner, 2014)

2.8 Relasjon

Omgrepet relasjon kjem frå det latinske ordet relation som betyr forbindelse eller forhold. «*Et samspill mellom to individer er eksempel på et relasjonelt forhold*» (Bø & Helle, 2010). Hart & Schwartz (2009) definera relasjon som: «*innbyrdes forhold som oppstår når barnet utvikler en fornemmelse av den andre som et selvstendig vesen som eksisterer utenfor og atskilt fra det selv og er en del av en felles virkelighet*» (s.263). I menneskelige relasjon vil vi føle oss enten som objekt eller som subjekt i ein relasjon (Buber, 1992, i Sollesnes, 2008). På same måte vil vi betrakte relasjonspartnaren som enten objekt eller subjekt. Dette spegla kvaliteten ved relasjonen. Dei upersonlege relasjonane vi har med menneske som vi omgås overflattisk, av profesjonelle eller andre er eksempel på relasjonar der vi er objekt for kvarandre, der dette fungera greitt. Når vi snakkar om relasjonar bør vi være beviste på at vi har eit sirkulært samspelsmønster, i motsetning til lineært. Vi kan kort seie at alt, også det som ikkje blir sagt eller formidla på ein bevist måte, bidreg i relasjonen (Sollesnes, 2008). Relasjonen mellom menneske fortel noko om kven vi er i forhold til den andre. Det vil seie at utan relasjon til andre menneske så har vi ingen identitet (Sollesnes, 2008). Korleis vi opplever oss sjølve seier dermed noko om kva relasjonar vi har erfart. Relasjonen kan vere av stor betydning for begge partar eller berre for den eine. Korleis partane meistra relasjonen vil være avhengig av evna og viljen til å ta omsyn både til seg sjølv, og den andre og kva som er relasjonen sitt formål.

Fleire og fleire barn bruka no meir tid i pedagogiske institusjonar og derfor blir det viktig å forstå meir av kva som skjer i relasjon mellom pedagogar og barn (Bae, 1992).

«*Relasjonsmønster hvor barn møtes primært som objekt og med manglende respekt for deres opplevelser og perspektiv, fører til ulike varianter av psykiske forstyrrelser, kontaktløshet og svekket selvfølelse*»(Bae, 2014). Bae (2004) hevdar at i fleire studiar om kvalitet i barnehagen «*fremheves relasjonen mellom vaksne og barn som den viktigste enkeltvariabelen*» (Bae, 2004, s. 35). Ho viser til at det finst amerikanske undersøkingar som belyser relasjonskvalitet (Kärrby og Giotta, 1994, Dunn, 1993, Oliveira- Formosinho, 2001, i Bae, 2004). Desse kastar også lys over at kvaliteten i relasjonen mellom vaksne og barn variera mellom miljø og pedagogar (Bae, 2004). Drugli (2010) viser til at maktforholdet mellom barn og vaksne er asymmetrisk. Det betyr at uansett kor vanskelig ein opplever at samspelet med barnet er, så er det den vaksne som må jobbe med seg sjølv og sikre kvaliteten på samspele basert på barnet

sitt behov. Å anerkjenne barn som subjekt betyr at ein møter den enkelte som individ som kan forholde seg til seg sjølv med rettigheter i forhold til egne tankar og følelsar.

Relasjonsmønster der barn blir møtt primært som objekt og med manglande respekt for deira sine opplevingar og perspektiv, fører til ulike variantar av psykisk forstyrning, kontaktløyse og svekka sjølvfølelse. Dersom ikkje dei vaksne i barnehagen arbeider med å forstå kva det vil seia å møte barn som subjekt, så kan ein risikere at barn i barnehagen blir uttrygge på seg sjølve, og då kan erfaringa i barnehagen legge grunnlag for kontaktvanskar og manglande erfaringar som medmenneske (Bae, 2014). Rammeplan (2011) seier at barn må oppmuntrast aktivt til å gi uttrykk for tankar og meiningar, og bli møtt med anerkjenning for uttrykka sine. Vidare vil ein sjå på kva det vil seie å ha anerkjenning for å gi utviklingsstøttande relasjonar.

2.9 Anerkjenning

Møller (2012) viser til at anerkjenning er tett forbundet med vår grunnleggande innstilling til andre menneske. Anerkjenning føreset at vi respekterer det andre menneske sin individualitet og held fast på at eit kvart menneske er subjekt for egne opplevinga. Det å anerkjenne andre menneske inneber at vi er opptatt av den andre sin oppleving av verda og den sin eigenart, intensjonar og motiv for å handle slik vedkomande gjer. Det vil seie at det å vere anerkjennande til stades i ein relasjon er det motsette av å vere likegyldig. I følgje Schibbye (2009) er anerkjennande ingrediensar å lytte, forstå, akseptere, tolerere og bekrefte – forstått som samanhengande delar som innbyrdes byggjer på kvarandre. Måten vi er i lag på, har avgjerande betyding for trivsel og utvikling, og dermed også for kvaliteten på innsatsen. Å skape utviklingsstøttande relasjonar krev ein grunnleggande anerkjennande innstilling til barnet og at den profesjonelle omsorgspersonen stadig arbeider med si eiga evne til å hente seg inn igjen (Møller, 2012).

Vaksne er alltid ansvarlig for relasjonen og det betyr at det er den vaksne som må endre relasjonen (Møller, 2012). Barn kan utrykke seg heilt frå dei blir født. Det er deira sine ulike uttrykksformer kroppslig, non verbalt og verbalt vi må ta utgangspunkt i dersom vi vil prøve å ivareta deira rettigheter som deltakande subjekt i barnehagen. Det er ved å lytte og prøve å tolke det non verbale språk, samtidig som vi er observante i forhold til dei uttrykka i handling, at vaksne i barnehagen kan gi rom for barna sine perspektiv og opplevingar. Her ligg inngangsporten til å vise respekt for deira intensjonar og oppleving av verda, og altso møte dei som medmenneske (Bae, 2004). Tankar, følelsar og reaksjonar bidrar til at den enkelte

sjølv får «eige» sine opplevingar. Det gir ei oppleving av at du er elska og verdt å elske. Anerkjenning på alle nivå bidreg til utvikling av sjølvtrill, sjølvkjensle og at du opplever deg som verdifull i fellesskapet. Tap eller mangel på anerkjenning medfører krenking (Aubert & Bakke, 2008). « *Den gode relasjonen er så å seie det grunnlaget praksis må utvikle seg frå, og for å kunne etablere og utvikle en god relasjon, må den profesjonelle ha relasjonskompetanse*» (Møller, 2012, s. 46).

2.10 Relasjonskompetanse

Relasjonskompetanse definerer Møller (2012, s. 46) «*Som den profesjonelles evne til å anerkjenne og synliggjøre det andre menneskets initiativ på hans eller hennes egne betingelser, å avstemme sin egen reaksjon etter vedkomende, bevare seg sjølv og gi passende uttrykk for seg sjølv*». Dette er ikkje ein kompetanse som vert utvikla ein gang for alle, men er derimot ein personlig kompetanse som kan endre og utvikle seg igjennom livet. Det vil med andre ord seie at kjernen i relasjonskompetansen er evna til å anerkjenne den andre og bevare seg sjølv.

I barnehagen finst det mange ulike menneske, kva erfaringar og kunnskap dei har i relasjonar, og om dei i det heile tatt har reflektert over kva dei har med seg . Det kan vel då bli tilfeldig for kva dei ulike barna får med seg av relasjonserfaringar! Tidlegare i oppgåva i pkt. 2.2 er det vist til St. melding 41(2008 - 2009) som seier at relasjonane mellom barn og tilsette er avgjerande for barn si utvikling og trivsel. Det er i mindre grad enn tidlegare legitimt for profesjonelle personar å stå fram som ekspertar på andre sine liv. Utfordringane vil vere at «den andre» skal føle seg sett og forstått (Aubert & Bakke, 2008).

Tilsette som jobbar i barnehage treng relasjonskompetanse som dreiar seg om å forstå ,og at dei samhandlar med dei menneska ein møter i yrkessamanheng på ein god og hensiktsmessig måte. På ein måte som gjev meining, og som ivareteke saka det dreia seg om og ikkje krenka den andre part. Det vil seie å ta vare på barna sine behov og setje sine egne behov til sides (Røkenes & Hanssen, 2011). Som fagperson må du vere i stand til å skape kontakt, etablere ein relasjon og stå i den over tid. Ein må kjenne seg sjølv, og forstå den andre si oppleving og forstå kva som skjer i samspelet med den andre. «*Individet kan som vi har sett, ikke forståes uavhengig av de relasjoner det står i til andre*» (Schibbye, 2009, s. 36.). Det vil med andre ord seie at barnet sosialiseras ikkje bare utanfrå og inn, men i samspel med andre barn og

vaksne. Det dreiar seg om to subjekt som har felles oppleving, men som samtidig er forskjellige. På grunnlag av dette fellesskapet kan vi delta i den andre si indre oppleving. Det må då vere samsvar mellom både følelses uttrykk, verbalt uttrykk og den tilsette sin indre oppleving. Den tilsette si deltaking inneber altså at man er både hos seg sjølv og hos barnet. Ei slik deltaking i eit fellesskap med den andre går utifrå at vi har eit reflektert forhold til vår eiga oppleving. Det dreia seg med andre ord om eit nærvær til sitt eget sjølv og til den andre. Relasjonskompetanse byggjer på at ein kan ta barna sitt perspektiv. Det inneber at ein kan forstå korleis barn opplever sin situasjon, og å svare på desse følelsane, slik at barn føler seg forstått, det vil seie og vere empatiske (Killen, 2012).

Som pedagog har du ansvar for mange barn og det betyr at alle krev at du er til stades for kvart enkelt av dei. Kompetansen i relasjonen er t.d. knytt til den måten du kjem inn i rommet på, måten du stiller spørsmål på, at du er der for den enkelte i det augeblikket du springer vidare til neste. Det vil med andre ord seie at du er til stades i «nuet» og ikkje er oppteken av det du skal gjere etterpå. Det at ein er utsett for tidspress og omsyn til andre kollegaer, andre barn, foreldre og liknande kan gjere det vanskeleg. Men samtidig blir det å holde fokus og vere til stades «her og no» ein måte å ivareta både seg sjølv og «den andre» på (Aubert & Bakke, 2008).

I barnehagen kan vi snakke om profesjonell relasjonskompetanse, som vi kan definere slik: *«Evnen til å etablere, fastholde og avvikle kontakt og ut frå denne kontakt å ta ansvar for å skape et utviklingsstøttende og lærende samspill»* (Linder og Mortensen, 2006, s. 60 i Aubert & Bakke, 2008, s. 25). Føresetnadane kan vere forskjellige, men likevel vil relasjonen i den gode dialogen være prega av respekt og gjensidigheit der «eg» og «du» samhandlar om ei felles sak. Den relasjonskompetente fagpersonen strevar etter å ta innover seg kva den andre er opptatt av. Ho prøvar å forstå og legge vekt på å være til stades og nærverande i situasjonen med heile seg. Det betyr at ho tenkjer over kven ho sjølv er i møte med den andre. Det vil med andre ord seie korleis eigne føresetnadar og erfaringar spela inn i møte med den andre.

I hjelpande relasjonar er det ei stor utfordring å være open for alt som kjem til ein. Det betyr at den profesjonelle må prøve å legge til sides - i alle fall for ei kort stund- slik at «den andre» opplever å bli sett, høyrte og forstått. I dette ligger også anerkjenning av den andre. Den relasjonskompetente fagpersonen har opne sansar og er til stades i situasjonen (Aubert & Bakke, 2008). I følge Schibby (2009) er anerkjenning ikkje noko du har eller vil, det er noko

du er. Det atterspeglar eit *eg - du* forhold som bringar fram noko i den andre. Ho seier vidare at anerkjenning læres ved å bli møtt med anerkjenning.

2.11 Transaksjonsmodellen

Transaksjonsmodellen er nyttig for å forstå kvifor nokre barn utviklar psykiske vanskar. Utvikling kan ein forstå som transaksjonsprosessar mellom barnet sjølv og miljø over tid. Transaksjon betyr samspill der minst to parter gir og tar (Broberg, Almqvist og Tjus, 2006, i Drugli, 2010). Transaksjonsmodellen viser korleis ulike faktorar på ulike nivå, genar til familie og samfunnsfaktorar, virka i lag over tid. Den ser på korleis summen av belastningar og risiko på eit tidspunkt kan være av ein slik art at barnet utviklar symptom på psykiske vanskar. Barnet påverka og blir påverka av sine omgivnader, og det betyr at for ulike barn vil desse påverknadane være ulik og virke ulikt. Barnet bidreg derfor med sin eigen utviklingsprosess ved at dei sjølv aktivt organiserer sine erfaringar (Smith, 2010).

I barnehagen kan ein sjå dette ved at ulike barn virka ulikt og utløyse ulike følelsar og reaksjonar hos den same vaksne, og dei ulike vaksne påverka og er ulik til dei same barna. Transaksjonsmodellen vil være ei ramme for å kunne forstå korleis desse utviklingsprosessane forgår hos barnet, og korleis ulike delar av barnet sitt utviklingsmiljø heng saman sånn som til dømes i heimen og barnehagen (Drugli, 2010, Kvello, 2008).

Drugli (2010) viser til at fordi transaksjonsmodellen tek opp i seg tidsdimensjonen i barnet si utvikling, er diskontinuitet i utviklingsprosessen også eit sentralt omgrep i transaksjonsmodellen. Det inneber at barnet si utvikling kan endre kurs. Denne diskontinuiteten kan være både positiv og negativ. I ein barnehage med god kvalitet kan barnet få endra si negative utvikling som det til dømes har med seg frå heimen av ein eller annan grunn. I barnehagen kan ein då jobbe for å reorganisere denne utviklinga slik at barnet kan fungere betre på eit seinare tidspunkt. Men det er også viktig å nemne at dersom barnehagen ikkje fungera godt for barnet, så kan det bli ein negativ faktor i utviklingsprosessen. Sårbarheit, risiko og beskyttelses faktorar er sentrale element i samspelet mellom barnet og barnet sitt miljø. Det er balansen mellom disse faktorane som vil virke inn på kor vidt utviklinga går i positiv eller negativ retning (Drugli, 2014).

2.12 Gode relasjonar viktig

Det vi erfarer i barneåra blir avgjerande for hjernen si utvikling, for vår oppleving av oss sjølv og for korleis vi fungera sosialt. Det vil med andre ord seie at det som skjer i dei første åra vil ha avgjerande betydning for sjølvfølelsen i voksen alder. « *Gjennom utallige erfaringer saman med andre ordner barnet sin kunnskap og sin forståelse av verden og ikkje minst av seg sjølv i forhold til de andre menneskene*» (Øiestad, 2011, s. 58). Relasjonen mellom barn og viktige vaksne forma barn si oppfatning av seg sjølv, andre og miljøet rundt. Positive relasjonar mellom barn og vaksne i barnehagen kan bidra til å førebygge ei negativ utvikling hos barn i risikogrupper (Drugli, 2010). Å skaffe seg sjølvfølelse kan ingen gjere aleine. Det er gjennom kontakt med vaksne omsorgspersonar at barnet utvikle ein følelse av seg sjølv. Barnesinnet trengjer å bli bekrefta frå vaksne sitt sinn for å utfolde seg. Kjærleik frå dei vaksne er hovudingrediensen i sjølvfølelse for barn. Men det i seg sjølv er ikkje nok. Barna trengjer vaksne som er beviste om kva behov barnet har og korleis dei skal kommunisere med dei (Øiestad, 2011).

Det er godt dokumentert at positive og nære relasjonar mellom barn og vaksne er viktig for barn sin trivsel og utvikling både i barnehage og skule (Pianta, 1999). Til tryggare og betre relasjonen er mellom barn og vaksne, til større verdi får det for barnet. Ei investering i nære relasjonar kan og vere ein måte og førebygge seinare samarbeidsproblem og åtferdsvanskar hos barnet. «*Relasjoner mellom barn og betydningsfulle vaksne former og skaper barns oppfatning av seg selv, andre og miljøet rundt*» (Drugli, 2010, s. 81). Det er viktig at personalet har ei felles forståing av kva som kjenneteiknar positive og negative relasjonar. Då kan dei i fellesskap identifisere relasjonar som ikkje fungera og prøve å endre på desse. Drugli (2010) peikar på at vaksne i relasjon med barna gjev barna ei oppfatning av seg sjølv. Vidare skal vi sjå kva vi legg i sjølvoppfatning, sjølvbilde, sjølvfølelse og sjølvtilit.

Sjølvoppfatning

Sjølvoppfatning er ei form for oppsummering av korleis ein oppfattar seg sjølv på sentrale områder som t.d. moralsk, sosialt, følelses messig, skulefaglig (kognitivt) og fysisk.

Sjølvoppfatning er med andre ord ein kvar tanke, følelse, tru eller kunnskap man har om seg sjølv. Sjølvoppfatning ser vi hos barn frå ca. fire års alderen av i tråd med evna til å resonnerer og begripe hendingar og erfaringar (Nelson og Fivush, 2004, Nelson mfl. 2003, i Kvello,

2010b). Kvello (2010b) seier at sjølvoppfatning er nært knytt til korleis ein fungera psykisk og sosialt. Ein person med god sjølvoppfatning vil ofte sjå på seg sjølv som meistrande. Dette vil då auke motivasjonen fordi ein har tru på å lykkast. Når ein lykkast, styrkjer det sjølvoppfatninga, noko som igjen auka prestasjonsmotivasjonen (Kvello, 2010b). Menneske blir ikkje født med sjølvoppfatning, den blir utvikla i ei veksling mellom medfødt eigenskapar og samspel med miljøet. Langt på veg kan ein hevde at ein person si sjølvoppfatning er eit uttrykk for kva vekst vilkår og stadfestingar som er gitt i heimen (Ladd og Troop - Gordon, 2003) og på andre sentrale arenaer slik som i barnehagen (Kvello, 2010b).

Sjølvbilde

Sjølvbilde handlar om korleis personen presentera seg, kva dei synest dei er verdt og kva dei har krav på. Sjølvbilde er også sentralt i utviklinga av sjølvstendigheit (autonomi) og ferdigheiter i å innordne seg i eit sosialt fellesskap. *«Et bekreftende miljø der barn får utviklet kompetanse og opplever å mestre, er de byggsteinene som gode barnehager tuftes på, og som vil berike barnas selvbilde»* (Kvello, 2010b, s. 55). Sjølvbilde er med andre ord summen av dei inntrykk og tanka enkeltmenneske har om seg sjølv og sin plass i forhold til andre individ og samfunnet. Det å grunngi ros, og oppleving av å mestre gir eit positivt sjølvbilde. Stabile og bekreftande relasjonar med trygge vaksne er det viktigaste for at små barn skal utvikle si tenking og sitt følelse liv (Brodin & Hylander, 2004). Barn som opplever lite «spegling», og som ikkje har blitt møtt på sine følelsar, som ikkje er blitt trøsta, barn som opplever at deira uttrykk for følelsar ikkje blir tekne omsyn til, som blir avvist og gjort til latter, er barn som utvikla eit dårleg sjølvbilde (Killen, 2012)

Sjølvfølelse

Øiestad (2011) seier at sjølvfølelse hos barn og unge formast av måten dei blir invitert inn i og verdsatt på av samfunnet. Ho seier at sjølvfølelse dreiar seg om å få tak i egne følelsar, å kjenne sin eigen reaksjon i tillegg til å handle utifrå dei, til beste for seg sjølv og andre. Sjølvfølelse er korleis vi føler oss og korleis vi verdset det sjølvbilde fortel oss. Øiestad (2011) seier vidare at for barn dreiar det seg om å etablere følelsar av seg sjølv på innsida og i tillegg få hjelp og støtte til å representere seg sjølv utad, og då treng ein hjelp til å utvikle språk for sine indre tilstandar. Alle barn trengjer hjelp til å: 1. bli kjent med sine egne følelsar og behov. 2. utvikle måtar å uttrykkje seg på i samvær med andre.

Desse to elementa utgjer til saman sjølvfølelsen og utviklast i samspel med vaksne som har ansvar for barnet. Øiestad (2011) seier og at det som formar barnet sin muligheit til å (1) føle og (2) uttrykke seg sjølv er kor vidt vi anerkjenner barnet sine følelsar og behov, og korleis vi reagerer på det barnet seier og gjer.

Sjølvtilitt

Sjølvfølelse blir definert som den kontakta du har med deg sjølv, derimot dreiar sjølvtilitt seg om kva du er flink til, tilitt til at du kan. Det betyr at sjølvfølelse er kven du er, og sjølvtilitt er kva du kan.

Avslutningsvis kan vi seie at positive relasjonar mellom barn og personale er ein viktig faktor for å beskytte små barn og bør ha høg prioritet i barnehagen. Det er viktig å ta ansvar for eigen relasjonskvalitet til alle barna ein jobbar med. Det vil krevje endringsvilje hos personalet, tid og nokre gangar rettleiing for å endre kvaliteten på relasjonane mellom barn og personale. Det vil vere viktig at personalet får ei auka forståing av samanhengen mellom egne oppfatningar, følelsar og åtferd retta mot barnet, og at dette er nært knytt til korleis barnet fungera og til kvaliteten på relasjonane (Drugli, 2010). Det du legger inn av omsorg, trøst, ømheit, glede og latter kjem ut igjen som psykisk helse og mestring hos barna du jobba med (Brandtzæg et al., 2013). Tveit (2007) viser til at det å bli sett inneber grunnleggande behov som anerkjenning, sjølvverd og aksept. Barnet sin veg fram til sjølvoppfatning og identitet kan vi sjå som ein kjedeprosess som går frå gode relasjonar, via å bli sett, til utvikling av ei god sjølvoppfatning og ein positiv identitet. Tveit (2007) seier at som eit stillas til dette bør det finnast kompetente betydingsfulle andre i barnet sitt miljø.

2.13 Gode relasjonar

Det er viktig at personalet veit kva som kjenneteikna gode relasjonar. Då har dei eit reiskap til å skilje mellom positive og negative relasjonar for å kunne finne ut av kva ein må jobbe med for å utvikle gode relasjonar med god kvalitet. Gode relasjonar mellom barn og personale er i følge Drugli, (2010):

1. Den vaksne er sensitiv i forhold til barnet sine signaler og fangar opp desse.

Felles fokus er ein føresetnad for dialog og positivt samspel (Drugli, 2010) Å sjå med det gode blikk. *«Det gode blikket er et velvillig blikk, et blikk som tar for gitt at barnet har både*

fornuftige intensjoner og viljer. Det gode blikk ser ting i beste mening, leter etter muligheter for å forstå barn, relasjoner og situasjoner på mange ulike måter» (Sandvik, 2006, s. 10).

2. Den voksne gir barnet ein rask og tilpassa respons.

Små barn må bli møtt med rask respons, elles vil dei ikkje kunne sjå samanhengen mellom sitt eige initiativ og den voksne sin reaksjon (Drugli, 2010). *«Er man ikke oppmerksom på detaljene i kommunikasjonen, er det fort gjort å lukke blikket, og man får problem med å forstå» (Sandvik, 2006, s. 15).*

3. Den voksne viser barnet omsorg, varme og kjerleik.

Den voksne må vise at dei er engasjert i barnet (Drugli, 2010). *« Ein omsorgsfull relasjon er prega av vilje til å lytte, nærleik, innleving og evne og vilje til samspel. Omsorg skal prege alle situasjonane i kvardagslivet og komme til uttrykk når barna leiker og lærer, i stell, måltid og påkledning» (Kunnskapsdepartementet, 2011,s.31).*

4. Strukturerer barnets merksemd ved å setje ord på kva barnet og den voksne gjer.

Dette er særskilt viktig i overgangssituasjonar, til dømes når ein går frå ein aktivitet til ein annan (Drugli, 2010)

5. Utvide barnet si oppleving og utvikle det.

Her er det viktig at den voksne gjev samspelet noko som går ut over det barnet får til av seg sjølv. Og på ein måte som utvida perspektivet og kunnskapen hos barnet (Drugli, 2010)

6. Regulere barnet si åtferd og utøve positiv leiing.

Den voksne må støtte barnet i ulike situasjonane slik at dei greier å regulere si eiga åtferd. Tydlege og vennlige beskjedar vil fremme både samarbeidsvilje og samarbeidsevne i situasjonar der den voksne må regulere barn si åtferd (Drugli, 2010).

2.14 Tilknytning

Det meste av litteraturen viser til Bowlby, 1969 sin definisjon på *«tilknytning: Dreier seg om hvordan barn tidlig i livet danner relasjoner og knytter seg følelsesmessig til nære omsorgspersoner»* (Pettersen, 2010, s.12) Eit trygt tilknytings forhold vil vere grunnlaget for utforsking av omgivnaden og utviklinga av nye ferdigheter. Primærpersonen fungera som trygg hamn for emosjonelt påfyll for barna si forsking ut i verda (Pettersen, 2010). *«Det er en økende kunnskap om og erkjennelse av den enorme betydning barnets omsorgssituasjon de*

første par- tre årene har for barnets psykiske helse og funksjon – ikke bare i barndommen, men også i ungdomstid og voksent liv» (Killen, 2012, s. 5). Vidare seier ho at vi veit mykje om barns behov for tilknytning, og at denne kunnskapen må omsettast i praksis i barnehagane. Det vil vere eit viktig bidrag til førebygging. «Kunnskap om tidlig samspill og tilknytning er ikke bare viktig for å forstå barna. Den er av stor betydning for barnehageansattes relasjonsutvikling til barna» (Killen, 2012, s. 18). Barn som har trygg tilknytning, utvikla gode evne til å mentalisere, og dermed evne til å regulere følelsar. Barn som har utrygg tilknytning har vanskar med å utvikle evne til å mentalisere og derfor er barnet i dårleg stand til å regulere sine følelsar (Killen, 2012). Brandzeg, Torsteinson & Øiestad (2013) seier at nærleik til vaksne er heilt avgjerande også for barn si psykologiske utvikling. Dei seier at gjennom nære relasjonar til omsorgspersonen vil barnet utvikle seg psykologisk og få ei oppleving av seg sjølv som sosialt individ. Derfor er tilknytingsrelasjonar tidlig i livet på ein måte barnet si grunnopplæring i : «Kven er eg, kva verdi har eg og korleis kan eg vere saman med andre?»»

2.15 Indre arbeidsmodellar

Gjennom samspel med tilknytingspersonar vil barnet etablere det som kallast «indre arbeidsmodellar» eller mentale representasjonar om seg sjølv, og korleis dei fungera i relasjon til andre menneske. Disse indre arbeidsmodellane blir ein viktig del av utviklinga av personligdom og får derfor stor innverknad for heile barnet sitt liv (Schibbye, 2009). Også dei tilsette i barnehagen har med seg sine indre arbeidsmodellar i møte med dei barna dei jobba med (Killen, 2012). Desse indre arbeidsmodellane har sin basis i dei tilsette sitt samspel slik dei lærte det av sine foreldre og andre viktige vaksne den gang dei var barn. Desse har utvikla seg i samspel med andre personar seinare i livet. Det er viktig at dei som jobbar i barnehage reflektera over sitt eige bidrag i samspelet med ulike barn.» *Styres samspillet med de ulike barna av faglig kunnskap og bevisste faglige refleksjoner, eller styres det av ubevisste rester av den oppdragelsen man selv fikk som barn?» (Drugli, 2010, s. 26)*

2.16 Mentalisering

Dette omgrepet har i dei seinare åra dukka opp som uttrykk i faglitteraturen innanfor barnehage (Killen, 2012, Kvelling, 2010b, Brandtzæg et al., 2013). Kvelling (2010b) definera mentalisering til å handle om å ha eit fokus på eige og andre sitt sinn. « *Kunnskapen er helt*

klar overførbar til forholdet mellom ansatte i barnehagen og barna» (Kvello, 2010b, s.20). Han viser også til at barnehage tilsette sin kvalitet på mentalisering er vesentlig for korleis dei er i lag med barn. Evna til å mentalisere, er den evna du har til å forstå egne og andre sine følelser og tanka. Det handlar om å ta eit anna menneske sit perspektiv. Mentalisering er ein føresetnad for sjølvinnsikt og det å ha ein klar identitet, og det å skape eit smidig samspel med andre fordi ein forstår andre menneskjer. «*Mentalisering er en forutsetning for god sosial kompetanse*» (Kvello, 2010b, s. 21). Det viser seg også at mentalisering er ein viktig faktor for å handtere konflikhtar. Det blir derfor viktig at tilsette i barnehagen er og blir gode på mentalisering. «*God mentalisering leder til at man bærer bedre over med barn, foreldre og kolleger som er utfordrende og krevende, enn om man ikke forsøker eller makter å forstå den andre*» (Kvello, 2010b, s. 22). Killen (2012) seier at mentaliseringsevne kan ein forstå som å sjå seg sjølv frå utsida og den andre frå innsida. Branddtzeg et al., (2013, s. 39) definera det som: «*Å sjå deg sjølv utanfrå og samtidig forstå den andre innanfrå*». Ved at vi tenkjer over korleis vår åtferd påverka barnet, så kan vi utvikle oss i retning av å bli stadig betre og meir mentaliserande omsorgspersonar. Derfor seier dei at det er viktig å reflektere over eiga omsorgsåtferd og korleis vi i barnehagen påverka barnet. Mentalisering dreiar seg ikkje berre om tankar, men også om følelsar. Det vi tenkjer er av betydning for kva vi føler. Det vi føler er av betydning for kva vi tenkjer (Killen, 2012).

2.17 Oppsummering

I undersøkinga er eg opptatt av å finne ut korleis ein kan fremme god psykisk helse hjå barn i barnehagen ved hjelp av gode relasjonar. I dette teori kapitlet har vi sett på kva ulike rapportar, St. meldingar, NOU og rammeplan seier om relasjonar i barnehagen. Det er sagt noko om barnehagen som organisasjon, og peika på at det er viktig å ha ein reflekterande kultur i barnehagen. Det er sagt noko om kva relasjon er og kva ein legg i anerkjenning og relasjonskompetanse. Det er vist til at transaksjonsmodellen kan være nyttig for å forstå kvifor nokre barn utviklar psykiske vanskar. Det er vidare sagt noko om kvifor det er viktig med gode relasjonar, og kva som kjenneteiknar gode relasjonar mellom barn og vaksne. Heilt til slutt er det sagt noko om tilknytning, indre arbeidsmodellar og mentalisering som viktig kunnskap for dei som jobbar med barn. Vi skal vidare sjå på korleis personalet i barnehagen kan bidra til barnas psykiske helse, og då seie meir om primærkontakta si rolle for å sikre nære relasjonar mellom personale og barn.

3 Personalet og psykiske helse

Det personalet kan legge inn av omsorg, trøst, ømheit, glede og latter, kjem ut att som psykisk helse og mestring hos barna dei jobba med i barnehagen (Brandtzæg et al., 2013). Her vil eg kome inn på kva personalet i barnehagen må vektlegge for å fremme barn si psykiske helse. Primærkontakta til barnet vil ha ei viktig rolle, og det vil bli belyst kva funksjon denne primærkontakta har. Vidare vil det bli vist føresetnadar for relasjonskompetanse.

3.1 Primærkontakt

Primærkontaktmodellen vart innført i mange norske barnehagar rundt 1990, for å sikre nære relasjonar mellom personale og barn. Den blir i dag nytta i varierende grad i norske barnehagar. Denne primærkontakta skal ha eit særleg ansvar for nokre av barna på avdelinga og sørge for å etablere ei god kontakt med desse. Det at dei vaksne kan bygge opp nære og gode relasjonar med nokre få barn er lettare å få satt i system enn når alle skal ha ansvar for alle (Drugli, 2010). Primærkontakta har eit spesielt ansvar for å sjå barnet sine ytringar og signal i ulike situasjonar. Han/ ho skal kartlegge barnet sine behov og hjelpe barnet til å få oversikt over dagen i barnehagen ved å delta i lek og rutinesituasjonar. Alle barn i barnehagen bør ha ei primærkontakt som dei har som trygg base. Måten den vaksne reagera på barna sine signal på vil vere avgjerande for om barnet utvikla tryggleik og ein nær relasjon til omsorgsgivaren i barnehagen (Abrahamsen, 2004).

3.2 Element i relasjonsarbeidet

Kari Killen (2012) peika på punkt som viktige funksjonar og tilnærmingar som føresetnad for relasjonskompetanse.

1 Synleggjere, trygge og anerkjenne

Mange barn opplever at dei ikkje blir sett sjølv om dei opplever god nok omsorg. Barn treng å bli gjort synlege i gode situasjonar der dei opplever noko positivt og dei lykkast, og dei treng å bli sett og bli trygg med forståing i vanskelege og konfliktfylte situasjonar der dei ventar kritikk og avvising. Dette er ei viktig side ved anerkjennelse. «*Gjensidig anerkjennelse innebærer at de to kan ta hverandres synspunkt og bytte perspektiv*» (Schibbye, 2009, s. 43).

Det vil seie at partane er villige til å ta den andre sitt synspunkt, til å bytte posisjonar. Sentralt i gjensidig anerkjennelse er ideen om likeverd (Schibbye, 2009).

2 Regulere følelsar

Barn utvikla evne til å regulere følelsar i løpet av dei første tre åra. Det er derfor viktig at personalet er bevist denne viktige rolla som dei har til å lære barna å forstå sine egne følelsar ved å setje namn på det og hjelpe barna med å akseptere dei. *»Å få hjelp til å håndtere egne følelser er av avgjørende betydning for barnets psykiske helse og for dets læring og sosiale utvikling»* (Killen, 2012, s. 131.) Det er viktig at personalet i barnehagen å setje følelsar på dagsorden. Kva gjer deg glad og korleis viser du det? Kva gjer deg sint og korleis viser du det?

Gjennom verbal kommunikasjon skapes sammenheng og mening i det som hender. Å få et nyansert språk for sitt indre liv er en forutsetning for å kunne tenke om seg selv og fortelle om seg selv, det vil si gjøre seg forstått for seg selv og for andre.

Selvrefleksjon skaper distanse til følelsene og gjør dem lettere å håndtere (Brodin & Hyllander, 2004, s. 34).

3 Redusere tabu

«Å sette tabu på dagsordenen er ikke bare av betydning for barn som befinner seg i risiko- og omsorgsviktsituasjoner. Det er noe som angår alle barn. De fleste kjenner eller vil komme til å kjenne noen som opplever slike situasjoner og som har det vondt» (Killen, 2012, s. 136).

Personalet kan gjere det enklare for barn å forstå verda rundt seg. *«Førskolelærere og lærere kan bidra til å redusere tabuet som knytter seg til mange av de livssituasjoner barna befinner seg i, ved å snakke om dem, fortelle historier og lese historier og samtale om dem»* (Killen, 2007, s. 198). Ved og fortelje slike historier får barna ei forståing av korleis andre kan ha det. *«Når tabuer settes på dagsorden, er vi allerede med å gjøre livet mer forståelig for barna»* (Killen, 2012, s. 141). Dette kan igjen skape tryggleik for barn til og spørje om ting dei synest er vanskeleg og farleg å snakke om.

4 Gjere livet forståelig

Barna observera og lærer om seg sjølv og omgjevnaden, men dei manglar orda og forståelsen og det må dei få hjelp til. Der omsorga er god nok går dette av seg sjølv (Killen, 2012). Barn

i vanskelige livssituasjonar streva ofte med å tilpasse seg og treng hjelp til å forstå. Barn har behov for informasjon tilpassa deira alder. «Å hjelpe barn til betre å forstå den situasjonen de er i og som foregår rundt dem, kan redusere belastningen noe og gi større mulighet for bearbeiding og mestring» (Killen, 2012, s. 141). Det er viktig og gje barna konkret og direkte informasjon, då kan ein redusere fantasi og forvrengingar. «Positive relasjonar mellom barn og voksne i barnehagen kan vidare i stor grad bidra til å forebygge en negativ utvikling hos barn i risikogrupper» (Drugli, 2010, s. 81).

5 Familien si rolle

Det er ikkje alle barn som har det «forutsigbart» i heimen. «Personalet kan ikke gjøre livet forutsigbart i familien, men de kan gjøre dagene i barnehagen forutsigbare» (Killen, 2012, s. 142). Barnehagen har ein viktig funksjon ved til dømes å ha faste rutine. Desse barna er gjerne uttrygge og då kan barnehagekvardagen vere med på å skap avlastning, tryggleik og ro. «Barn av foreldre med spesielle behov føler som nevnt ansvar og skyld» (Killen, 2007, s. 202). Dersom det skjer noko i familien så får ofte barn ei skuldkjensle. Det er vanskeleg å seie om dei tolkar det utifrå seg sjølv, eller dei får tillagt skuld. Personalet i barnehagen har eit ansvar for og frigjere barnet frå skuld samtidig som dei kan ta vare på foreldra. Å ta vare på barnet til foreldra handla om å omtale foreldra med omtanke og respekt.

Relasjonskompetansen er like viktig når det gjeld å samarbeide med foreldra som når det gjeld for barnet (Killen, 2012). Dersom den vaksne har ein god relasjon til barnet vil den vaksne også lettare kunne oppdage at noko ikkje stemmer (Killen, 2012). Det er vanskeleg og forholda seg til utsegn frå barn om dei er forsømte og utsett for overgrep i heimen. Korleis førskulelæraren vil handtere dette blir avhengig av kva slags åtferd eller situasjon barnet beskriver. Uansett er det viktig at barnet blir møtt med forståing. (Killen, 2012).

6 Sorg og skuffelsar

«Mange barn i barnehagen opplever sorg og skuffelser mens de går i barnehage» (Killen, 2012, s. 144). Det kan vere flytting, venner som flytta, samlivsbrot, dødsfall og tap av nære omsorgspersonar eller at dei har mista eit kjeledyr. Personalet må prioritere nærleik og trøst i staden for å bortforklare. Mange barn opplever skilsmisse som dei er ein del av eller i omgjevnaden rundt og dette kan ofte gå utover viktige relasjonar for barnet som kanskje misser ein venn som må flytte. Dei kan oppleve skuffelse og sorg som igjen kan føre til

aggresjon eller at dei blir veldig klengete. Her vil primærkontakta ha ei viktig rolle til å sjå barnet og følgje opp (Killen, 2012).

7 Rettigheiter og omsyn til andre

Her vil barnet sin alder være av betydning når det gjelder dette temaet. «*Barnekonvensjonen bør gjennomgå allerede i barnehagen og vidare i skolen*» (Killen, 2012, s. 145) Her kan en nytte redd barna sitt hefte : «*barnas rettigheter- Ideer til metodisk opplegg i barnehage og småskole*» (Redd barna, 2010).

8 Hjelpe barnet til å leike og mestre

Barn leikar for å utforske og lære om livet og dei utvikla seg i relasjon til andre barn. Barn treng hjelp frå vaksne for å lære å leike. «*Læring av sosiale ferdigheter kan bidra til at disse barna får et bedre forhold til sine omgivelser*» (Killen, 2012, s. 150).

3.3 Vennskap

Tidlegare i pkt. 3.3 rammeplan og pkt. 3.5 Meld. St.24 (2012 – 2013) vart det peika på vennskap og tilrettelegging for gode relasjonar som viktig for barna i barnehagen. Her får dei trene sine relasjonar til andre menneske. Dei får øvd på å løyse konflikter og å handtere følelsar som lojalitet og svik. Å ha ein gjensidig venn fungerer som eit naturleg vern mot psykiske problem, dårleg trivsel, einsemd og mobbing seier Helmen Borge (2009). Helmen Borge leia verdas største undersøking om småbarns vennskap: «Mitt fyrste vennskap» Undersøkinga viser at barn etablerer vennskap mykje tidlegare enn før. Gjennom intervju av småbarn har Helmen Borge fått innsikt i kva vennskap betyr for barna. Eit vennskap mellom to barn vert karakterisert av gjensidigheit: begge barna opplever den andre som ein venn. Ungane treng, og utviklar, ulike ferdigheter for å forme vennskap, blant anna å regulera kjensler og hemma impulsar. Språket og evna til å gjera seg forstått vert utvikla. Borna viser til ein viss grad prososial åtferd der dei deler, trøystar og hjelper kvarandre. Undersøkinga viser at blant dei yngste jentene i barnehagen var det fem prosent som hadde symptom på tungsinn, angst og frykt (Helmen Borge, 2009). Dette er så absolutt noko personale i barnehagen må vera spesielt observante på, og arbeide for at desse barne skal få det best mogleg og at det ikkje får utvikle seg vidare. Barnet i barnehagen og relasjonar si betydning for tidlig utvikling viser til forskning som seier:

«Forskning viser at det å være inkludert blant venner i barnehagen er en forløper for en god tilpasning på skolen- både sosialt og faglig. Videre viser forskning at barn som faller utenfor det sosiale samspillet allerede i barnehagen, har lettere for å fortsette å være ekskludert i barneskolen» (Størksen, 2006).

Ho peika vidare på at evna til å danne vennskap er avgjerande for barnet si sosiale mestring.

3.4 Førebyggande arbeid

Førebyggande arbeid i barnehagen er viktig.

Barnehagens betydning for forebyggende arbeid og tidleg innsats kan neppe overvurderest... Dette underbygges også av forskning som viser at forebyggende arbeid lønner seg og at tidlig innsats i småbarnsalderen gir stor avkastning både for den enkelte og for samfunnet (Cunha and Heckman, 2007, Bremnes mfl., 2006. (Kunnskapsdepartementet, 2009, St.meld.nr. 41, s. 6).

Regjeringa er opptatt av at barnehagetilbodet skal leggjast til rette slik at alle barn får eit godt omsorgs- og læringsmiljø som fremmar barn sin trivsel, livsglede, mestring og følelse av eigenverd. Barnehagen er ein viktig del av oppvekstsektoren i kommunen, og ein viktig arena for å arbeide med førebyggande tiltak for helse, det å bli sosial inkludert og livslang læring (Kunnskapsdepartementet, 2009, St.meld.nr. 41). I følgje Haug (Størksen & Thorsen, 2011, s. 38) så er forskning på praksis ein viktig føresetnad for å heve kvaliteten på verksemda i barnehagen. Han påpeikar at det ikkje er så vanlig at pedagogisk praksis er orientert av ny kunnskap og forskingsresultat. Dette blir og peika på i NOU 2012:1 Til barnas beste. *«Tidlig innsats er viktig både av hensyn til barnets trivsel i barnehagen og fordi konsekvensene av at barn ikke raskt får den hjelpen og støtten de har behov for kan være store for videre trivsel og utvikling»* (Kunnskapsdepartementet, 2012, NOU 2012:1. s. 15). Tidligare undersøkingar tyder på at mellom 10 og 20 prosent av alle barn mellom fire og ti år har så store psykiske plager at dette virka inn på korleis dei fungera daglig (Mathiesen, K. S. et al., 2008).

«Psykiske vansker er et av vår tids største helseproblem. Angst, depresjon og utagering er de vanligste problemtypene blant barn og unge. En regner at vel en tredjepart av barna med klare plager trenger profesjonell hjelp. Resultater fra internasjonal forskning tyder på at alvorlige vansker har høy stabilitet. Vanligvis vil

mer enn 40 prosent av fireåringene med behandlingstrengende problemer fremdeles ha slike vansker når de er ti år. Når det gjelder denne gruppen barn trenger vi ikke å vente på mer forskning før vi setter inn forebyggende tiltak» (Mathiesen, K. S. et al., 2008).

Det blir i Meld. St.24 (2012-2013) Framtidens barnehage, peika på at barnehagen har ei sentral oppgave når det gjeld å oppdage om barn har vanskar og når det gjeld å sette inn ein førebyggjande innsats for å hindre at barn utviklar problem. Den seier vidare at informasjon og openheit rundt psykisk helse er ein føresetnad for at barn som har det vanskeleg får tidlig hjelp. Solheim (2013) (i Brandtzæg et al., 2013, s. 120) seier at den største internasjonale studien på barnehagar er (NICHD) studien frå USA(se Belsky, 2006; NICHD Early Child Care Research Network, 2002,2003). Denne studien har følgt meir enn 1000 barn frå 10 ulike område i USA i meir enn 15 år og sett på blant anna kvaliteten i barnehagen for barn si utvikling. I denne studien blir også dei vaksne vektlagt når dei skal definere kvalitet. Den seier at god kvalitet innebere varme, støttande og omsorgsfulle vaksne som er merksame på barna sine behov, som gjev respons på deira verbale og non- verbale signal, og som stimulera barna si nysgjerrigheit og ønskje om å lære. Nyare resultat frå denne undersøkinga viser også at barn som inngår i samspel med vaksne som er sensitive, varme og gir nærleik og tryggleik samtidig som dei stimulera til utforsking, viser betre hukommelse, språk, lese- og matematikkferdigheiter ved skulestart enn barn som ikkje inngår i slike positive voksen- barn samspel (Li et al, 2012, i Brandtzæg et al.,2013, s. 120). Solheim (2013) (i Brandtzæg et al., 2013, s. 123) seier og at ein ny norsk studie viser at nær relasjon til ein voksen i barnehagen henger betre saman med betre sosial kompetanse i 1. klasse (Solheim, Berg- Nielsen, Lydersen& Wichstrøm, 2013). *«Generelt viser forskning at kvaliteten på voksen-barn samspillet i barnehagen er betre i små barnegrupper, når det er færre barn pr. voksen og når de vaksne er bedre utdannet»* (Brandtzæg et al., 2013, s. 124).

3.5 Oppsummering

Vi har sett korleis personalet i barnehagen kan bidra til barna si psykiske helse. Primærkontakta skal sikre nære relasjonar mellom barn og vaksne, slik at barna føler seg trygge og ivaretatt i barnehagen. Vidare er det peika på viktige element i relasjonsarbeidet. Vi har vist til at det å ha ein gjensidig venn fungera som eit naturleg vern mot psykiske problem. Til slutt har vi sett på at forskning viser at førebyggjande arbeid i barnehagen gjev resultat.

4 Vitskapsteori og metode

Vidare i oppgåva vil det bli sagt noko om fenomenologi, hermeneutikk og forståing. Deretter kjem grunngiving av vala som eg gjorde når det gjeld metode, val av informantar, gjennomføring og analysing av datamaterialet. Avslutningsvis kjem drøfting av oppgåva sin reliabilitet og validitet. Heilt til slutt vil etiske omsyn som ein må ta i forskinga bli belyst.

4.1 Vitskapsteoretiske perspektiv

Ein definisjon av vitskap er systematisk produksjon av ny kunnskap (Kvale & Brinkmann, 2009). Målet med forskning er å utvikle ny kunnskap og representere eit potensiale for fornyande faglege perspektiv (Befring, 2007). Han peikar på at det stiller krav om både kritiske etterprøvingar av etablert kunnskap og søking etter nye måtar å forstå på. I dette forskingsintervju har eg som formål å produsere ny kunnskap.

4.1.1 Fenomenologi og hermeneutikk

I kvalitativ forskning blir det som oftast referert til to sentrale vitskapsteoretiske perspektiv; fenomenologi og hermeneutikk. I det fenomenologiske perspektivet set ein fokus på folk sine opplevingar og deira forståing av eigen situasjon og det kvardagslivet dei har (Befring, 2007). Befring (2007) peikar på dette som eit aktørprinsipp. I denne oppgåva blir det sett fokus på fire førskulelærarar som skal formidle korleis dei jobbar med relasjonar for å fremme god psykisk helse hos barn i barnehagen.

Hermeneutikk er læra om fortolking av tekstar. Ved å nytte hermeneutisk analyse legg eg vekt på å fange inn og fortolke aktørforståinga inn i eit vidare teoretisk perspektiv. Det vil med andre ord seie at ein fenomenolog er interessert i å illustrere korleis menneska opplever fenomen i sin livsverden, og i hermeneutikken er ein opptatt av fortolking av mening (Kvale & Brinkmann, 2009). «*I livsverdenen framstår ting, natur, mennesker, handlinger, samhandlingar osv slik vi umiddelbart forstår dem*» (Wormnæs, 2013, s. 239). I hermeneutikken er det sentrale å fortolke eit utsegn ved å ha fokus på eit djupare meningsinnhald. Dersom ein skal få tak i ei djupare mening må budskapet settast inn i ein samheng eller ein heilskap (Dalen, 2013). Befring (2007) peikar på at forståinga må settast inn i ein tolkingsteori, den hermeneutiske spiral, der ein pendlar frå heilskap til delar, og så

tilbake til heilskapen. Ved å pendle mellom tekst og tekstforståing, kan ein få ny kunnskap og forståing. «*Hermeneutisk tolkning er viktig når det handler om å forstå mennesker, menneskers handlinger og resultatet av menneskelige handlinger*» (Thuren, 2009, s. 113,)

4.1.2 Førforståing og forståing

Wormnes (2013) viser til at all forståing er bestemt av ei førforståing eller forståingshorisont. Denne førforståinga omfatta våre meiningar og oppfatningar vi har med oss i forhold til det fenomenet som vi studera . Dalen (2013) seier at det sentrale blir å trekke inn si førforståing på ein slik måte at den opnar for størst mogeleg forståing av informanten sine opplevingar og utsegner. Det blir derfor viktig å være seg bevisst si eiga førforståing. Dalen (2013) peikar på at denne førforståinga og aktuell teori om fenomenet vil påverke fortolkinga. Dette prosjektet vil være prega av førforståing, både når det gjeld val av tema, intervjuguide, val av informantar og tolking av dei data som er samla inn. Ved å sjølv transkribere materialet kjem ein tettare inn på informantane si forståing, og på den måten kan man trekke ut kva dei meina. Då er føresetnaden at eg sjølv transkribera så nøyaktig og objektivt som mogeleg. Det blir viktig i denne oppgåva å sjå på muligheiter for teoriutvikling i eige intervjumateriale.

4.2 Val av metode

Det finst fleire ulike definisjonar av omgrepet metode i litteraturen. Kvale & Brinkman (2009, s. 199) seier at «*Begrepet metode betyr opprinnelig veien til målet*». Dalland (2007) sier at metoden er verktøyet vårt som vi tek i bruk for å samle inn data, eller med andre ord, den informasjonen vi treng. »*Metode: en systematisk prosedyre for iakttagelse og analyse av data*» (Dalland, 2007, s. 324) Kvantitative og kvalitative metodar representera to ulike metodar å nærme seg på. Den kvantitative metoden tek sikte på å forme informasjonen om til å måle mengde. Kvalitativ metode tek i større grad sikte på å fange opp meiningar og opplevingar som ein ikkje kan talfeste eller måle (Dalland, 2007). Det kvalitative forskingsintervjuet, der søker ein å forstå verda sett frå intervjupersonens si side (Kvale & Brinkmann, 2009). Når eit intervjuprosjekt skal planleggast seier Kvale & Brinkmann (2009) at det er viktig at ein har fastlagt innhaldet i og målet med studiet. På den måten kan ein gjere gjennomtenkte metodeval i dei ulike fasane i studiet. Dalen (2013) peikar på at det kan vere lurt å spane feltet, slik at ein kan tileigne seg kulturkompetane. Eit overordna mål for

kvalitativ forskning er å utvikle forståing av fenomen som er knytt til personar og situasjonar i deira si sosiale verkelegheit (Dalen, 2013). Dalen (2013) peikar på at val av informantar er særleg viktig innanfor kvalitativt intervjuforskning. Ho seier vidare at det er viktig at antall informantar ikkje er for stort. Men samtidig er det viktig at det intervjumaterialet ein sit igjen med er av ein slik kvalitet at det gir tilstrekkeleg grunnlag for tolking og analyse. Befring (2007) viser til den formålstenlege utveljinga der utvalsprosessen blir styrt av det som er mest praktisk eller økonomisk.

4.2.1 Bakgrunn for val av metode

Det vart valt ein kvalitativ metode fordi den er spesielt godt egna for å få innsikt i informantane sine egne erfaringar, tankar og følelsar (Dalen, 2013). Dette for å få innsikt i informantane sin livsverden. «*Livsverden omfatter personens opplevelse av sin hverdag, og hvordan vedkomende forholder seg til denne*» (Dalen, 2013, s. 15). I dette studiet var det eit ønske om å få innsikt i erfaringar og opplevingar frå andre pedagogar og styrarar i andre barnehagar. Korleis jobbar dei med relasjonar mellom barn og vaksne? Ved å nytte kvalitativt intervju kan ein få auka innsikt og forståing for problemstillinga.

4.2.2 Kvalitativ metode

Den enklaste definisjonen på kvalitativ data er at data blir uttrykt gjennom eit meningsbærande språk (Jacobsen, 2010). Kvalitative studie har det kjenneteiknet at dei ofte har få informantar, men at ein då kan gå meir i djupna. Med uttrykket «å gå i djupna» meiner ein i denne samanhengen to forhold;

- a) Å få fram så mange nyansar og detaljar som mulig.
- b) Eit forsøk på å få ei så heilskapleg forståing som mogeleg av forholdet mellom personen og den situasjonen han eller ho er i (konteksten) (Jacobsen, 2010).

Dette har både sterke og svake sider. Blant anna er svakheta at den er ressurs krevjande og fordelene er at den krev få intervjuobjekt. Den enkelte person kan gje si fortolking av, sine meiningar om- kort sagt den individuelle og unike forståinga av- eit forhold (Jacobsen, 2010).

4.2.3 Semistrukturert intervju

Eit intervju er ei samtale mellom to personar som delar sine synspunkt i eit tema som dei begge er opptatt av (Kvale & Brinkmann, 2009). I denne oppgåva vert det nytta semistrukturert intervju. Intervjuguiden inneheld bestemte tema og eventuelt forslag til spørsmål, og er halvopent/ halvstrukturert (Dalen, 2013). På den måten kunne eg fokusere samtalen mot bestemte tema og forskingsspørsmåla. Fordelen med denne metoden var at den tillèt stor fleksibilitet slik at det var mulig å rette opp dersom det var misforståingar eller om ein ynskte at informanten skulle utdjupe eit tema (Befring, 2007). Kvale & Brinkmann (2009) peikar på at det er viktig med kunnskap om intervjutemaet for å kunne stille gode oppfølgingsspørsmål når intervjupersonen svara. Dei seier vidare at kvaliteten på data i eit kvalitativt intervju er avhengig av kvaliteten på intervjuar sine ferdigheiter og kunnskap om tema. Når ein gjennomfører eit slikt intervju er det viktig at ein lyttar og viser genuin interessert i det informanten fortel om. Det er viktig å legg inn pausar, slik at informanten får tid til å tenkje / reflektere over spørsmåla. Dersom noko er uklart kan ein stille opp klårande spørsmål som: «Forstår eg deg rett når du seier at...? (Dalen, 2013).

4.3 Førebuing til datainnsamling

Her kjem ei beskriving på korleis intervjuguiden blei utarbeida, val av informantar og prøveintervjuet.

4.3.2 Intervjuguiden

Å utarbeide ein intervjuguide handlar om å omsetje studiet si overordna problemstilling til konkret tema med underliggande spørsmål. Intervjuguiden (Vedlegg 4) starta med å spørje etter opplysningar om informanten og barnehagen. Dalen (2013) peikar på at det er viktig at dei innleiande spørsmåla er av ein slik art at informanten føler seg vel og avslappa. Kvale & Brinkman (2009) anbefala at ein i intervjuguiden fokusera på bestemte tema, og at ein leiar informantane mot desse, men på ein slik måte at ein ikkje legg føringar for kva retning informantane skal gå. Det vart tatt utgangspunkt i forskingsspørsmåla og desse vart brukte som overordna tema, deretter laga eg spørsmål til dei. Det vart valt opne spørsmål som: kva, har du, har barnehagen, er personalet, beskriv. På denne måten unngår ein å legge føringar for svar. Intervjuet avsluttar med spørsmålet: «Er det noko anna du synest er viktig bidrag i denne

samanheng»? Dalen (2013) peikar på at det er viktig å avslutte med eit generelt spørsmål slik at informanten får høve til å tilføre andre moment dei meina er viktige i denne samanhengen.

4.3.3 Val av informantar

Det blei tatt kontakt med to erfarne styrarar som informantar. Dei vart kontakta pr. telefon og dei gav positiv respons med ein gang. Dei var begge villige til å finne kvar sin pedagog som eg kunne intervju. Dei vart ikkje informere om problemstillinga på førehand. Dette for å få mest mogeleg realistisk svar. Desse styrarane vart valt då dei hadde mykje erfaring og kompetanse ,og dessutan har dei det administrative ansvaret i barnehagen. I dette studiet var det eit ønske å finne ut om leiinga i barnehagen var opptatt av barn si psykiske helse og korleis dei legg til rette for ein reflekterande kultur. Jobbar dei systematisk og korleis føl dei dette opp. Vidare ønskte eg også å intervju pedagogisk leiar i kvar av desse barnehagane. Dette for å få eit innblikk i korleis dei jobba med psykisk helse med barna på si avdeling. Undersøkinga vart gjennomført i to barnehagar. Av praktiske omsyn vart desse rekruttert frå to av nabokommunane. Formålet er å få fram fylldig og beskrivande informasjon om korleis andre menneske opplever ulike sider ved sin arbeidssituasjon (Dalen, 2013).

4.3.4 Prøveintervjuet

Det vart brukt diktafon for å ta opp intervjuet og for å sikre at ein fekk med alt. Dalen (2013) peikar på at det er viktig at forskar har eit avslappa forhold til bruk av opptaksutstyret og meistar teknikken slik at opplegget virka profesjonelt. Det var vanskeleg å vere ein god lyttar samtidig som eg skulle passe det tekniske utstyret. Bruk av diktafon gav ei erfaring av at dette var eit godt hjelpemiddel og lyden fungerte fint. Sjølv intervjuguiden fungerte godt og trengte derfor ikkje noko forandringar.

4.4 Intervjuprosessen

Intervjua vart gjennomført på informantane sin arbeidsplass. Det vart avtalt på telefon dag og tid som passa for informantane. På førehand vart det informerte om at intervjuet ville ta ca. en time, og det vart sett av rikelig tid. Intervjua vart innleia med at informantane fekk lese informasjonsbrev til informantane (vedlegg 2), på den måten sikra ein at alle fekk den same

informasjonen om prosjektet. Det var no informantane fekk kjennskap til problemstillinga. Det vart presisert at ein var ute etter informantane sine tankar og erfaringar rundt erfaringar som styrar og pedagog. I begge barnehagane vart styrarane intervjuet først. Det var styrarane som sjølve valte ut kva pedagog som skulle intervjuast. Det førte til at eg fekk ein pedagog som var forholdsvis nyutdanna og ei som var ganske erfaren.

4.5 Arbeid med datamaterialet

I denne delen vil det bli sagt litt om korleis det vart arbeide med intervjumaterialet frå tale til tekst. Deretter vil ein gjere greie for det analytiske arbeidet.

4.5.1 Transkribering

Etter eit intervju sit ein igjen med intrykk som ein ikkje fangar opp under den munnlege framstillinga. Dalen (2013) anbefala at ein tek vare på denne informasjonen ved å notere ned memos under sjølve intervjuet. Derfor var det viktig å ha med penn og papir, men det var lite notert då det synt seg at det var viktig å lytte og holde fokus på sjølve intervjusituasjonen. Etter at intervjuet var over vart tankar og intrykk notert.

Etter at intervjuet som var tatt opp på diktafon var ferdig, starta eg straks med å transkribere intervjuet. Kvale & Brinkmann (2009) seier at ved å transkribere så blir samtala mellom to personar som er fysisk til stades, abstrahert og fiksert i skriftleg form. Intervjuet viste seg å ha god lyd kvalitet, så det var enkelt, men tidkrevjande å skrive av. Overraskinga var stor mange gonger når eg oppfatta kva som vart sagt og kva som vart notert. Ved å spole tilbake gong på gong fekk eg tak i nøyaktig ord for ord kva som vart sagt. Det gav refleksjonar på kor lett det er å tolke/ tru kva ein høyrde. Intervjuet vart skreive ordrett av, eg tok med eh, host, kremt, pausar, latter osv. Kvale & Brinkmann (2009) seier at det er umuleg og gi svar på kva som er korrekt transkripsjon, då det ikkje finst nokon sann, objektiv måte å sette over på frå munnleg til skriftleg form.

4.5.2 Analyseprosessen

Eit viktig ledd i analyseprosessen er koding av datamaterialet (Dalen, 2013). Det vart gått systematisk igjennom datamaterialet for så å kode det. Målet var å kome fram til ei overordna

forståing av datamaterialet og på den måten finne teori rundt fenomenet som ein studera. «*Vi veksla mellom å analysere deler og å se delene i en større helhet. Denne tilnærmingen er av de fleste kalt hermeneutisk analyse*» (Jacobsen, 2010, s. 125). Det vart valt å bruke innhaldsanalyse, ein analyseteknikk for å forenkle data for å skape ei oversikt. Dette gjer at ein kan få meir ut av dei innsamla data ved å plassere dei i større samanhengar (Jacobsen, 2010). Analysen består av følgjande fasar:

Tematisere: Her er den første analysen som forsøker å forenkle og strukturere den enkelte eining (tekst). Tematisere vil altså seie å redusere ein tekst til eit sett tematiske einingar. I dette forskingsprosjekt kan det vere til dømes å sjå på omgrepet psykisk helse og korleis det blir definert av styrar og pedagogisk leiar. Er det likskapar og forskjellar?

Kategorisere: Det vil seie å gruppere ulike tema der hensikta blant anna er å forenkle komplisert, detaljerte og rike data. I dette forskingsprosjekt kunne eg til dømes kategorisere i forhold til forskningsspørsmåla.

Fylle kategoriane med innhald: Det vil seie å illustrere dei med sitat. Dette kan ein gjere ved å ta eit utval av sitat frå intervjuet og belyse kva personen legg i den definerte kategorien.

Telle kor ofte eit tema blir omtalt: I innhaldsanalyse er det vanlig at ein teller opp kor mange utsegn som i løpet av eit intervju fell i dei ulike kategoriane.

Samanlikne intervjuet og leite etter forskjellar og likskapar mellom dei.: I datamateriale kan ein sjå om det finns likskapar og forskjellar i intervjuet til styrarar og pedagogiske leiarar som kan vere interessante å belyse.

Leite etter forklaringar på forskjellar: I desse to siste fasane er det vanlig å sjå fleire intervju i samanheng og då nyttar vi same metoden som beskrive ovanfor for kvart enkelt intervju
1) Tematisering, 2) kategorisere osv. Vi kan då byrja å samanlikne intervjuet for å sjå likskapar og forskjellar.

Dei aller fleste empiriske undersøkingar i Norge som nyttar kvalitative data brukar denne framgangsmåten i analysen (Jacobsen, 2010).

4.6 Reliabilitet og validitet

Validitet og reliabilitet er to viktige omgrep innanfor forsking. Omgrepa var lenge mest knytt til kvantitativ forsking, men blir i dag nytta i både kvantitativt og kvalitativ forsking. Dalen (2013) peikar på at i kvalitativ forsking så bør ein behandle spørsmål som er knytt til både validitet og reliabilitet, men at det må nyttast andre omgrep og terminologi enn det ein nyttar i kvantitative studiar. Omgrepet etikk vil også bli definert.

4.6.1 Reliabilitet

Omgrepet reliabilitet handlar om kor nøyaktig og påliteleg forskinga er. Befring (2007) viser til at forsking skal kunne etterprøvast, derfor er det viktig å vise til kva metodar som er blitt tatt i bruk for å kome fram til kunnskapen. Dette med tanke på reliabilitet, det vil med andre ord seie kor påliteleg dei innsamla data er (Befring, 2007). Dalen (2013) viser til at ein intervjusituasjon er ein dialog eller samtale mellom to partar som eksistera i eit tidsperspektiv, men som forsvinner når intervjuet er over. Sjølv om to forskarar føl den same intervjuguiden så er det ingen garanti for at dei får det same resultatet. Dette fordi at både individ og situasjon kan bli endra over tid (Dalen, 2013).

Ved å vere veldig nøyaktig i beskrivinga av dei enkelte ledda i forskingsprosessen, kan ein annan forskar i prinsippet ta på seg dei same «forskarbrillene» ved ei tenkt gjennomføring av det aktuelle prosjektet (Dalen, 2013). Det har derfor vore viktig i denne oppgåva at eg har prøvd å beskrive så omfattande som mulig om meg, informantane og intervjusituasjonen. Det har og vore viktig å seie noko om kva analytiske metodar som vart brukt under arbeidet med datamaterialet.

Kvale & Brinkmann (2009) viser også til at ein stiller spørsmål ved reliabiliteten i forhold til transkripsjonen. Dette var og noko som vart erfarte under transkripsjon. Ved å spole tilbake gang på gang og dobbeltsjekke vil ein få ordrett det som vart sagt. Kvale & Brinkmann (2009) viser til at sjølv dei nøyaktige same skrivne ord i ei utskrift kan uttrykke to heilt forskjellige betydingar, avhengig av korleis ein vel å sette punktum og komma. Befring (2007) viser til at ein kan gardere seg mot mange feilfaktorar, og dermed styrke reliabiliteten ved å strukturere både spørsmål og svar.

4.6.2 Validitet

Validitet handlar om kor truverdig undersøkinga er. Validitet i kvalitative studiar seier noko om kor vidt ein metode er egna til å undersøkje det den skal undersøkje (Kvale & Brinkmann, 2009). «*Validiteten bestemmes ofte ved at man stiller spørsmålet: Måler du det du tror du måler?*» (Kerlinger, 1979. s. 138 i Kvale & Brinkmann, 2009, s. 250). Validitet er eit vidt omgrep, og her har eg valt å bruke fire av dei fem validitetskriteria som Maxwell (1992) har utarbeida. Desse blir omtalt som deskriptiv validitet, tolkingsvaliditet, teoretisk validitet og generaliseringsvaliditet.

Deskriptiv validitet stiller krav om at transkripsjonen er nøyaktig og korrekt gitt igjen. Diktafon vart nytta under intervju, og transkripsjon vart starta same dag som dei var gjennomførte. Det vart spola fram og tilbake for å få nøyaktig og korrekte utsegn og for å auke validiteten. Dessutan gjennomførte eg intervju og transkripsjonen sjølv. Intervju er tatt vare på forsvarleg måte slik at tekst og tale kan kontrollerast (Maxwell, 1992).

Tolkingsvaliditet vil seie at forskaren søkjer etter meininga bak informanten sine utsegn og finner ein indre samanheng i materialet (Dalen, 2013). Det dreiar seg om å forstå og tolke informanten sine underliggande holdningar, intensjonar, følelsar og meiningar. Ei føresetnad for seinare fortolking er at det ligger føre valide, rike og fyldige beskrivingar frå informanten (Dalen, 2013). I denne prosessen er det viktig at fenomenet blir tolka frå informanten sin ståstad og ikkje på bakgrunn i forskaren sitt perspektiv (Maxwell, 1992). Dalen (2013) peikar på at det er viktig at forskaren gjer greie for si spesielle tilknytning til det fenomenet som blir studert. Då kan lesaren vurdere kritisk i kva grad slike forhold kan ha påverka tolkinga av resultatet. Den største trusselen mot tolkingsvaliditet er forskaren si eiga førforståing.

Teoretisk validitet dreiar seg om i kva grad forskaren brukar, gir oss ei teoretisk forståing av dei fenomena som studiet består av (Dalen, 2013). I denne oppgåva er teori i stor grad basert på forskaren si førforståing, dette kan derfor ha påverka oppgåva sitt resultat.

Generaliseringsvaliditet handlar om kor vidt resultata kan overførast eller ha ein nytteverdi i forståinga av liknande situasjonar eller personar. Kvale & Brinkmann (2009) peikar på ei naturalistisk generalisering som inneberer at informantane har kunnskap om korleis ting er, og at analyse og tolking av denne kunnskapen kan gi ei forventning til liknande situasjonar. Den stille kunnskapen som informantane har, blir konkret kunnskap som kan delast og overførast.

4.7 Etiske omsyn

Etikk er læra om kva som er rett og galt og skal være ei rettesnor for korleis menneske skal handle. I kvalitative intervjustudie innanfor spesialpedagogiske fag vil ein bli stilt overfor så vel metodiske som etiske problemstillingar (Dalen, 2013). Det kan vere utfordringar som ein kanskje ikkje såg då ein planla intervjuprosessen. Kvale & Brinkmann (2009) seier at etiske problemstillingar vil prege heile intervjuundersøkinga, derfor er det viktig å ta omsyn til moglege etiske problem heilt frå starten av undersøkinga til den endelege rapporten er ferdig.

Meldeplikt

Personopplysningslova (2001) seier at det er meldeplikt for prosjekt som omfattar personopplysningar som skal behandlast med elektroniske hjelpemiddel. Det vart søkt til Norsk Samfunnsvitskapelege datateneste (NSD). Dei forskningsetiske retningslinjene blir utforma av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitskap og humaniora (NESH) (2006, i Dalen, 2013).

Informert samtykke

Ein hovudregel i forskingsprosjekt som inkludera personar, er at det kan i gang settast etter at deltakarane er informert og har gitt sitt frie samtykke. Det betyr og at informantane til ei kvar tid har rett til å avbryte si deltaking, utan at dette skal få negative konsekvensar for dei (NESH, punkt 9, 2006 i Dalen, 2013). Det vart utarbeida eit informasjonsbrev til informantane (vedlegg 2) der det vart informerte om problemstillinga, at det var frivillig og delta og at dei kunne trekke sitt samtykke når dei ville utan å gi opp nokon grunn. Før intervjuet sikra ein og at informanten skreiv under samtykkeskjema (vedlegg 3)

Konfidensialitet

Konfidensialitet medføre at ein ikkje kan gjere offentleg personlig data og noko anna som kan avsløre informanten sin identitet (Kvale & Brinkmann, 2009). Informantane fekk denne informasjonen (vedlegg 2). Forskingsmateriale er behandla anonymt, og lyd opptak blir sletta så snart masteroppgåva er godkjent. I oppgåva kjem det ikkje fram kva barnehage eller kommune dette gjeld. Det er brukt andre namn for å sikre full anonymitet til informantane i oppgåva.

5 Resultat

I dette kapitelet blir funna og dei tydelegaste tendensane i intervjua presentert. Fokuset vil vere på å bruke sitat frå intervjua for å illustrere hovudtendensane i materialet. Informantane er alle leiarar, men av og til vil det bli sett på forskjellar i uttale frå styrar og pedagogisk leiar då det kan være litt forskjell i og med at styrarane har ei meir administrativ stilling og derfor ikkje så mykje nærkontakt med barna som den pedagogiske leiaren er.

Først ein kort presentasjon av informantane. Deretter vil ein sjå på kva informantane svarte på om dei har lært noko om psykisk helse i utdanninga si og om barnehagen si organisering.

Vidare bruka ein dei tematiske inndelingane som er nytta i intervjuguiden som bygger oppunder forskningsspørsmåla. Det er Psykisk helse i barnehagen, personal- barn relasjon, reflekterande kultur i barnehagen, å setje ord på barna sine følelsar og heilt til slutt litt om kva informantane ville føye til tema. Under kvar av desse hovuddelane nyttar ein forskings - spørsmåla eller spørsmål frå intervjuguiden som overskrift for å gjere stoffet meir strukturert og oversikteleg. Underpunkta vil vise til tema eller utsegn som kom fram under intervjuet.

5.1 Bakgrunn og utdanning

Her presentera eg dei fire informantane, ein styrar og pedagog frå kvar av dei to barnehagane. Vidare i oppgåva har eg valt å kalle styrarane med S- namn, Siv og Siri og pedagogane med P- namn, Petra og Pia. Då ser ein om det er pedagog eller styrar som uttalar seg.

Informant	Utdanning/år	Vidareutdanning	Yrkeserfaring i barnehage
Siv, Styrar	Førskulelærer 1996	Ja, fleire vidareutdanningar	18 år
Siri, styrar	Førskulelærer 1996	Ja, fleire vidareutdanningar	18 år
Petra, ped.leiar	Førskulelærer 2012	Ei vidareutdanning	8år
Pia, ped.leiar	Førskulelærer 1999	Ja, fleire vidareutdanningar	15 år

Tabell 6.1

Tabellen viser at alle er utdanna førskulelærarar og alle er kvinner. Her kan vi og sjå at Petra er forholdsvis nyutdanna. Ho jobba som assistent og byrja seinare på desentralisert førskulelærerutdanning for så etter eit år å gå over i fulltidsutdanning. Vi kan seie at tre av desse er godt røynde pedagogar med femten til atten års ansiennitet. Alle har vidareutdanning, men som det går fram av tabellen så har dei røynde førskulelærarane rekt å ta fleire vidareutdanningar, mens den nyutdanna har rekt å ta ei vidareutdanning.

Lærte du noko om barn si psykiske helse i utdanninga di?

Dette spørsmål vart stilt til alle informantane. På dette spørsmålet svarte dei tre mest erfarne styrarane at dette kunne dei ikkje huske at det hadde vore noko fokus på. Den eine pedagogen svara: «*Det er litt farleg å påstå noko då, men ikkje slik at det har gjort noko inntrykk*». Den pedagogen som var ferdig utdanna no i 2012 svara: «*Ja det synest eg at eg gjorde altso*» Ho viser vidare til at ho likte utviklingspsykologi veldig godt. Ho seier: «*Eg har fått kunnskap om psykisk helse, utviklingspsykologien, og så synest eg at eg ser det meir i praksis*». Ho seier vidare: «*Så det er stor forskjell før og etter at eg vart ferdig utdanna*» Utviklingspsykologien er ein av dei faglege disiplinane som tilbyr kunnskap om barn. Den legg særlig vekt på korleis barn forandrar seg gjennom oppveksten (Gulbrandsen, 2009). Eg ser klart her at eg burde stilt fleire spørsmål for å få klarare fram kva kunnskap ho hadde om barn og psykisk helse. Funn her viser at i nyare tid er psykisk helse tema i utdanninga.

Opplysning om barnehagen

Ein av barnehagane har to pedagogordning, det vil seie at dei har to pedagogar og ein assistent. Det tradisjonelle som barnehagelova krev er ein pedagog og to assistentar Den andre barnehagen har som mål og få to pedagog ordning. Dei har meir pedagog enn lova krev men manglar litt for å kunne seie at dei har to pedagog ordning. Begge barnehagane er organisert med småbarnsavdeling og storbarnsavdelingar.

Eg valte å spørje styrarane om personalet føl barna heile vegen frå dei starta til dei slutta eller om dei bytter gruppe. Siv seier at når barna flytta frå småbarnsavdelinga og over til storbarnsavdeling så bytter dei som regel alle dei vaksne , av og til har dei med seg ein assistent eller førskulelærer men det er ikkje fast. Siri svara at dei skifta personalet men av og til fyller en voksen med over, men at det forandra seg frå år til år.

5.2 Psykisk helse i barnehagen

Her blir det presentert noko av det viktigaste som kom fram i undersøkinga under punktet psykisk helse i barnehagen. Det første forskingsspørsmålet i denne oppgåva var å sjå på kva styrar og pedagogisk leiar legg i omgrepet psykisk helse. Her blir det presentert med overskrifter dei tema som kom fram i intervjuet frå dei ulike informantane. Alle informantane nemner ikkje dei same tema. Desse kategoriane vil bli fylt med innhald ved å bruke sitat frå intervjuet og belyse kva informantane legg i desse definerte kategoriane.

God eller dårlig psykisk helse

Pia viser til at psykisk helse kan være god eller dårlig. Dette blir og peika på av Siri som seier at psykisk helse kan være dårlig og negativ slik at du slite med angst og er uttrygg. Siv snakkar om at det å ha god psykisk helse det er å ha balanse i seg sjølv. Dette viser at tre av informantane peikar at vi kan ha både god og dårlig psykisk helse. Petra nemner ikkje noko om dette.

Trivsel og tryggleik

På spørsmål om kva informantane legg i omgrepet psykisk helse svara Siri « *Det at ein trivest er trygg og har det godt* ». Siv seier at då tenkjer ho på korleis ein har det med seg sjølv. Petra viser til at ho trur at den psykiske helsa er knytt til om barnet føler seg trygt, tilknytt og harmonisk i barnegruppa. Ho har også sjølvrefleksjon der ho seier: « *Korleis skal eg vere i lag med alle desse tjuefem barna? Kva er det som er viktig for meg som voksen å sjå etter for at du (Barnet), spesielle du skal fungere i dette nettverket. Dette miljøet som blir veldig viktig for deg som barn* ». Petra tek ein pause og så seier ho vidare: « *Det at eg er noko. At eg er god nok som eg er og at eg trivest i dette virr varet av barn, som kanskje blir mine framtidige venner* ». Pia seier at ho tenkjer det handlar om korleis ein har det.

Korleis ein har det inni seg

Pia seier at når ho tenkjer på psykisk helse så tenkjer ho på « *korleis ein har det inni seg, og korleis det på ein måte påverka tilværelsen din både innanifrå og utan ifrå med dei du omgir deg med* ». Petra seier: « *Eg tenkjer dette handlar om korleis man har det i seg* ». Siv viser til at

ho då tenkjer på korleis ein har det med seg sjølv, om ein har det bra og er i balanse med seg sjølv. Siri seier «*Det at ein har det bra*».

Alle disse sjølv

I intervju med Petra om kva ho legg i omgrepet psykisk helse så svara ho: «*Eg tenkjer det handlar om korleis ein har det med seg sjølv, korleis sjølvtiliten din er, korleis sjølvfølelsen, sjølvbilde og alle disse sjølv* er». Ingen av dei andre informantane nemner noko om dette. Etter å ha stilt spørsmålet om kva informantane la i omgrepet psykisk helse vart det interessant å sjå på kva informantane meinte dei kunne bidra med for å gje barna ei god psykisk helse. Tanken var då å få fram korleis dei praktisera dette i sin kvardag. Informantane er alle leiarar, men styrar har det overordna ansvaret og vil derfor ha andre svar enn dei som jobbar nærmaste med barna. Vidare vil det bli presentert kva styrar legg vekt på, deretter kva pedagogisk leiar vektlegg. Nokon punkt som til dømes foreldresamarbeid viser at det er viktig for begge partar og blir derfor tatt opp i eit samla punkt som gjeld begge.

5.2.1 Styrar sitt bidrag til psykisk helse

Personale som er samkjørte og flinke

Siri svara: «*då er det viktig med eit stabilt personale som er samkøyrte og einige om felles reglar for at ungane skal bli trygge*». Siv svara at som styrar må ho bidra med at ho har tilsett vaksne som er flinke til å jobbe med barn, og som bryr seg om dei. Ho viser vidare til at kvardagen er no slik at innimellom så må dei bruke vikarar, og at ho då er nøye med kven ho tek inn. Ho seier at då må ho vurdere om det er vikarar som er bra for ungane og om det er noko å satse på.

Å lytte

Siv seier at det er også viktig å høyre på personalet å lytte til den otta som dei kjem med og ta det på alvor. Dessutan er det viktig å hjelpe dei til å sjå. Ho vektlegg at det å lytte og stille spørsmål til personalet er viktig for at dei skal tenkje og reflektere over det dei observera. Siri seier at det er viktig å ta barna på alvor og lytte på dei å sjå kva behov dei har.

Samarbeid med foreldra

Siri peikar også på at det er viktig at dei har god kontakt og eit godt samarbeid med foreldra. Dette er Pia også opptatt av. Ho seier: *«Det er viktig at vi har eit foreldresamarbeid der vi får informasjon som fortel oss noko om barnet. Korleis dei har det heime på godt og vondt. Ting som skjer heime, at vi får litt påfyll derifrå. Å so gjer selvfølgelig vi våre observasjonar»*. Vidare seier ho seier at det kan vere noko så enkelt og samtidig så vanskeleig som ei hending som har skjedd heime som gjer noko med barnet og viser til eksempel som at barnet kan ha blitt skremt av ein hund som har vore litt for nærgående. Derfor seier ho, er det viktig at vi får kjennskap til det eller andre situasjonar som har hendt, slik at vi kan forstå barnet betre å hjelpe det på best mulig måte. Dei andre informantane nemnte ikkje noko om foreldresamarbeidet.

5.2.2 Pedagogisk leiar sitt bidrag til psykisk helse

At barnet blir sett

Petra seier: *«Det største bidraget eg håpar eg kan kome med er det at barnet føler at det blir sett. At eg kan ivareta kvar og ein sånn som eg sjølv ville bli tatt imot»*. Ho viser vidare til at fysisk så har dei ei stor utfordring med ei stor barnegruppe og forholdsvis lite areal. Då blir det viktig med å dele i små grupper, for då er det lettare å sjå kvart enkelt barn tydeligare. Petra seier også at det då er lettare å la barna få lov til å sleppe til med det dei har behov for og dei interessene dei har. Dette er også noko Pia er opptatt av når ho seier at det er viktig at vi vaksne er nær ungane. Ho seier vidare: *«Vi veit jo kor hektisk det kan være, å det handla mykje om organisering. Å til tider så kan ein ha litt mykje over haude på ongane»*

Du er god nok som du er

Petra: *«Det viktigaste for meg er at eg kan skape et fundament for desse barna slik at når dei kjem ut av denne barnehagen her så har dei tru på seg sjølv. Du er god nok som du er»*. Vidare seier ho at det er viktig at dei hjelper barna til å bli trygge og at det må skje i samarbeid med heimen. Pia nemner ikkje noko om dette.

5.2.3 Oppsummering

Vi har sett på kva informantane legg i omgrepet psykisk helse. Funna viser at informantane er opptatt av at ein kan ha god eller dårlig psykisk helse. Dei har peika på at det er viktig at ein trivest er trygg og har det godt, og at det er viktig å høyre til ei gruppe. Barnehagen blir peika på som viktig nettverk for barn, ein stad der vennskap blir bygt. Informantane seier det er viktig å ha det godt inni seg fordi det påverka korleis du har det i lag med andre. Alle desse sjølva blir trekt fram, og då tenkjer vi på det å ha ein god sjølvfølelse, sjølvtilitt og eit godt sjølvbilde. Dette er viktige ting som ein vil kome tilbake til i drøftinga.

Vi har og sett på kva styrar og pedagogisk leiar kan bidra med i barnehagen for at barna skal få ei god psykisk helse. Funn viser at styrar som har personalansvar er opptatt av å ha eit stabilt personale som er samkøyrt og flinke til å jobbe med barn. Det vert også vist til at det er viktig å lytte til personalet og barna når dei kjem til styrar med saker dei er opptatt av. Samarbeid med foreldra vart peika på som viktig for både styrar og pedagogisk leiar. Hos pedagogisk leiar som har det daglige ansvaret for barnegruppa viser funna til at noko av det viktigaste dei kunne bidra med, var at alle barna opplevde å bli sett. Dessutan var dei opptatt av å gje barna tru på seg sjølv slik at barna skulle føle: «Eg er god nok som eg er».

5.3 Helse i årsplan

Informantane kjem frå to barnehagar og her vel ein å sjå på korleis styrar og pedagogisk leiar i kvar enkelt barnehage svarar på spørsmålet. Rammeplan (2011) har eit fagområde som heiter kropp, rørsle og helse. Det vart derfor viktig for intervjuar å spørje om nettopp psykisk og fysisk helse og om det var nedfelt i årsplanen. Her kunne det vore ønskeleg å hatt dokumentanalyse for å analysere og sjå kva som eigentleg står i årsplanen, men det blir for omfattande i denne oppgåva. Derfor blir det vidare vektlagt korleis informantane tolkar det. For å gjere det lettare for lesaren vel ein å gje desse barnehagane fiktive namn som Skogen barnehage og Spretten barnehage.

Skogen barnehage	Styrar: Siv Pedagogisk leiar: Petra
Spretten barnehage	Styrar: Siri Pedagogisk leiar: Pia

Tabell 5.3

Skogen barnehage

Styraren svarte : *«Nei, ikkje psykisk, ikkje sånn at det står uttalt»*. Ho seier vidare at det står om vennskap men det står ikkje noko om psykisk helse, derimot er det næmt noko om kropp, rørsle og helse. Petra seier at fysisk hels har dei mykje om i forhold til rammeplanen sitt fagområde med kropp, rørsle og helse. Når det gjelder den psykiske helsa så viser ho til dette å ta vare på kvarandre, respekt, omsorg og vennskap. Dette er ting dei har mykje på agendaen stadig vekk.

Spretten barnehage

Siri viser til at dei har skreve noko om korleis dei jobba med ungane for at dei skal vere trygge i barnehagen. Dessutan har dei sagt noko om foreldresamarbeid og personalsamarbeid. Men dei har ingen kapitel som står om psykisk helsearbeid. Ho seier at: *« Det står at vi skal jobbe ut ifrå rammeplanen då, at det er det som er mandatet vårt på ein måte»*. Pia seier: *« Altso det kjem ann på kva slags briller du har på deg då. Vi har nok ikkje noko eige avsnitt akkurat om det, men eg tenkjer det at viss ein på ein måte skal begynne å drage ut områder som både kan fremme ei god helse både fysisk og psykisk så vil ein nok finne det i årsplanen. Men vi har ikkje gått så langt at vi på ein måte har uttalt det der til foreldra»*.

5.3.1 Oppsummering

I dette punktet er det sett fokus på kva informantane i dei to barnehagane uttalar om årsplan. Funna viser at ingen av barnehagane kan vise til at psykisk helse er eit tema for seg sjølv i årsplanen. Dei viser til at det står om fagområdet kropp, rørsle og helse som og er omtalt som eit fagområde i rammeplanen. Ein av pedagogane viser til at det kjem ann på kva slags briller ein har på seg. Informantane frå begge barnehagane viser også til ulike tema som er omtalt i rammeplanen som dei meina er viktig med tanke på psykisk helse. Dei nemner foreldresamarbeid, personalsamarbeid, korleis ta vare på kvarandre, vennskap, respekt, tryggleik og omsorg.

5.4 Personale barn relasjonar

Det tredje forskningsspørsmålet var å sjå på korleis barnehagepersonalet jobba med relasjonar mellom barn og vaksne. Her vil ein sjå på dei viktigaste funna og dei tema som kom fram. I

undersøkinga var det viktig å få fram kva informantane la i omgrepet relasjonskvalitet. Funn viser at alle fire informantane nemner at dei då tenkjer på kvalitet i samspelet og dei nemner at det gjeld mellom barn- vaksne, barn- barn og vaksne-vaksne. Her nemner ein nokon av dei viktigaste funna som gjeld samspel mellom barn og vaksne.

Kvalitet i samspelet

Siv seier at ho tenkjer på kvaliteten på samspelet mellom barn og vaksne. Då må den vaksne klare å møte ungen der han er og på barnet sitt behov. Då er det viktig at ein ikkje tek over og er uinteressert. Ho seier vidare at det er to ytterkantar, men ho vektlegg likevel at det er viktig å være våken og lyttande på same tid som du bidrar i samspelet. Siri seier: *«Kvaliteten skal jo være positiv då, helst bra. Bra kvalitet er jo det vi vil ha»*.

Å være til stades

Pia seier: *«for meg står det litt sånn å vere til stades. Det første som slår meg er dette her med nærleik til ongene»*. Ho viser her til eit eksempel ved å seie: *«vi kan no vere i lag med ei gruppe barn og så let du tankane din flyge, altso at du på ein måte er ikkje heilt der. Så eg tenkjer relasjonskvalitet då er du til stades»*.

God relasjon til ein

Petra seier: *«For meg så betyr det at barna skal ha minst en person som dei har en god relasjon til»*. Ho peika og på at det er viktig at barna føler at dei har minst en god venn eller en dei kan føle seg trygg på. Vidare seier ho at ho tenkjer at relasjonskompetanse handlar om at barnet har evne til å ta initiativ i leiken.

5.4.1 Relasjonskvalitet

Etter å ha spurt om kva informantane la i relasjonskvalitet var det interessant å finne ut om dette var noko som var blitt sett på dagsorden. Då intervjuja skulle transkriberast vart det oppdaga at dette spørsmålet ikkje var stilt til ein av styrarane. Det var synd for då kunne ein ikkje sjå på om styrar, som den administrative leiaren leia ann dette som tema i barnehagen. Derfor ser vi dei tre andre intervjuja under eit. Siv seier: *«Nei det har vi ikkje, vi har snakka*

om vaksenrolla og korleis vi skal vere i lag med ongene. Relasjon barn – vaksne har vi ikkje brukt så mykje».

Petra som er forholdsvis nyutdanna og jobbar i same barnehage seier: «*Ja, relasjonar er eg veldig opptatt av*» Ho seier at ho tek det opp på avdelingsmøter, og så er ho bevisst på dette med små barnegrupper. Pia som er pedagogisk leiar seier at det har ho ikkje.

Positive og negative relasjonar

Informantane fekk spørsmål om dei har diskutert og komt fram til kva som kjenneteikna positive og negative relasjonar. Informantane viser til at dei har snakka om det men på ulike måtar, og derfor kan det vere interessant å sjå på kva dei seier. Siv seier at positive samspel og korleis ein god voksen skal vere det har vi snakka om, men vi er kanskje for lite flinke til å snakke om dei negative tinga vi ser. Ho seier: «*Det er av og til du kjem over ein episode at du stussar ved å på ein måte tore å løfte det opp det og. Burde gjere det meir absolutt. Vi er nok ikkje gode nok på langt nær*».

Petra i barnehagen til Siv viser til at dei har ein del slike fokusområder frå tid til annan der ein er inne og pratar og avklarar og då er ho obs. på dette med felles forståing. Petra viser til at det er viktig å ha ei felles forståing, og då nyttar det ikkje å jobbe i forskjellige retningar. Ho seier: «*Vi kan ha same gode meining med ting men vi må jobbe utifrå den same forståinga. Å den er det ikkje alltid at eg i alle fall har opplevd å få til då. Så den er ikkje heilt i system enno. Men vi har den bevisst i tankane då*».

Siri seier at dei diskuterer det stadig på personal- og avdelingsmøter, kva forholdet mellom barna og kva som er bra og kva som ikkje er bra mellom dei. Ho viser med andre ord til positive og negative relasjonar barna imellom. Pia viser til at dei har snakka om det kanskje utan å eigentleg sette overskrifta positive og negative relasjonar.

Kjønnsforskjellar i relasjon

Informantane fekk spørsmål om dei har observert om personalet gjer nokon forskjell på å inngå i nære og positive relasjonar mellom jenter og gutar. Her svara tre av pedagogane at det trur dei ikkje. Siri svara: «*Trur eg nok. Veit ikkje om eg kan kome på noko konkret eksempel. Eg vil tru det ganske sikkert at vi behandla gutar og jenter forskjellig. At vi er kanskje meir tålmodig med jentene enn med gutane*.

Kartlegging av relasjonar

Det vart stilt spørsmål til informantane om dei som leiarar observera eller kartlegg relasjonane mellom barn og vaksne i barnehagen og eventuelt om dette vart systematisk følgt opp. På dette spørsmålet svara alle at dei har ikkje noko systematisk kartlegging. Siv seier at ho er alltid innom avdelinga i løpet av dagen og då føl ho litt med der og er det noko så tek ho det opp med pedagogisk leiar. Det er no litt sånn tilfeldig kva du får med deg då. Petra som jobbar i denne barnehagen seier at ho er så ny enno så ho har ikkje kommet så veldig langt med å kartlegge relasjonar enno, men ho seier at ho er veldig opptatt av det. Siri seier at ho heller ikkje har noko systematisk kartlegging av relasjonar mellom vaksne og barn. Pia seier at dei har ikkje noko sånn eigne skjema der eg observera den vaksne oppimot barn.

5.4.2 Primærkontakt

Primærkontaktmodellen vart innført i mange norske barnehagar i 1990 åra for å sikre nære relasjonar mellom personale og barn. Dette er ein modell som blir nytta i varierende grad i norske barnehagar i dag (Drugli, 2011). Det var derfor interessant å finne ut om barnhagane hadde primærkontakt og om dei hadde nedfelt kva oppgåve, ansvar, og korleis desse primærkontaktane skulle forholde seg til sine primærbarn. Siv seier at det har dei når dei starta i barnehagen til dei nye barna som startar, men etter kvart skil den rolla litt ut. På spørsmål om dette er nedfelt svara ho: *«Vi snakka om det då vi byrja med det, men det er no mange år sidan. Om dei har forandra noko på det eller om dei bruka det no lenger, det veit eg ikkje»*. Petra i same barnehage seier *«No i år har vi ikkje sett opp primærkontakte, men vi har eit anna system at vi har delt barna i grupper der to pedagogar har hovudansvaret og so fordeler dei igjen ansvar til sin assistentar»* På spørsmål om det er nedfelt oppgåver og ansvar så svara ho at det er det. Ho viser til at det finst nedfelt arbeidsoppgåver i permanente deira, men at dei ikkje føl det slavisk. Ho viser til oppgåver som å passe på at barna har bleier og det utstyret dei treng. Ho seier at det er viktig å passe på at barna har det bra i barnehagen og i tillegg til det praktiske så er relasjonar viktig men dei har ikkje skreve det ned enno. Til slutt seier ho: *«Det er viktig å ha kler og utstyr i orden, men likevel så prøvar vi heller å sjå barnet»*. Siri seier at dei har det på alle barn. Kvar haust får alle barna tildelt ein kontaktperson. På spørsmål om det er nedfelt svara ho: *«ja, vi har satt ned nokre punkt på kva som er hovudoppgåvene deira. Og kva dei skal følgje opp igjennom året»*. Eg fekk med dette skrivet som består av eit par punkt på ei side. Her kjem kva som var nemnt:

Ha «bli kjent samtale» ein av dei første dagane barnet er i barnehagen. Lage «Boka mi» og ha ansvar for denne så lenge ein er kontaktperson. Praktiske oppgåver i høve barnet. Være i lag med barnet og verte kjent. Følgje med at barnet har venner, trivest og har det bra; overføre info. TRAS; lage til og fylle ut, samt observasjon i samråd med ped.leiar. Før foreldresamtale skal det fyllast ut eit skjema som ped.leiar skal ha til samtale». Til slutt står det: « Den første tida er kanskje den mest aktive, og dersom kontaktperson og barn ikkje naturleg vert så mykje saman, må anten kontaktpersonen få info frå andre, eller eventuelt få annan kontaktperson til barnet.

Her står det mykje av dei praktiske oppgåvene, men lite konkret om relasjonane mellom barn-vaksne. Pia som er pedagog seier at dei har primærkontakt og at dei har nokre punkt skrevet ned for desse oppgåvene. Ho nemner denne tette oppfølginga i starten, henting og bringing, og andre praktiske oppgåver med barna.

5.4.3 Å setje ord på

Følelsar

Psykisk helse referera til utvikling av evne til å meistre tankar, følelsar og åtferd i kvardagen sine krav i forhold til ulike livsaspekt. Her tenkjer ein at skal barna lære om kva følelsar og tankar dei har så må personalet i barnehagen og foreldra vere flinke til å hjelpe barna til å setje ord på desse følelsane. Det å snakke med barn om opplevingar, tankar og følelsar er også med på å utvikle eit rikt språk. Det å setje ord på barna sine følelsar kan variere frå barnehage til barnehage og kva kultur dei har. Det kan også være veldig personavhengig. Vidare vil vi sjå på kva informantane innanfor ein og ein barnehage seier.

Siv seier at dette blir det jobba masse med, men kanskje mest med dei små for dei har ikkje språk. Ho får støtte frå sin pedagogiske leiar som seier at ho synest no eigentleg det då, men vi kan alltid bli betre. Ho viser til at i barnehagen sitt hektiske liv så er det ofte at ting skjer så fort så det blir ikkje gjort så mykje med. Siri seier at dei har ikkje jobba med det systematisk men det kjem no opp litt slik no og då. Pia i same barnehage svara:

Kanskje ikkje så nyansert som vi burde. Eg trur nok at der kunne ein blitt mykje betre. Det skal no seiast at vi veit vel klart om dei som er flinke med det her. Å so trur eg det for nokon er så uvant å gå inni og nøste sånn i følelse livet.

Tankar

Eg spurte informantane om dei ofte opplever at personalet ber barna sette ord på tankane sine. Siri svarar at tidlegare har ho observert at personalet har sett seg ned til barna og spurt: *«Kva tenkte du på når du gjorde detta?»* vidare seier ho at dei er nok snarare å tolke det for dei . Petra svara at ofte er vel å overdrive men ja, dei gjer det. Ho nemner eksempel som: *«Kva tenkte du no? Pia tenkjer seg lenge om før ho svarar både ja og nei. Siv svara at det ho kjem på er dette med at personalet spør: «Kvifor gjorde du sånn? Det prøva vi å ikkje gjere. Men det kjem veldig automatisk med veldig mange».*

5.4.4 Har alle ein venn?

Rammeplanen (2011) peikar på vennskap og tilrettelegging for gode relasjonar i barnehagen som viktig føresetnad for god læring og ei oppleving av glede og mestring. Det kunne derfor vere interessant å stille spørsmål til informantane om alle barn i barnehagen har ein venn og om dei kunne beskrive korleis dei såg det. Siv svara at det har dei og at dei ser det ved at barna oppsøker kvarandre gjensidig begge to, og om dei begge har gjensidig glede av det. Når dei er større så spør dei gjerne etter kvarandre. Petra i same barnehage svara: *«Eg har lyst til å si ja, det har dei, men det kan eg ikkje svare på, det kan godt være berre ein bekjent som vi seier då, men eg vil håpe. Vi ser jo at det er barn som noen gangar går aleine».* Når ho får spørsmål om korleis ho ser at nokon barn kanskje ikkje har ein venn så svara ho at det kan vi ikkje alltid vite. Siri svara at det trur ho faktisk. Ho seier at nokon ikkje har hatt det, og det har blitt jobba med. Det at dei har ein venn ser vi ved at dei leikar mange i lag i ei større gruppe. Klart der er utfordringar med mykje kringling og slåsting, gutane spesielt. Ho viser til ein trio då som er litt mykje styr med men det blir det jobba med og no trur ho at det held på å gå seg til. Ho seier at alle har venner, men kor gode dei er det kan ho ikkje svare på. Ho som styrar er no ikkje så mykje i lag med ungane seier ho. Pia svara med å seie at det er det dei håpar og trur på, men samtidig så trur ho at dei har nokre kandidatar der det er litt skjørt. Ho viser til at dette ser dei etter i leiken til barna.

5.4.5 Oppsummering

Det har i dette punktet vore sett fokus på relasjon mellom barn og vaksne. Først var det viktig å få klarheit i kva informantane la i omgrepet relasjonskvalitet. Informantane viste til at det

handlar om kvaliteten i samspelet mellom barn og vaksne. Vidare seier dei at då er det viktig å være til stades i augeblikket og ikkje ha tankane andre plassar. Det å ha relasjon til minst ein person seier dei er viktig. På spørsmål om relasjonskvalitet har vore sett på dagsorden svara ein styrar og ein pedagog nei. Her hadde eg gløymt å stille spørsmål til ein styrar, men sidan pedagogisk leiar i same barnehage svara nei så tolkar eg det slik at ingen av styrarane som øvste leiarar har sett dette på dagsorden i sin barnehage. Utifrå svara så kan det virke som om relasjonskvalitet ikkje er sett på dagsorden og systematisert til ei felles forståing.

Kva som kjenneteiknar positive og negative relasjonar blir diskutert i meir eller mindre grad, men det trengst å setjast meir fokus på. Funna her viser at positive og negative relasjonar blir snakka om, men ikkje på ein systematisk måte slik at ein sikrar ei felles forståing mellom personalet i barnehagen. Ein av informantane viser til at det er vanskeleg å jobbe med kva som ligg i «felles forståing». Det er vanskeleg og det krev tid. Tre av informantane seier at dei ikkje trur det er nokon forskjell på korleis relasjonane er mellom personalet opp imot jenter og gutar. Ei nemner at ho trur kanskje ein er litt meir tålmodig med jentene enn med gutane. Det er vanskeleg å seie noko om dette funnet, men ein kan stille spørsmål om dette er noko ein bør ha meir fokus på.

Funn viser at ingen av informantane gir uttrykk for at dei har nokon form for systematisk observasjon eller kartlegging av relasjonane mellom barn og vaksne. Når det gjeld bruk av primærkontakt til barna i barnehagen så er det ingen av informantane i denne undersøkinga som viser til at dei har noko godt system som fungera gjennom året. På spørsmål om kva oppgåver primærkontakta har blir det stort sett vist til praktiske oppgåver. Ingen av informantane viser til at primærkontakta skal ha ansvar for gode og nære relasjonar med barna.

Begge barnehagane viser til at dei synest at dei er flinke til å jobbe med å setje ord på barn sine følelsar, men at dei kan bli flinkare. I barnehagen sit hektiske liv så kan det ofte bli vanskeleg. Det blir vist til at dette ikkje blir jobba systematisk med. Ingen av informantane nemner noko om at dette er eit tema som dei har hatt felles fokus på og drøfta samla i personalgruppa. Når det gjeld å setje ord på kva barnet tenkjer ser vi her at ingen av informantane gjev uttrykk for at dette er noko dei er veldig opptatt av og jobbar med. Det blir og vist til at personalet er snare å tolke kva barna tenkjer i staden for å spørje. Informantane seier ingenting om at dette er noko dei har drøfta og er opptatt av.

På spørsmål om alle barna har ein venn svara stort sett alle informantane at det har dei. Dersom dei ikkje har det er det noko personalet tek tak i og jobbar med. Ei seier at det kan ein kanskje ikkje seie med sikkerheit. Dei ser at dei har venner ved at dei leikar i lag, oppsøker kvarandre gjensidig begge to, og om dei begge har gjensidig glede av det. Sjølv om eg trur at dette med vennskap er tema i dei fleste barnehagar så er det ingen av informantane som nemner at det blir jobba systematisk for å finne ut om alle barna har ein venn.

5.5 Reflekterande kultur

Rammeplan (2011) peikar på at personalet må reflektere over egne verdier og haldningar i drøfting med resten av personalet. Det er og viktig at barnehagen systematisk vurderer om eigen praksis og kulturen i barnehagen bidreg til å fremje verdiane som ligger til grunn for barnehageverksemd. Den seier også at informasjon og dokumentasjon skal gi grunnlag for refleksjon og diskusjonar i personalgruppa og med barn og foreldre.

Skogen barnehage

Siv seier at reflekterande kultur er å tenkje over praksis og kva ein har gjort. Det kan vere for å sjekke ut om det ein gjorde i forhold til barna var greitt, om ein tenkte rett og om det var greitt å gjere det slik. Dette må skje i møter og rette fora. Ho viser til at det at vaksne står i gruppe og pratar i ute tida synest ho ikkje teller som reflekterande kultur. Ho viser til at dei har ein reflekterande kultur i barnehagen og at dei då nyttar personal- og avdelingsmøter. Her tek dei opp saker mindre grupper og drøfta, slik at alle får delta og så legger dei det fram i felles fora til slutt. Petra svarte: *«du spør no vanskelig»*. Deretter byrja ho å snakke om barn frå andre kulturar. Det vart då stilt opp klårande spørsmål som: *«I rammeplanen står det at personalet har som rollemodellar eit særlig ansvar for at verdigrunnlaget til barnehagen blir etterlevd i praksis. Å då snakka dei om refleksjonar over egne verdier og handlingar skal inngå i den pedagogiske drøftinga til personalet. Tenke du at du føl opp det?»* Petra svarta då til at dei stadig diskutera barnesynet, holdningar og verdier på personal- og avdelingsmøter.

Spretten barnehage

Siri svarta at ein reflekterande kultur er der ein diskutera, evaluera og ser på ting som fungera og kva som ikkje fungera. Ho meina dei har ein slik kultur men viser til at det er ikkje noko

systematisk. Ho viser til at dei har både personale og studentar som stoppar opp og spør «*Kvifor er det slik?, kvifor gjer vi sånn? Då blir vi nøydte til å stoppe opp å tenkje litt Ja, kvifor gjere vi det slik?*» Ho viser til at dei bruka pedagogisk leiarmøter, avdelings- og personalmøter der dei deler opp i grupper og diskutera saker som dei er opptatt av .

Pia svara: « *I ein reflekterande kultur er ein ikkje redde for å seie noko om kva ein driver med, og som vil stille seg i eit lys der ein kan stå med sine sterke og svake sider. Prøve å bli betre Eg tenkjer at ein reflekterande kultur vil ha nokon bestemte meiningar om vegen ein vil gå*»

På spørsmål om ho synest dei har ein slik kultur i sin barnehage svarar ho at det er vel både ja og nei. Ho viser til at det er viktig at dette blir sett i gang frå leinga og viser til at det er styrar og pedagogisk leiar i lag som må være eit slikt bevist team.

5.5.1 Oppsummering

Informantane viser til at reflekterande kultur er å tenkje over praksis og kva ein gjer i det daglige arbeidet. Det å evaluere er å sjå på kva som fungera og kva som ikkje fungera. Ei viser til at det er viktig å stoppe opp å spørje: Kvifor er det slik? Kvifor gjer vi sånn? Ei viser til at det er styrar og pedagogisk leiar som har eit ansvar i lag for å ha nokon bestemte meiningar om vegen dei vil gå. Informantane viser til at dette gjer dei på avdelings- og personalmøter. Funna her ser ut til at det blir diskutert mykje godt på avdelings- og personalmøter, men som ein av informantane viser til, det blir ikkje jobba nok systematisk.

5.5.2 Anna bidrag

Som ei avslutning på intervjuet stilte eg spørsmål om det var noko anna dei ville bidra med .

Siv seier ho er glad fordi tema psykisk helse blir meir fokusert på. Petra seier at dersom ho skal summere opp så vil ho påstå at psykisk helse er noko av det første ho ville hatt på plass i barnehagen. Ho trur at gjennom en god psykisk helse, så kjem andre ting på plass litt automatisk.

Pia sit lenge og tenker før ho seier: «*eg føle absolutt at for min eigen del, å eg trur eg snakka for fleire at dette er eit område som ein skulle lært meir om*».

6 Drøfting

I dette kapittelet vil funna ein kom fram til bli drøfta. Dette blir gjort i lys av det teoretiske grunnlaget for oppgåva. Dette skal gi svar på problemstillinga:

Korleis fremme god psykisk helse hjå barn i barnehagen ved hjelp av gode relasjonar?

For å understøtte problemstillinga er det valt fire forskingsspørsmål:

1. Kva meiner styrar og pedagogisk leiar ligg i omgrepet psykisk helse?
2. Er arbeidet med barn si psykiske helse nedfelt i årsplanen?
3. På kva måte jobbar barnehagepersonalet med relasjonar mellom barn og vaksne?
4. Har barnehagen en reflekterande kultur i personalgruppa?

Desse forskingsspørsmåla vil stort sett bli brukt som overskrift i den vidare framstillinga for å strukturere teksten og gjære det lettare for lesaren. Først blir det vist til kva funn som vart gjort i forhold til om informantane lærte noko om psykisk helse i utdanninga si.

6.1 Psykisk helse i utdanninga

Tre av informantane som hadde mellom 15 og 18 år arbeidserfaring svarte at dei hadde ikkje lært noko om psykisk helse i si utdanning. Ei svara: «*Det er litt farleg å påstå noko då, men ikkje slik at det har gjort noko inntrykk*». Den fjerde informanten som var nyutdanna i 2012 svara at det meinte ho at ho hadde og viste blant anna til utviklingspsykologien. Rammeplan (2011) seier under sitt samfunnsmandat at barnehagen skal verne barn mot fysiske og psykiske skadeverknadar. Omgrepet psykisk helse er ikkje næmt i rammeplan (2011) og kva som er psykiske skadeverknadar er det heller ikkje sagt noko om. Her kan det vere fleire årsaksforklaringar. Betyr det at det er ei forventning til at dei som jobbar i barnehagen veit kva psykisk helse er? Forventar kunnskapsdepartementet at dette er kunnskap som dei faglærte pedagogane har i si utdanning? Informantane sine utsegn om at dei ikkje huskar å ha lært noko om psykisk helse i si utdanning stemmer overeins med det Tronrud (2013, s. 23) skriv i si masteroppgåve med tittel arbeid med psykisk helse- fra regjering til barnehage:

Derfor blir mitt inntrykk av barnehagelærerutdanningen, at psykisk helse også her har en diffus plass, til tross for stor satsing med, Opptrappingsplanen for psykisk helse

(Sosial og helsedepartementet, 1999-2008) og Strategiplan for barn unges psykiske helse (Helsedepartementet, et al, 2003)

Tronrud (2013) viser til at psykisk helse har ein diffus plass i barnehagelærerutdanninga til tross for satsing frå Sosial og helsedepartementet. I Meld. St.24 (2012-2013) kan det sjå ut som om det er store forventningar til barnehagane som arena for å fremme ei god helse. Det er skuffande at det ikkje blir vektlagt kva som skal til for å styrke arbeidet med barn si psykiske helse i barnehagen. Vi lever i eit kunnskapssamfunn, er det då forventningar om å holde seg fagleg oppdatert på eiga hand eller er det noko arbeidsgivar skal legge til rette for? Kvelling (2010b) viser til at det er viktig at tilsette har kunnskap om barn si utvikling og evne til å oppdage barn i risikosona for uheldig utvikling i ein tidleg fase. Dette for å kunne sette i gang tiltak. Det er viktig å holde seg oppdatert for å ha ein praksis i tråd med rådande kunnskap og forskning.

Dette ser det også ut til å være viktig frå myndigheita si side. Regjeringa seier at kompetanse er viktig for framtidens barnehage. Horne (2014) er barne- likestillings- og inkluderingsminister seier; at det å sikre gode og trygge oppvekstmiljø er blant dei beste investeringane vi som samfunn kan gjære. Dette er også noko som Holte (2012) assisterande direktør i nasjonal folkehelseinstitutt peikar på når han seier at gode barnehagar lønner seg, for barna si psykiske helse. Horne (2014) viser til at utfordringane er å jobbe heilskapleg og på tvers av sektor og fagområder.

Veilederen «Psykisk helse for barn og unge i kommunen» (2007) viser til at barnehagen har eit ansvar for å skape eit godt grunnlag for barn si utvikling og helse. Vidare seier dei at derfor bør barnehage personalet ha grunnleggande kompetanse og bevisstheit om barn si psykiske helse. Her ser ein at det blir forventa at barnehage personalet har grunnleggande kompetanse og bevisstheit om barn si psykiske helse. Funn i oppgåva viser at informantane som har mellom 15 og 18 års ansiennitet ikkje har fått denne kompetansen. Her er det sprik mellom funn og kva som blir forventa.

I forordet peikar Sosial og helsedirektoratet på at kunnskapen om barn og unge si psykiske helse inntil nylig har hatt avgrensa merksemd i dei kommunale tenestene. Denne veilederen kom i 2007 og likevel står ikkje psykisk helse som tema i strategiplanen for framtidens barnehage 2014-2020. Sosial og helsedirektoratet (2007) viser til at denne veilederen er den første samla framstillinga av fagfeltet psykisk helsearbeid for barn og unge. Vidare seier den

at for at dette arbeidet skal få eit godt fotfeste i kommunen så må det forankrast politisk og administrativt. Forankring handlar då om plassering av ansvar, organisering, planlegging, prioriteringar, samt holdningar og vilje. Det bør derfor nedfellast i kommunalt planverk. Straand (2011) viser til at kommunen og første linje tenesta er viktige innsatsområder for både førebygging og tidlig hjelp for barn og unge. Ho seier vidare at for å lykkast i det arbeidet, må dei politiske, institusjonelle, profesjonelle og faglege aktørane og nivå ha samhandel på ein formålstenleg måte. Med andre ord det må vere samarbeid og samsvar mellom teori- og praksisfeltet. Kan det vere lite kommunikasjon mellom dei ulike departementa som gjer at dette ikkje kjem klart nok fram til kommunane? Ein kan også stille spørsmål om det er eit målretta arbeid mellom helse og oppvekst i kommunen.

Funna viser at dei informantane som har lengst fartstid ikkje kan huske at dei har lært noko om psykisk helse i si utdanning, mens ho som var ferdig utdanna i 2012 hadde lært litt. Det blir vidare interessant å sjå kva informantane legg i omgrepet psykisk helse.

6.2 Omgrepet psykisk helse

Barn kjem til barnehagen med ulike føresetnadar. Barnehagen er ein viktig arena for å lære seg sjølv å kjenne, lære å fungere i lag med andre, utvikle seg som sjølvstendige individ, utvikle empati og tryggleik samtidig med at dei utvikla kognitive og kreative sider (Bru, et al., 2011). Derfor er det viktig at barna møter vaksne som forstår når noko ikkje er bra og at dei har kunnskap om korleis dei kan førebygge uheldige situasjonar. *«Til det trenger de begreper og et analyseapparat for å forstå, de trenger ferdigheter til å kunne handle. I tillegg trenger de selvinnsikt for å forstå sin egen rolle i situasjonen»* (Bru et al., 2011, s.12). Brandtzæg et al. (2013) peikar på barnehagen som ein unik arena for å fremme psykisk helse, og viser til at det er den vaksne sin kompetanse og relasjon til barna som avgjerande faktor for gode eller dårlige barnehagar. Kva legg så informantane i omgrepet psykisk helse?

6.2.1 Psykisk helse god eller dårlig

Funna viser at informantane er opptatt av at ein kan ha ei god eller dårlig psykisk helse. Norske undersøkinga viser at dei fleste barn som veks opp i Norge, har god fysisk og psykisk helse (Wichstrøm et al., 2011). Likevel finnest det område der ein må legge inn litt ekstra innsats for å ivareta barn si psykiske helse. Barn si utvikling kan ein forstå som transaksjons-

prosessar mellom barnet sjølv og barnet sitt miljø over tid. I punkt 3. 11 viste ein til korleis transaksjonsmodellen viser ulike faktorar på ulike nivå, alt frå barnet sine genar til familie og samfunnsfaktorar, virka i lag og over tid. Den ser på korleis summen av belastningar og risiko på eit tidspunkt kan være av ein slik art at barnet utviklar symptom på psykiske vanskar. Då vil det vel være viktig at personalet i barnehagen har kunnskap om psykisk helse og korleis dei kan fremme god psykisk helse?

6.2.2 Trivsel og tryggleik

Informantane peika på at for å ha ei god psykisk helse så er det viktig at ein trivest, er trygg og har det godt, og at det er viktig å høyre til ei gruppe. Rammeplanen (2011) seier at målet til barneoppsedinga er at barna skal bli sjølvstendige og trygge på seg sjølve som individ, og på sin personlege og kulturelle identitet. Då må personalet medverke til at individualiteten til kvart enkelt barn og deira sitt behov for sjølvutfolding kan skje innanfor trygge rammer og normene og reglane i fellesskapet.

6.2.3 Korleis ein har det inni seg

Ein av informantane viste til at det var viktig at barnet har det bra og er i balanse med seg sjølv. Brandtzæg et al., (2013) seier at nærleik til trygge vaksne er heilt avgjerande også for barna si psykologiske utvikling. Det er gjennom nære relasjonar til omsorgspersonane at barnet utviklar seg og får ei oppleving av seg sjølv. På denne måten kan den vaksne oppdage om barnet er i balanse med seg sjølv. Informantane peika og på barnehagen som eit viktig nettverk for barn, ein stad der barna bygger vennskap. Dette viser at dei er opptatt av barn si psykososiale helse som handlar om det å fungere i lag med andre. Å ha ein gjensidig venn fungerer som eit naturleg vern mot psykiske problem, dårleg trivsel, einsemd og mobbing (Helmen Borge, 2010). Informantane svara at stort sett så hadde alle barna ein venn, og viss ikkje så vart det jobba med. Vennskap er nok tema i dei fleste barnehagane likevel nemner ingen av informantane at dei jobbar systematisk for å finne ut om alle har ein venn.

6.2.4 Alle disse sjølva

Det blir også vist til alle desse sjølva, og då tenkjer ein på det å ha ein god sjølvfølelse, god sjølvtilitt og eit godt sjølvbilde. Dersom barnet skal utvikle god sjølvfølelse så treng det hjelp til å utvikle språk for indre tilstandar. Då treng barnet vaksne som er bevist på å sette ord på

følelsar. Dette er vanskeleg dersom du ikkje er nærverande. Det betyr med andre ord at ein må bli bevist på å uttrykke følelses - språket. Øiestad (2011) seier at barn må bli kjent med sine egne følelsar og behov, og at dei treng å utvikle måtar å uttrykkje seg på i samvær med andre. God sjølvfølelse er å kjenne seg verdifull uansett om ein meistra eller feilar, og å kunne be om hjelp når man trenger det. Det er viktig å være til stades og hjelpe barnet å sette ord på når dei mislykkast eller feilar, og at det skjer på ein slik måte at det styrka barnet sin sjølvtilitt. Dette viste også ein av informantane til når ho sa at ho syntest det var viktig at barnet får tru på seg sjølv «*Du er god nok som du er*». Det at barnet får eit god sjølvbilde er sentralt i utviklinga av det å bli sjølvstendig (Lindgren, 2014). Då er det viktig at miljøet i barnehagen er bekreftande slik at barnet opplever å meistre. Dette er vanskelig å få til dersom personalet ikkje er nærverande og ser barnet. Det at barnet blir sett blir då viktig, noko informantane også var opptatt av.

6.2.5 Å setje ord på følelsar

Informantane viser at dei har kunnskap om psykisk helse som referera til utvikling av evner til å meistre tankar, følelsar, åtferd og krav i kvardagen i forhold til ulike livsaspektar. Det kjem fram ved at dei peikar på at det er viktig å ha det godt inni seg fordi det påverka korleis du har det i lag med andre. Brandtzæg et al., (2013, s. 23) seier: «*For å kunne møte barn slik at de likevel kjenner seg mest mulig sett, forstått, løftet og verdifulle, må vi ha kunnskap om hvordan vi kan se barnet fra innsiden*». Dei seier at tryggleik blir skapt når man blir forstått innanfrå. Barna er heilt avhengige av vaksne for å forstå seg sjølv og verda, og for å kunne regulere følelsane sine. Då må personalet være merksame på kva barnet føler og kva dei trenger - barnet trenger å bli forstått innanfrå. Då er det viktig at dei vaksne har evne til å mentalisere (sjå pkt. 3.15), det vil seie å sjå seg sjølv utan ifrå og samtidig forstå den andre innanifrå. Den vaksne må tenkje over korleis deira åtferd påverka barnet.

Informantane fekk spørsmål om dei var flinke til å setje ord på barna sine følelsar. Dei svarte at det syntest dei, men at dei kan bli flinkare. Ein styrar seier at det blir jobba med, men det er ikkje nedfelt som noko dei skal jobbe med. Vidare seier ho at det ikkje blir jobba systematisk med, men det kjem opp sånn no og då. Informantane seier ikkje noko om at dette er tema dei har hatt fokus på eller drøfta i personalgruppa. Det kan då føre til det som ein pedagog sa: «*Eg trur det er ulikt korleis vi føl det opp*». Ny forskning viser at stabile og bekreftande relasjonar med trygge vaksne er det viktigaste for at små barn skal utvikle sine tankar og sitt

følelse liv. Det blir lagt stadig større vekt på betydinga av positive relasjonar også utanfor heimen, til andre vaksne enn til foreldre og venner (Hundeide, 2001, i Brodin & Hylander, 2004).

Tankar og følelsar utviklast i lag i eit stadig vekselspel og er avhengig av korleis vaksne steller seg til barn (Brodin & Hylander, 2004). Informantane fekk spørsmål om dei observera ofte at personalet ber barna setje ord på tankane sine. Rammeplanen (2011) viser til at barna må oppmuntrast aktivt til å gi uttrykk for tankar og meiningar, og møte anerkjenning for uttrykka sine. Ein av styrarane svara at det veit ho faktisk ikkje. Vidare seier ho at nokon gjer det men sikkert ikkje alle. Vidare seier ho: «*dei er nok snarare å tolke det for å seie det sånn*». Brodin & Hylander (2004) viser også til at vaksne har lett for å gripe inn for å fortelje barna korleis dei skal løyse ein situasjon. I undersøkinga kjem det fram at dette blir gjort i meir eller mindre grad. Funna tyder på at dette er noko som må takast opp som tema av leiarane for å bevisstgjera korleis ein vil jobbe med tankar og følelsar i barnehagen. Det må på dagsorden og diskuterast.

Fossen (2013) seier at det kan virke som om mange av barna no er urolige og krev mykje merksemd. Kanskje får dei for lite individuell voksen kontakt i det daglige? I slike tilfelle kan barnet føle at negativ merksemd er betre enn ingen merksemd. Ho seier at når barnet føler seg oversett og gløymt, så bråkar dei ofte for å bli høyrte, sett og bli lagt merke til (Fossen, 2013). Dette støttar også opp om spørsmålet om korleis pedagogiske leiarar meinte dei kunne bidra med å gi barna ei god psykisk helse. Dei viste til at det var viktig at barnet blir sett, men at det ofte er vanskeleg i ein hektisk barnehagekvardag. På spørsmål om kva psykisk helse er svarte ein av styrarane heilt til slutt: «*Det er sikkert noko anna det skal være*». Kan dette vise at ho er usikker på kva psykisk helse er? Det er kanskje ikkje så rart når ein ser at psykisk helse ikkje er eit omgrep som er vektlagt i stor grad innanfor rammeplan og andre viktige dokument for barnehagen.

6.2.6 Ei god psykisk helse

Med bakgrunn i at dei tre informantane med 14 til 18 års ansiennitet ikkje kunne huske å ha lært noko om psykisk helse i utdanninga si, så viser dei at dei har kunnskap om både psykososial helse og psykisk helse. Derfor var det spennande å sjå kva dei sjølve meinte dei kunne bidra med for å gi barna ei god psykisk helse.

Stabilt personale

Funn viser at styrar som har personalansvar er opptatt av å ha eit stabilt personale som er samkøyrt og flinke til å jobbe med barn. Kveller (2010b) viser til at stabilitet blant dei tilsette er viktig for barn si utvikling. Han seier at ein kan bli bekymra når statistikken frå mange kommunar viser høgt sjukefråvær blant dei tilsette. Stor gjennomtrekk og ustabilitet gjer at kvaliteten blir dårlegare når det gjeld vaksen-barn- relasjonen. Dette tek frå barnet mykje av den gode stimuleringa som ligger i ein stabil og god vaksen-barn-relasjon.

Å lytte

Styrar viser til at det er viktig å lytte til personalet og barna når dei kjem til styrar med saker dei er opptatt av. Rammeplan (2011) seier at personalet må lytte når barna undrar seg og søker kunnskap. Vaksne lærer også mykje ved å lytte til barn. Det betyr at vaksne ikkje berre kan avvise barn når dei har meiningar, dei skal høyre på barnet og ta omsyn til deira meiningar. Ved å lytte til personalet vil styrar få innsikt i det daglige arbeidet med barna i barnehagen og kunne bidra med refleksjonar som kan løfte begge partar. Styrar har eit omfattande ansvar . Dei skal integrere ny kunnskap og syte for at dei tilsette held nokså lik standar for utøving av pedagogikken. Kva kan ein forvente av barna, og korleis blir barna støtta, utfordra og korrigert (Kveller, 2010a).

Samarbeid med foreldra

Både styrar og pedagogisk leiar peika på at samarbeid med foreldra er viktig. Rammeplan (2011) seier at med samarbeid meina ein regelmessig kontakt der ein utvekslar informasjon og grunngevingar. St.meld. nr. 41(2013) seier at eit godt og tillitsfullt samarbeid mellom heim og barnehage er viktig for det enkelte barnet sin trivsel og utvikling. Sveen (2010) seier at ved at barnehagen arbeider med og gjennom barna sine foreldre, opna ein nye muligheter for utvikling hos barna. Vidare seier ho at det å skape gode møter med foreldra er i seg sjølv eit nødvendig virkemiddel for å ta barnet og barnet sitt behov på alvor (Sveen, 2010). Gode møter dannar også grunnlaget for ein god relasjon.

Å bli sett

Pedagogisk leiar har det daglige ansvaret for barnegruppa . Funna her viser til at noko av det viktigaste dei kunne bidra med, var at alle barna opplevde å bli sett. Dei er opptatt av å gje

barna tru på seg sjølv slik at barna skulle føle: *«Eg er god nok som eg er»*. Dette kan tyde på at informantane er opptatt av anerkjening. Møller (2012) seier at føresetnaden for å vere anerkjennande er at vi respektera det andre mennesket sin individualitet og at vi held fast på at eit kvart menneske er subjekt for egne opplevingar. Det å anerkjenne barnet innebære at vi er opptatt av korleis barnet oppfatta si verd, barnet sin eigenart, intensjonar og motiv for å handle slik barnet gjær. Den profesjonelle må vere til stades i samspelet på ein slik måte at det gir størst mulig plass for barnet sine indre tilstandar, samtidig som ho bevara kontakta med seg sjølv. Spørsmålet blir då korleis sikre og vite at alle barna blir sett? Det bør vel være eit bevisst fokus blant tilsette og sett i system?

Ein av informantane viser til utfordringane med store barnegrupper og forholdsvis lite areal, men at dei er opptatt av å jobbe i små grupper for då ser dei kvart enkelt barn tydligare. Rammeplan (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 22) seier: *«Barn i småbarnsalderen har stort behov for tumleplass ute og inne og for ro og konsentrasjon. Utformingen må ta hensyn til at barn har behov for å danne grupper og at det foregår ulike aktiviteter på samme tid»*. Kvello (2010b) viser til at det er stressande for barn å være i lag med mange andre barn og å ha liten tilgang på tett kontakt med vaksne og dermed mindre ytre regulering i form av den struktur, dei rutine og den støtta som vaksne kan gi barnet. Ein av informantane seier: *«Å, so tenke eg at når det gjeld barnehagedagen å tilværelsen der, så tenkjer eg det er viktig at vi vaksne er nær ongene»* vidare seier ho: *«Vi veit jo kor hektisk det kan være, å det handla mykje om organisering. Å til tider så kan ein ha litt mykje over haude på ongene»*. I meld. St. 24 (2013) står det at Regjeringa vil sikre likeverdig og høg kvalitet i alle barnehagar og då må barnehagane ha god bemanning. Dei vil innan 2020 innføre ein vaksen per tre små barn (1:3) og en vaksen per seks stor barnsplasser (1:6). Kvello (2010b) viser til at det er kun ein liten del av dagen den tilsette kan ha samspill med tre eller færre barn, og då blir det viktig å bli seg bevist: Kva skal man huske å prioritere når man ein sjeldan gang har så små barnegrupper?

Tru på seg sjølv

Ein pedagog seier: *«Det viktigaste for meg er at eg kan skape et fundament for desse barna slik at når dei kjem ut av denne barnehagen her så har dei tru på seg sjølv. Eg er god nok som eg er»*. Vidare seier ho: *«det å få barna til å bli trygge på at det de har heime er solid og at det du kjem til her er solid. At den bakgrunnen der eller det fundamentet er på plass»*. Møller

(2012) seier at anerkjenning har å gjære med vår grunnleggande innstilling til menneske si utvikling og erfaring og er derfor ikkje ein pedagogisk metode. Det kan tolkast som at pedagogen legg vekt på å vere anerkjennande. I praksis innebære det at man heile tida arbeider med sitt syn på andre menneske og sitt forhold til seg sjølv, og at ein held fast på openheit og fleksibilitet både innanfrå og utanfrå. Møller (2012) legg vekt på at en anerkjennande grunninnstilling innebære at vi er opptatt av den andre sin spesielle eigenart, intensjonar og motiver for å tenke, føle, oppleve og handle slik som vedkomande gjer. Pedagogen viser at ho er opptatt av at barna er trygge og kjem frå ein heim som er solid. Det kan tolkast som at ho har respekt og lyttar til foreldra, og at dei saman jobbar for at barnet skal føle seg god nok.

6.3 Helse i årsplan

I dette punktet er det sett fokus på kva informantane i dei to barnehagane uttalar om årsplan. Rammeplan (2011) peikar på at alle barnehagar skal ha ein årsplan og at styraren har det faglige ansvaret for innhaldet. Den viser til at ein bør sjå på barnehageplanane i samanheng med kommunal planlegging av barnehagesektoren og oppvekstmiljøet. Årsplanen har fleire funksjonar og nemner blant anna at det skal være eit arbeidsreiskap for personalet til å styre verksemda i ei bevist og uttalt retning. Vidare blir det vist til at den skal innehalde informasjon om korleis barnehagen vil arbeide med omsorg, danning, lek og læring for å fremme den allsidige utviklinga til barna i samarbeid og forståing med heimen.

Funn viser at ingen av barnehagane har psykisk helse som eit tema for seg sjølv i årsplanen. Kan ein forvente at psykisk helse er eit tema i barnehagen sin årsplan når det ikkje er tema i rammeplan for barnehagen sitt innhald (2011)? ». Ein av pedagogane seier:

Altso det kjem ann på kva slags briller du har på deg då. Vi har nok ikkje noko eige avsnitt akkurat om det, men eg tenkjer det at viss ein på ein måte skal begynne å drage ut områder som både kan fremme ei god helse både fysisk og psykisk så vil ein nok finne det i årsplanen. Men vi har ikkje gått så langt at vi på ein måte har uttalt det der til foreldra.

Her blir det peika på noko vesentleg, kva fokus har du. For å ha fokus må du ha kunnskap og vite kva du ser etter. Det vil seie at når det blir stilt spørsmål om psykisk helse så står det noko som ein kan legge under omgrepet psykisk helse, men det står ikkje under eit eige punkt. Ein av styrarane som må tenke etter kva det er som dekker psykisk helse, seier at det står om

vennskap, men det står ikkje noko om psykisk helse, derimot er det næmt noko om kropp, rørsle og helse. Ein pedagog bekreftar og at det står mykje om kropp, rørsle og helse. Når ho skal svare på kva som står om den psykiske helsa så er det ikkje eit eige punkt om det, men ho seier at det står om det å ta vare på kvarandre, respekt, omsorg og vennskap.

Dei viser med andre ord til at når ein tek på seg brillene og ser etter psykisk helse så ser dei noko om det, men ikkje under eit eige punkt. Skal ein ha fokus på psykisk helse i barnehagen så må ein ha kunnskap om omgrepet psykisk helse, kva det er og korleis kvar enkelt kan bidra i barnehagen. Det å ha kunnskap om psykisk helse og vite korleis kvar enkelt i personalgruppa kan bidra med å fremme ei god psykisk helse vil vere avgjerande for barna i barnehagen.

Ein av styrarane viser til at dei har skreve noko om korleis dei jobba med ungane for at dei skal vere trygge i barnehagen. Dessutan har dei sagt noko om foreldresamarbeid og personalsamarbeid. Men dei har ingen kapitel som står om psykisk helsearbeid. Ho seier at: «*Det står at vi skal jobbe ut ifrå rammeplanen då, at det er det som er mandatet vårt på ein måte*». Denne styraren jobbar utifrå mandatet i rammeplan (2011) og det viser kor viktig det er at psykisk helse blir eit omgrep i rammeplanen under fagområdet kropp, rørsle og helse. Det blir viktig å ha kunnskap om heile barnet både det fysiske og den psykiske.

6.4 Relasjonar mellom barn og vaksne

Det tredje forskningsspørsmålet var å sjå på korleis barnehagepersonalet jobba med relasjonar mellom barn og vaksne. Det var viktig å få fram kva informantane la i omgrepet relasjonskvalitet.

6.4.1 Relasjonskvalitet

Funna viser at informantane er opptatt av at det er kvalitet i samspelet mellom barn og vaksne. Kva er så god kvalitet? Ein av pedagogane seier: «*For meg står det litt sånn å være til stades. Det første som slår meg er dette med nærleik til ongane*». Ho viser til eit eksempel ved å seie: «*Vi kan no være i lag med ei gruppe barn og så let du tankane dine flyge, altso at du på ein måte er ikkje heilt der. Så eg tenkjer relasjonskvalitet då er du til stades*».

Det pedagogen peikar på her finn vi også at i rammeplanen (2011) som viser til at ein omsorgsfull relasjon er prega av vilje til å lytte, nærleik, innleving og evne og vilje til samspel. Når pedagogen viser til at når ein er i lag med ungane så kan tankane flyge slik at du ikkje er til stades, blir det peika på noko vesentleg i kvaliteten på relasjonen. Du må være til stades i «øyeblikket» og ikkje tenkje på alt anna. Omsorg handlar om eit gjensidig samspel og det klara ein ikkje utan å være til stades. Kva signal gir du til barna når du fysisk er til stades og ikkje er delaktig når barnet snakkar til deg og du svara utan å være heilt til stades? Rammeplanen (2011) peikar også på at personalet må være undrande og utforskande i lag med barna og det vil vel krevje nærvær?

Ein av pedagogane seier om relasjonskvalitet: *«For meg så betyr det at barna skal ha minst en person som dei har god relasjon til»*. Vidare seier ho at det er viktig at barna føler at dei har minst en god venn dei kan føle seg trygg på. Rammeplanen (2011) viser til at vennskap og tilrettelegging for gode relasjonar er ein føresetnad for god læring og oppleving av glede og mestring. Den andre pedagogen seier at relasjonskompetanse handlar om at barnet har evne til å ta initiativ til leiken. Rammeplanen (2011) seier at personalet må være tilgjengelig for barnet ved å støtte, inspirere og oppmuntre i leiken. Informantane viser at dei har god kunnskap om kva som ligg i omgrepet relasjonskvalitet mellom barn og vaksne. Det var derfor interessant å få innblikk i om relasjonskvalitet var sett på dagsorden.

6.4.2 Relasjonskvalitet på dagsorden

Funn viser at ingen av styrarane hadde sett dette på dagsorden. Rammeplanen (2011) peikar på at kvaliteten i det daglige samspelet mellom dei som jobbar i barnehagen er ein av dei viktigaste føresetnadane for utviklinga og læringa til barna. Innleiingsvis i pkt. 1.1. vart det vist til Stortingsmelding nr. 41(2008-2009) Kvalitet i barnehagen, som viser til at ut ifrå dagens forskning så er det samspelet mellom barn og vaksne som er den viktigast kvalitetsfaktoren i barnehagen. Personalet diskuterer vaksenrolla og korleis dei skal være i lag med ungane, er det då slik at dei diskuterer reglar, eller kva er det som blir diskutert? Rammeplanen (2011) seier under pkt. 4.3 vurdering av arbeidet i rammeplanen, at merksemda må rettast både mot samspelet imellom barna, mellom barna og personalet og mellom dei tilsette i barnehagen. Rammeplan (2011) viser til at det er viktig at personalet reflekterer over eigne handlingar og holdningar. Den seier og at barnehagen systematisk må vurdere om eigen praksis og kultur bidreg med å fremje verdiane som skal ligge til grunn for

barnehageverksemda. Bak handlingane våre finnes det tankar. Tankane nærar seg på erfaringar, holdningar og verdiar som vi bærer med oss. Desse holdningane blir danna og utvikla i samspel med dei menneska vi til ei kvar tid omgås, og blir påverka av erfaringane våre. Madland (2013) seier at det er nødvendig å kjenne seg sjølv godt for å vite kva holdningar som styrer den enkelte si åtferd i møte med andre. Det vil seie at til betre vi kjenner oss sjølve, til betre vil vi forstå korleis og kvifor vi reagera som vi gjer. Det finst mykje dokumentasjon på at kvaliteten på relasjonane kan endrast, og at nøkkelen til endring ligger i å endre den vaksne sin væremåte overfor barnet (Røkenes & Hansen, 2011).

Funna viser at temaet relasjonskvalitet ikkje er sett på dagsorden og systematisert til ei felles forståing. Vi kan seie at med denne kunnskapen er viktig at alle barnehagar set relasjonskvalitet på dagsorden og det er viktig at det er målretta, systematisk og sett inn i ein samanheng. Drugli (2011) peikar på at det er viktig at leiinga set relasjonskvalitet på dagsorden som eit sentralt tema for fagleg oppdatering, refleksjon og rettleiing.

Informantane fekk spørsmål om dei hadde ei felles forståing for kva som kjenneteikna positive og negative relasjonar. Dette var diskutert i meir eller mindre grad, men trengst å setjast meir fokus på. Positive relasjonar mellom barn og vaksne i barnehagen kan i stor grad bidra til å førebygge ei negativ utvikling hos barn i risikogrupper (Drugli, 2010). Den norske mor barn undersøkinga som vart publisert av FHI i mars 2014 viser at god relasjon mellom vaksne og barn i barnehagen ser ut til å vere forbundet med betre utvikling og mindre åtferdsproblem (Rapport 2014:1, s. 6). Dette er viktige indikatorar på god psykisk helse. Holte, assisterande direktør i Nasjonalt folkehelseinstitutt, viser også til barn si psykiske helse og seier at dei første leveåra er viktige (Holte, 2012)

Barnehagane må diskutera kva som kjenneteiknar positive og negative relasjonar og kva betyding det skal ha for deira barnehage. Det er viktig med felles forståing og felles køyrereglar for korleis dette skal handterast i eigen barnehage. Dei tilsette i barnehage har ein tendens til i større grad å inngå i nære og positive relasjonar til jenter enn til gutar (Hamre og Pianta, 2001, i Drugli, 2011). Informantane fekk spørsmål om dei trudde dei gjorde nokon forskjell der tre av dei svara at det trudde dei ikkje. Ei svara at ho trur at ein i barnehagen er litt meir tålmodig med jentene enn med gutane. Ingen av informantane gir uttrykk for at dei har nokon form for systematisk observasjon eller kartlegging av relasjonane mellom barn og vaksne. Relasjonskvalitet mellom barn og personale kan ein endre på mange måtar, men det vil krevje endringsvilje hos personalet, tid og nokon gangar rettleiing. Drugli (2011, s. 97)

seier: « *Det er viktig at personalet får en økt forståelse av sammenhengen mellom egne oppfatninger, følelser og atferd rettet mot barnet, og at dette igjen er nær knyttet til hvordan barnet fungerer og til relasjonskvaliteten*». Personale i barnehagen treng relasjonskompetanse som dreiar seg om å forstå og ha samhandel med dei menneska dei møter i yrkessamanheng på ein god og hensiktsmessig måte. Det vil seie å ta vare på klienten sine behov og setje egne behov til sides (Røkenes & Hanssen, 2011). Som fagperson må du vere i stand til å skape kontakt, etablere ein relasjon og stå i den over tid. Vidare treng ein handlings kompetanse. Det vil seie kunnskap og ferdigheiter som set deg i stand til å gjere noko med den andre eller for den andre. Handlings- og relasjonskompetansen utgjer til saman yrkeskompetansen.

Vi forstår andre med vår for –forståing, dvs. vi har med oss nokre erfaringar, følelsar og tankar for eksempel frå den kulturen vi er ein del av. Leiarane i barnehagen må legge til rette for å skape tryggleik, tillit, openheit, respekt og anerkjenning som igjen fremma sjølvstende og medverknad. Personalet må vere bevist at det er fleire måtar/perspektiv eller situasjonar dei kan forstå utifrå. Det vil vere min verden, din verden, vår verden eller metaperspektivet, det vil seie vårt perspektiv på samhandling mellom oss. Disse perspektiva er grunnleggande i all kommunikasjon og samhandling (Røkenes & Hanssen, 2011).

6.4.3 Primærkontakt og arbeidsoppgåver

Primærkontaktmodellen vart innført i mange norske barnehagar i 1990 åra for å sikre nære relasjonar mellom personale og barn. Ein modell som blir nytta i varierende grad i norske barnehagar i dag (Drugli, 2011). Ingen av informantane kunne vise til at dei har noko godt system som fungera gjennom året. Det vart vist til at det var mest praktiske oppgåver som var lagt til denne rolla. Det vil seie at ingen av informantane kunne vise til at primærkontakta skulle ha ei rolle med å ha ansvar for gode og nære relasjonar med barna. Drugli (2011) viser til at det er større sjanse for at det utvikla seg ein god og nær relasjon når den vaksne kan konsentrere seg spesielt om kontakta med nokre få barn. Då veit den vaksne at ho har eit ansvar for å etablere ei god og trygg kontakt med desse barna. På denne måten tenker ein at barnet skal bruke den tryggleiken den har til denne vaksne som ein base for vidare utforsking av andre relasjonar og barnehagen sitt miljø. Barnet skal vite kven som er primærkontakten og vite at ho er der når barnet treng det, noko som skapar tryggleik og ro for å utforske. Siv sa: «*Eg trur kanskje ikkje ungane er så beviste på kven det er etter kvart*».

Det at primærkontakta har eit særleg ansvar for eit mindre tal barn vil gjære at det er meir oversikteleg og overcomeleg å følgje tett på kva desse barna gjær og når dei trenger hjelp og støtte. Det kan til dømes være nødvendig for å løyse konflikthar med andre barn. Det vil også være trygt for foreldre å vite at barnet har ein vaksen som kjenner barnet betre enn alle dei andre i personalgruppa, og som foreldra kan forholda seg til. Utdanningsdirektoratet (2013) viser til ei undersøking der det kom fram at 83 prosent har primærkontakt i samband med tilvenjing i barnehagen. Der iblant er det 38 prosent av barnehagane som opprettheld dette tilbodet gjennom heile barnehagetida dersom det er praktisk mogeleg. Det er kunn 9 prosent som opprettheld dette tilbodet i meir enn eit år. (Moser & Martinsen, 2011, i utdanningsdirektoratet, 2013, s. 74). Dette stemmer godt med det som kjem fram frå informantane i denne masteroppgåva. Kan det være fordi personalet ikkje er bevist på kva rolle primærkontakta skal ha? Det at ho skal syte for at barna knytte nære og gode relasjonar til minst ein vaksen. Det kan sjå ut til at det er viktig å setje nære og gode relasjonar på dagsorden .

6.5 Reflekterande kultur

Brandtzæg et al. (2013, s. 112) viser til at det er viktig å ha ein bevist og aktivt reflekterande kultur i barnehagen. *«Det må rett og slett være vanlig at dere, i tillegg til å rose hverandre, pirker litt borti hverandres måte å være på, med det formål å gi hvert enkelt barn den omsorgen det trenger»*. Det må gå føre seg i trygge rammer med omsorg og varme, slik at en opplever det som gjensidig kollegial støtte og ikkje som kritikk. Dette er eit leiaransvar, noko som ein informant svarte då eg spurte om dei hadde ein reflekterande kultur. Ein pedagog viste til at det er styrar og pedagogisk leiar som har eit ansvar i lag for å ha nokon bestemte meiningar om vegen dei vil gå.

Dei vaksne i barnehagen har eit ansvar for å utvikle ein positiv relasjon til barna. Ein reflekterande kultur kan vere til god hjelp dersom leiarane i lag har bestemte meiningar om vegen å gå. Brandtzæg et al. (2013) seier at i staden for å snakke om vanskelige barn, så må vi snakke om vanskelige relasjonar. Dei seier at vi kan ikkje forvente av barna at dei skal forandre seg og ta ansvar for å skape ein meir positiv relasjon til oss. Det å kunne være en del av ein reflekterande kultur på jobb vil kunne bidra til aha opplevingar, betre mentalisering (sjå pkt. 3.15), og personlig utvikling for kvar enkelt tilsett. Det er å anbefale å ha ein reflekterande kultur i barnehagen der ein gjer slik som informantane i undersøkinga viste til.

Dei viste til at reflekterande kultur er å tenkje over praksis og kva ein gjer i det daglige arbeidet. Det å evaluere er å sjå på kva som fungera og kva som ikkje fungera. Ei seier at like viktig er det å diskutere barnesyn og holdningar. Ei viser til at det er viktig å stoppe opp å spørje: Kvifor er det slik? Kvifor gjer vi sånn? Informantane viser til at dette gjer dei på avdelingsmøter og personalmøter.

Brandtzæg et al. (2013) seier at det er viktig å bygge vidare på det som er til stades, og gjære refleksjonen til ein systematisk del av kvardagen på jobb. Vidare seier dei at når personalgruppa blir vant til å snakke opent i lag og reflektere over både gode og negative samspel, så vil ein etter kvart føle det stadig mindre som kritikk og stadig meir som ein spennande del av kvardagen på jobb. Inntrykket er at det blir diskutert mykje godt på avdelingsmøter og personalmøter, men at ein kan bli flinkare til å jobbe meir systematisk og då til dømes med relasjonar mellom barn og vaksne. Her kan ein legge fram teori og få fram eksempel frå kvardagen som alle kjenner seg igjen i. Viser til pkt. 3.6. barnehagen som organisasjon, der det vart peika på at kvalitetsutviklinga i barnehagen inneber ei stadig utvikling av kompetansen til personalet og at dette krev at styrar i lag med resten av personalet diskutera seg fram til ein felles plattform.

Madland (2013) viser til at for å kunne handle «betre» i framtida, bør vi analysere det som har skjedd. Det er det refleksjon dreiar seg om. Kva skjedde?, kva gjorde eg? Kvifor handla eg på den måten? Kva minner dette meg om (tidligere erfaringar)? Dersom eg kunne gjære dette om igjen, kva ville eg gjære då? Refleksjon gjer at vi må vere ærlige overfor oss sjølve og det kan være smertefult og vi risikera ubehagelege møter med oss sjølve. Dette krev at tilsette kan føle seg trygge og at dei opplever at det er eit raust miljø som er støttande, oppmuntrande og anerkjennande.

7 Konklusjon

Denne oppgåva har sett fokus på korleis ein kan fremme god psykisk helse hjå barn i barnehagen ved hjelp av gode relasjonar. Funn viser at personalet med utdanning før år 2000 ikkje kan huske at dei har lært noko om psykisk helse i si utdanning, men det kan sjå ut til at dette har fått meir fokus dei siste åra. Bru et al. (2011) seier at personalet treng omgrep og eit analyseapparat for å forstå, dei treng ferdigheiter til å kunne handle. I tillegg treng dei sjølvinnstikk for å kunne forstå si eiga rolle.

Funn viser at til tross for at dette ikkje er lært i utdanninga så har informantane i meir eller mindre grad tileigna seg kunnskap om psykisk helse, men at dei kanskje ikkje er så bevisste på dette i arbeidet med barna. Kan vi vente det når det ikkje er noko som blir sett fokus på i rammeplan (2011) eller andre viktige dokument for barnehagen? Psykisk helse må på dagsorden.

Funn i oppgåva viser at psykisk helse ikkje er eige tema i årsplanen. Hesselberg (2011) viser til at det offentlege hjelpeapparatet stadig blir utsett for kritikk. For lite initiativ, samordning og oppfølging blir stadig påpeika i arbeidet med barn og unge. Han seier vidare at den enkelte kommune må arbeide for ein faglig, administrativ og politisk forståing av kva som er gode tiltak for utsette barn og unge. Kva er fellesoppgåver for ulike fagfelt, kva oppgåver er særlege for enkelte fagfelt, og kva skal være reglane i det praktiske samarbeidet? Det må kome fram kva oppgåver ein skal prioritere. Det blir viktig at leiinga i kommunen sikra at barn si psykisk helse blir ivaretatt og at det blir systematisk jobba med i alle einingar som har med barn og unge å gjere i kommunen. Rammeplan (2011) seier at barnehageplanane bør sjåast i samanheng med kommunal planlegging av barnehagesektoren og oppvekstmiljøet.

Det er store krav til kva som skal være barnehagen sitt innhald. Kanskje må barnehagane styrkast slik at dei får tid til å utføre dei oppgåvene dei er lovpålagt. Utdanningsdirektoratet (2013) viser til at sjølv om barnehagane er på veg mot å få meir like rammevilkår så tyder forskning på at det er store variasjonar i den kvardagen barna møter i barnehagane. Dette blant anna på bakgrunn av at dei vaksne i varierende grad er til stades for barna. Madland (2013) seier at eigentleg er det veldig enkelt. Det handlar med andre ord om innleving, kunne setje seg inn i andre sin stad, ta barnet sitt perspektiv og ikkje minst ha dette som rettesnor.

Funn i denne oppgåva viser at det var ingen av informantane som hadde sett tema relasjonskvalitet på dagsorden og systematisert det til ei felles forståing. Thorsen (1999) konkludera i si hovudoppgåve at det vil vere sentralt at kvaliteten er høg på samspelet mellom vaksne og barn i barnehagen. «*Når personalet har god kompetanse i å bygge opp nære og positive relasjoner, og legge til rette for konstruktivt samspill, kan det bidra til å forebygge fremtidige vansker*». Dette er også det som eg kan konkludere med i denne oppgåva.

På spørsmål om barnehagen har ein reflekterande kultur, er inntrykket at det kanskje er lite målretta og systematisk. Ingen kunne seie at dei jobba systematisk med relasjonar mellom barn og personale, og at dei hadde ein reflekterande kultur på den måten at det var like naturleg å pirke bort i kvarandre sin måte å være på som å rose. Gärtner (2014) seier at debatt om verdival og behov for holdningsendring har vært og er, drivkraft for utviklinga av arbeidet i barnehagen. Til grunn for ei bevisstgjerung av verdiar og holdningar ligger det alltid ein refleksjon. Rammeplan (2011) seier at barnehagen må være i endring og utvikling. Barnehagen skal være ein lærande organisasjon, slik at den er rusta til å møte nye krav og utfordringar. Rammeplan (2011) seier at systematisk vurderingsarbeid legg grunnlaget for lærande organisasjon. Det blir derfor viktig å setje ord på og reflektere over holdningar, verdiar og taust kunnskap for å legge grunnlaget for den vidare kvalitetsutviklinga

Ved hjelp av gode relasjonar kan ein fremme ei god psykisk helse hjå barn i barnehagen. Det betyr at då må kvar enkelt i møte med barn være seg bevist sitt barne- og menneskesyn. Ein føresetnad for å kunne møte barn på ein likeverdig, men ikkje likestilt måte, er å ha eit ikkje-dømmmande menneskesyn. Menneskesynet har, enten ein er bevist det eller ikkje, innverknad på alle møter med menneske, fordi dei er styrande for våre verdiar (Palsdottir, 2010).

Holdningar blir danna og utvikla i samspel med dei menneska vi til ei kvar tid har rundt oss, og dei blir påverka kontinuerleg av erfaringane våre. For å kunne endre dei dersom det er nødvendig, må vi først bli klar over kva holdningar vi faktisk har. Det kan vi gjere ved å tileigne oss ny kunnskap eller når vi reflektera over eigne erfaringar og opplevingar.

Holdningane er ein del av personligdomen vår og det prega tankane våre. Det er nødvendig å kjenne seg sjølv godt for å forstå kva holdningar som styrer åtferda i møte med andre. Til betre vi kjenner oss sjølv, til betre vil vi forstå korleis og kvifor vi reagera som vi gjer. Kven er eg i møte med andre, korleis er mine relasjonar i det møte? Ved å reflektere over det vil ein kanskje slutte å snakke om vanskelege barn, men snakke om vanskelige relasjonar. Dette vil gjere noko med holdningane våre overfor barnet, då blir ein meir opptatt av sitt eige bidrag i

samspelet og dermed meir løysningsorientert. Det å ta ansvar for eigen relasjonskvalitet til alle barn ein jobbar med, er ein viktig del av det å jobbe i barnehage (Drugli, 2010). Det er vaksne sitt ansvar å skape ein god relasjon og dermed hjelpe barnet til ei betre psykisk helse. Dette fordra at psykisk helse blir sett på dagsorden i barnehagen. Det er og viktig at dette blir et tema i den nye rammeplanen. Dagens barn blir morgondagens vaksne.

7.1 Min læringsprosess

Dette har vore eit spennande og lærerikt prosjekt som eg håpar også har kommt min arbeidsplass til gode. Interesse for tema starta då eg tok vidareutdanning innan «psykososialt arbeid blant barn og unge». Når eg skulle velje tema for masteroppgåva vart det eit enkelt val. Etter å ha jobba i barnehage i over 25 år, har eg erfart at psykisk helse er eit forsømt tema. Eg har merka det som Kvelling (2010a) kallar «faglig sultenhet». Kvelling (2010a) seier at den samla forskinga på barn og unge er så omfattande og held eit så høgt nivå at ein sakkar akterut dersom ein trur at ein kan lære berre av eigen praksis. Det stemmer også godt med det eg har erfart i denne prosessen.

Noko av det som eg har lært mest av er å søke i dokument. Til dømes har eg ved å søkje enkeltord som relasjon i rammeplanen lært og forstått meir av kva rammeplan (2011) og andre store offentlege dokument seier noko om. Dette er ein annan måte å lese dokument på enn å lese ifrå perm til perm. I vår moderne tidsalder med god tilgang til heile verda gjennom internett har det også vore spennande å søkje etter litteratur. Det har og vore spennande å følgje med på utviklinga til utdanningsdirektoratet, der det har kommt meir om barnehagar. Dei gir no ut magasinet «Vetuva» eit magasin for alle som jobbar i barnehage og basera seg på skandinavisk forsking om barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2015). Det kan anbefalast til alle å studere eit fag ved sidan av å vere i arbeid. Studiet har inspirert meg i min jobbkvardag.

7.2 Kritisk blikk på eiga forsking

Denne prosessen har gitt mange erfaringa. Det å være brennande opptatt av tema gjer det nesten vanskelig å være objektiv. Fire informantar er ei lita gruppe å hente informasjon ifrå og resultatane er vanskelig å overføre til andre områder.

Erfaringa er at eg skulle ha brukt meir tid på å lese meg opp før intervjuprosessen starta. I prosessen var eg usikker på kva ein kunne gjere sidan eg var ein lite erfaren forskar. Det kunne vore stilt fleire opp følgjande spørsmål. Det kunne og vore vist meir til kva rammeplan (2011) sa, og stilt spørsmål til informantane om korleis dei følte dette opp i barnehagen. Eg hengte meg for mykje opp i spørsmåla i intervjuguiden og å kome meg igjennom alle spørsmåla. Teorien har påverka mi for- forståing og påverka korleis eg i det heile har gjennomført denne prosessen. Dette med tanke på intervjuguiden, gjennomføring av intervju, analysen, presentasjon og drøfting av funna. Det same har nok også vore gjeldande ved val av litteratur.

Det er mange forhold ved intervju som kan føre til skeivheiter i resultatet. Hadde det blitt andre svar dersom intervjuet var utsendt i forkant? Kva om spørsmåla var utforma på ein annan måte og i ei anna rekkefølge? Kunnskap, interesse, erfaring, holdning, tid og sted for intervju vil også kunne være med å påverke resultatet. Som forskar kan eg stille mange kritiske spørsmål til undersøkinga.

7.3 Vegne vidare

Behovet for kunnskap om psykisk helse er stor i barnehagane. Informantane i undersøkinga seier at dette er eit område dei skulle lært meir om. Informanten Siri seier at det er tvingande nødvendig med fokus på psykisk helse for samfunnet har endra seg meir og meir. Ei seier at ho tenkjer ein skulle hatt ei oppfrisking og lært meir om forholda anno 2014. Inntrykket er at det er liten samanheng mellom det som blir formidla i eit departement til eit anna og korleis dette blir formidla heilt ned til barnehagen. Det var vidareutdanninga i psykisk helse for barn og unge som vekte mi interesse for psykisk helse i barnehagen. Her fekk eg kjennskap til dei ulike veilederane og rapportane frå departementa. Blant anna kunne ein lese i rapport 2011: Betre føre var at barnehagane bør ha lett tilgang på rettleiing frå kommunepsykolog, kommunelege og anna helsepersonell der det trengst. Dette er ikkje verkelegheita slik eg opplever det i dag.

Nye forskingsspørsmål kan være å sjå på korleis kommunane jobbar med psykisk helse. Sjø på handlingsplan og korleis dei jobbar tverrfagleg med dette temaet.

Litteraturliste

- Abrahamsen, G. (2004). *Et levende blikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Aubert, A.M. & Bakke, I.M.(2008). *Utvikling av relasjonskompetanse. Nøkler til forståelse og rom for læring*. Oslo: Gyldendal akademiske.
- Bae, B.(1992). Relasjon som vågestykke – læring om seg selv og andre, I B. Bae & J.E. Waastad (Red). *Erkjennelse og anerkjennelse – perspektiv på relasjoner* (s. 33-60). Oslo: Universitetsforlaget
- Bae, B. (2004). *Dialoger mellom førskolelærere og barn – en beskrivende og fortolkende studie* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo.
- Befring, E. (2007). *Forskningsmetode med etikk og statistikk*. Oslo: Det norske samlaget.
- Borge, A. I. H. (2009). *Vennskap- skolepsykologi* nr. 4, 3-10
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S., Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra. Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Brodin, M. & Hylander, I. (2004). *Selvv – følelse - Å forstå seg selv og andre*. Oslo: N.M. Damm & Søn.
- Bru, E., Ertesvåg, S.K., Midthassel, U.V.& Roland, E. (2011). Sårbare barn i barnehage og skole. I E. Bru, S. K., Ertesvåg, U.V: Midthassel & E. Roland. (Red.) *Sosiale og emosjonelle vansker. Barnehagens og skolens møte med sårbare barn og unge*. (s.11-16). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bø, I. & Helle, L. (2010). *Pedagogisk ordbok. Praktisk oppslagsverk i pedagogikk, psykologi og sosiologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Braarud, H.C. (2012). Oppdatert kunnskap om tidlig utvikling med tanke på kompenserende tiltak, inkludert å hente barnet. NOU 2012:5.
- Dalen, M. (2013). *Intervju som forskningsmetode- en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Drugli, M. B. (2010). *Liten i barnehagen. Forskning, teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Drugli, M. B. (2014). Psykiske vansker hos barn i førskolealder. I Glaser, V., Størksen, I. & Drugli, M.B. (Red), *Utvikling, lek og læring i barnehagen. Forsking og praksis*. (s.234- 252). Bergen: Fagbokforlaget

- Flaten, K. (2013). *Barnehagebarn og angst*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Fossen, A. (2013). *Snakk med barn om følelser. En fellesskapsbok for voksne og barn*. Oslo: Kommuneforlaget
- Gärtner, A.M.L. (2014). *Kva tenker du på? Refleksjon som metode i barnehagen*. Oslo: Sebu forlag
- Guldbrandsen, L.M. (Red) (2009). *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiver*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hart, S. & Schwartz, R. (2009). *Fra interaksjon til relasjon. Tilknytning hos winnicott, Bowlby, Stern, Schore & Fonagy*. Oslo: Gyldendal akademiske.
- Helsedirektoratet, (2007). *Psykisk helsearbeid for barn og unge i kommunene, 2007*, Veileder IS- 1405. Oslo. Helsedirektoratet.
- Hesselberg, F. (2011). *Fleksibel utnytting av lokal kompetanse. I. Strand, S.(Red) Samhandling som omsorg. Tverrfaglig psykososialt arbeid med barn og unge*. Oslo: (s.111- 135)Kommuneforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i metode for helse- og sosialfagene*. Oslo: Høyskoleforlaget.
- Jacobsen, D. I & Thorsvik, J. (2013). *Hvordan organisasjoner fungerer*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Jennes, M. (2002). *Det du tror om meg, slik du er mot meg... I Rye, Tidlig hjelp til bedre samspill (4.utg)*. Oslo: Gyldendal akademiske.
- Juul, J. & Jensen H.(2003). *Fra lydighet til ansvarlighet – pedagogisk relasjonskompetanse*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Killen, K. (2007). *Barndommen varer i generasjoner. Forebygging er alles ansvar*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Killen, K. (2012). *Forebyggende arbeid i barnehagen. Samspill og tilknytning*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Kunnskapsdepartementet. (2009). *Kvalitet i barnehagen*. St. melding. nr. 41 (2008-2009). Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for innhaldet i og oppgåvene til barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet.(2012). *Til barnas beste. Ny lovgivning for barnehagene*. NOU. 2012:1. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet. (2013). *Framtidens barnehage* Meld. St.24 (2012-2013). Oslo: Kunnskapsdepartementet.

- Kvale, S. & Brinkmann S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvello, Ø. (2008). *Transaksjonsmodellen: Mennesker og miljø utvikler hverandre*. I Ø. Kvello (red) Oppvekst. Om barns og unges utvikling og oppvekstmiljø (s.203-231) Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Kvello, Ø. (2010a). *Kvalitet i barnehagen*. I: Ø. Kvello (Red) Barnas barnehage 1. Målsettinger, føringer og rammer for barnehagen (s.15-36) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvello, Ø. (2010b). *Personlighetsutviklingen: barnehagens rolle i den facinerende dynamikken mellom samspill og biologi*. I: Ø. Kvello (Red) Barnas barnehage 2. Barn i utvikling. (s.27-64) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvello, Ø. (2010b). *Som ansatte i barnehagen setter man spor i barna* I: Ø. Kvello (Red) Barnas barnehage 2. Barn i utvikling. (s.15-26) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Linder, A. (2010). *Pedagogisk relationsarbejde*. Fredrikshavn: Dafolo.
- Lindgren, P. K. (2014). *Barns sunne selvfølelse- voksnes ansvar*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Madland, A. (2013). *Betydningen av hele meg. Om handlinger, holdninger og verdier hos de voksne i barnehagen*. Oslo: Gyldendal akademiske.
- Major, E. F. (Red) (2011). Folkehelseinstituttet: Rapport 2011:1 *Betre føre var-psykisk helse: Helsefremmende og forebyggende tiltak og anbefalinger*. Oslo: Folkehelseinstituttet.
- Mathiesen, K.S, Kjeldsen A, Skipstein A, Karevold E, Torgersen L, Helgeland H (2007). *Trivsel og oppvekst – barndom og ungdomstid*. Rapport 2007:5 Folkehelseinstituttet
- Maxwell, J. A. (2013). Understanding and Validity in Qualitative Research. I Blandingskompendium 15368 for spesialpedagogikk SPED 4010, *Vitenskapsteori og forskningsmetode*. (s.181-204) Universitetet I Oslo: Det utdanningsvitenskapelige fakultet, institutt for spesialpedagogikk.
- Møller, L.(2012). *Anerkjennelse i praksis. Om utviklingsstøttende relasjoner*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Palsdottir, H. (2010). *Relasjoner med barn*. Oslo: Relasjonsenteret
- Pettersen, R. J.(2010). *Suksess i barnehagen. Barnehagefolkets egne beskrivelser av kva de har lyktes med i barnehagen*. I: Skjølsvold Ellen Marie (Red) (s.12)Oslo. Sebu forlag.
- Pianta, R. (1999). Enhancing relationships between children and teachers. Washington DC: American Psychological Association.
- Rapport 2014:1 *Sammenhenger mellom barnhagekvalitet og barns fungering ved 5 år*. Resultater fra den norske mor og barn- undersøkelsen (2014). Oslo: Folkehelseinstituttet.

- Redd Barna, (2010). *Barnerettigheter – ideer til metodiske opplegg i barnehage og småskole*. Oslo.
- Roald, K (2012). *Kvalitetsvurdering som organisasjonslæring. Når skole og skoleeigar utviklar kunnskap*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Røkenes, O. H. & Hanssen, P.-H. (2002). *Bære eller briste. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. 2 utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sandsmark, J. (2012) Vaksne skaper vennskap. Arbeid med inkluderende miljøer i skolen. Oslo: Kommuneforlaget.
- Sandvik, N.(2006). *Temahefte om de minste i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Schibbye, A. L. Løvlie (2009). *Relasjoner. Et dialektisk perspektiv på eksistensiell og psykodynamisk psykoterapi*. 2 utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Smith, L. (2010). Tidlig utvikling, risiko og psykopatologi. I Mo, V., Slinning, K. og Hansen, M.B. (red.), *Håndbok i sped- og småbarns psykiske helse*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Sollesnes, T. (2008). *Problematferd i et relasjonelt perspektiv*. Bergen: Caspar forlag.
- Straand, S. (2011). *Samhandling som omsorg. Tverrfaglig psykososialt arbeid med barn og unge*. (Red.). Oslo: Kommuneforlaget.
- Størksen, I.(2006). *Barnet i barnehagen. Relasjoners betydning for tidlig utvikling*. Stavanger: Senter for atferdsforskning (Artikkel).
- Størksen, I, Thorsen, A.A. (2011). Barnehagens møte med barn som er utsatt for sosiale belastninger. I U.V. Midthassel, E. Bru, S.K. Ertesvåg, E. Roland (red), *Sosiale og emosjonelle vansker. Barnehagen og skolens møte med sårbare barn og unge* (s.37-55). Oslo: Universitetsforlaget
- Sveen, T.H. (2010). *Å møte foreldre i barnehagen*. I: Ø. Kvello (red) *Barnas barnehage 2. Barn i utvikling*. (s.273-306) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Thorsen, A. (1999). *Forebygging og avhjelping av psykososiale vansker gjennom utviklingsarbeid i barnehagen*. Hovedoppgave i spesialpedagogikk. Høgskolen i Stavanger. Senter for atferdsforskning. Avdeling for lærerutdanning.
- Thuren, T. (2009). *Vitenskapsteori for nybegynnere*. Oslo: Gyldendal akademiske.
- Tveit Hafstad, K.(2007). *Gevinsten av å bli sett- betydningen av en god relasjon*. *Spesialpedagogikk 1*, 20-29.
- Wichstrøm, L., Berg- Nielsen, T. S. ,Angold, A., Egger, H. Link, Solheim, E., Sveen, T. Hamre (2011). USA. Prevalence of psychiatric disorders in preschoolers. *Journal of child psychology and psychiatry*, june, 53 (6), 695-705.

Wormnes, O. (2013). Om forståelse, tolkning og hermeneutikk. I Blandingskompendium 15368 for spesialpedagogikk *SPED 4010, Vitenskapsteori og forskningsmetode*. (s.229-248). Universitetet i Oslo: Det utdanningsvitenskapelige fakultet, institutt for spesialpedagogikk.

Øiestad, G. (2011). *Selvfølelse hos barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

INTERNETTDOKUMENTER

Bae, B. (2014). *Å se barn som subjekt - noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Henta 5. mars, 2015, frå <https://www.regjeringen.no/nb/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler-om-barnehage/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>

Borge A. I. H. (2010). *Unik undersøkning: Godt språk gir småbarn venner*. Henta 19. april, 2014, frå (<http://www.apollon.uio.no/artikler/2010/barnevennskap.html>)

Brandtzæg, I., Torsteinson, S., Øiestad, G. (2014). *Barnehagen- en arena for psykisk helse*. Henta 20. august, 2014 frå <http://www.dagbladet.no/2014/08/17/kultur/meninger/kronikk/barnehage/psykologi/34786918/>

Folkehelseinstituttet, (2015). *Psykososiale faktorer bidrar til sosial ulikhet i psykisk helse*. Henta 12. februar, 2015, frå http://www.fhi.no/eway/default.aspx?pid=239&trg=Content_6496&Main_6157=6263:0:25,6603&MainContent_6263=6496:0:25,6610&Content_6496=6178:73997:25,6610:0:6562:8::0:0

Holte, A. (2012). *Forebygg psykiske lidelser*. Henta 28. august, 2014, frå http://www.dagsavisen.no/nyemeninger/alle_meninger/cat1003/subcat1015/thread242487/

Horne, S. (2014). *Satsing på barn og ungdom. Regjeringens mål og satsingsområder i statsbudsjettet 2014*. Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet. Oslo. Henta 21. april, 2015, frå https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barn20og20ungdom/satsing20pc3a520barn20og20ungdom/satsing_barn_og_ungdom_2014.pdf

Mathiesen, K. S. og kolleger ved Nasjonalt folkehelseinstitutt. (2008). *Forstadier til psykiske problemer vises i tidlig barndom*. Henta 19. mars, 2014, frå http://www.fhi.no/eway/default.aspx?pid=239&trg=Content_6496&Main_6157=6263:0:25,5813&MainContent_6263=6496:0:25,5825&Content_6496=6178:61134:25,5825:0:6562:45::0:0

Personopplysningsloven.(2001). *Lov om behandling av av personopplysninger* 14. april 2000.

Henta 21. mars, 2015, frå <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-04-14-31>

Rege, M. (2012). *Forsking.no* 25.november.2012. Henta 19. mai, 2015, frå <http://forsking.no/arbeid-okonomi-velferdsstat/2012/11/utfordreren>

SSB (2008). *Barn i barnehager*. Henta 24. januar, 2014, frå www.ssb.no/barnehager

Tronrud, E. (2013). *Arbeid med psykisk helse- fra regjering til barnehage*. Masteroppgåve I spesialpedagogikk. Det utdanningsvitenskapelige fakultetet. Universitetet I Oslo. Henta 5. mars, 2015, frå <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/38420/Tronrud-Master.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Utdanningsdirektoratet. (2015). *Vetuva. Eit magasin for alle som jobbar i barnehage*. Henta 21.april, 2015frå <http://www.udir.no/Barnehage/Statistikk-og-forskning/Vetuva/>.

Utdanningsdirektoratet (2013). *Utdanningsspeilet...* Henta 9. mars, 2015, frå <http://www.udir.no/Tilstand/Utdanningsspeilet/Utdanningsspeilet/Utdanningsspeilet-2013/7-Barnehager/78-Variasjoner-i-barnehagetilbudet/>

Vedlegg 1: Godkjenning frå NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES			
Kirsten Flaten Høgskulen i Sogndal Høgskulen i Sogn og Fjordane 6851 SOGNDAL		Haukelid Høgskules gate 29 N-5007 Bergen Noreg Tel: +47-55 58 21 17 Fax: +47-55 58 96 50 nsd@nsd.uib.no www.nsd.uib.no Org nr: 985 321 884	
Vår dato: 22.07.2014	Vår ref: 39231 / 3 / HIT	Deres dato:	Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 03.07.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

39231	<i>Korleis fremme god psykisk helse hjå barn i barnehagen</i>
Behandlingsansvarlig	Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Kirsten Flaten
Student	Astrid Bakken

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.06.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Hildur Thorarensen

Kontaktperson: Hildur Thorarensen tlf: 55 58 26 54
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Astrid Bakken astrid.bakken@stryn.kommune.no
Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Ansvarligkontor / District Office:
OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1045 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7091 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kjenns@ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVE, Universitet i Troms, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsd@uio.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 39231

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

Vi minner om at av hensyn til ansattes taushetsplikt, kan det ikke fremkomme identifiserbare opplysninger om enkeltbarn. Vi anbefaler at forsker minner informanten om dette ifm. intervjuet.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Universitetet i Oslo sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på privat pc /mobile enheter, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

Forventet prosjektslutt er 01.06.2015. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette lydopptak

Vedlegg 2: Informasjonsbrev til informantane

Eg er masterstudent i spesialpedagogikk ved universitetet (UIO), avdeling Sandane. Eg er førskulelærer og jobbar som styrar i ein barnehage. Gjennom studiet og arbeidserfaringane mine har eg blitt opptatt av kva rolle barnehagepersonalet har i forhold til barnet si psykiske helse. Eg ønskjer i mi masteroppgåve å setje søkelyset på viktigheita av dei vaksne si rolle i arbeidet med å fremme barn si psykiske helse ved hjelp av gode relasjonar.

Problemstillinga mi er: *Korleis fremme god psykisk helse i barnehagen ved hjelp av gode relasjonar?*

Intervjuet vil ta ca. ein time og eg vil nytte ein intervjuguide som inneheld bestemte tema og spørsmål om korleis ein jobbar med psykisk helse i barnehagen. Intervjuet vil bli tatt opp på band for å sikre rett igjen gjeving, og eg kan konsentrere meg om kva som blir sagt. Opptaket blir sletta når masteroppgåva er godkjent.

Alle personopplysningar vil bli behandla konfidensielt, og anonymitet er garantert. Data vil bli behandla anonymt slik at ingen kan identifisere kva barnehage, styrar eller pedagogisk leiar som blir omtalt.

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke utan å gi opp nokon grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysningar om deg bli sletta.

Prosjektet skal etter planen avsluttast 1. juni 2015 og alle data vil bli sletta så snart oppgåva d er godkjent.

Dersom du ønskjer å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med meg Astrid Bakken eller rettleiar Kirsten Flaten på tlf. 97 55 33 94.

Studiet er meldt til og godkjent av personvernombudet for forskning, norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS. (NSD)

Med vennlig helsing

Astrid Bakken

Mobil 90 54 58 73

Vedlegg 3: Samtykkeerklæring

Eg samtykker i å delta i Astrid Bakken si mastergrad undersøking med arbeidstittel «Korleis fremme god psykisk helse hjå barn i barnehagen?». Eg samtykker i at det blir tatt lydbandopptak av intervjuet. Eg har mottatt informasjon om prosjektet og om at deltaking er frivillig. Eg er klar over at eg når som helst kan trekke meg frå undersøkinga. Opplysningar skal bli behandla konfidensielt og anonymt. Når prosjektet er slutt skal alle lyd opptak, personopplysningar og intervjuutskrifter slettast.

Stad

Dato

Underskrift

Vedlegg 4: Intervjuguide

STRUKTURELL KVALITET

Opplysningar om informanten:

1. Kva utdanning har du?
2. Når var du ferdig utdanna?
3. Har du noko vidareutdanning ?
4. Kor mange år har du jobba i barnehage?
5. Lærte du noko om barn si psykiske helse i utdanninga di?

Opplysningar om barnehagen

6. Korleis er barnehagen organisert?
7. Veit du bakgrunnen for at de har valt ei slik organisering?
8. Kor mange barn har de pr. avdeling/ base?

PROSESSKVALITET

Psykisk helse i barnehagen.

9. Kva legg du i omgrepet psykisk helse?
10. Kva trur du at du kan bidra med for at barna på di avdeling/ i din barnehage skal få ei god psykisk helse?
11. Er arbeidet med barn si psykiske og fysiske helse nedfelt i årsplanen?

Personale - barn relasjonen

12. Kva legg du i omgrepet relasjonskvalitet?
13. Har du som leiar bevist sett tema relasjonskvalitet på dagsorden?
14. Har de diskutert og kome fram til ei felles forståing for kva som kjenneteikna positive og negative relasjonar?
15. Har du observert om personalet gjer nokon forskjell på å inngå i nære og positive relasjonar mellom jenter og gutar?
16. Observerer /kartlegg du som leiar relasjonane mellom barn og vaksne i din barnehage, og korleis føl du det opp? Systematisk

17. Har barnehagen primærkontakt til alle barna?
18. Har de nedfelt kva oppgåve, ansvar og korleis personalet skal forholde seg til sine primærbarn?
19. Har alle barn i barnehagen ein venn?
20. Beskriv korleis du ser det?

Reflekterande kultur i barnehagen.

21. Beskriv kva du legg i ein reflekterande kultur?
22. Har de ein slik reflekterande kultur i barnehagen?

Å setje ord på barna sine kjensler

23. Er personale i barnehagen flinke til å setje ord på barna sine kjensler?
24. Observera du ofte at personalet ber barna om å setje ord på tankane sine?

AVSLUTNING

Er det noko anna du synest er viktig bidrag i denne samanheng?

Den største gaven
jeg kan tenke meg å få
fra mennesker
er
at de ser meg
og tar på meg.
Den største gaven
jeg kan gi
er
at jeg ser, hører, forstår
og tar på
et annet menneske.
Når dette har skjedd
føler jeg
vi har skapt kontakt

(Virginia Satire i Palsdottir, 2010)